

Bulletin
Národní protidrogové centrály

Vydavatel :
Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Vedoucí redakční rady:

Miloš Vaněček
Tel.: 974835617
Fax. 974836519

Adresa :

Policejní prezidium
České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 PRAHA 7
email:bulletinnpc@centrum.cz

Vydává :

oddělení vydavatelství obchodního
odboru Tiskárny MV, Hybernská ul.č.2,
112 19 Praha 1,
tel: 224212671 fax :224217313

Tiskne:

Tiskárna MV, p.o.Bartůňkova 4,
149 01 Praha 4
tel.27957011 fax 27952603
Vychází 4x ročně, cena 63,- Kč
Roční předplatné 252,-Kč

Objednávky přijímá a vyřizuje

Obchodní odbor Tiskárny MV,
Hybernská 2, 112 19 Praha 1
tel: 224212671 fax :224217313

Za věcnou správnost příspěvků ručí autoři

Přetisk povolen
pouze se souhlasem redakční rady

Podávání novinových zásilek
povolila Česká pošta s.p.,
Odštěpný závod Praha,
čj.6119/96 ze dne 15.10.1996

Určeno pro služební potřebu
policie ČR, obecní policie, SZ,
soudů a vybraných institucí
Povoleno MK ČR - 7834
ISSN 1211 – 8834

Obsah:

1. **PROBLEMATIKA ZNEUŽÍVÁNÍ
NÁVYKOVÝCH LÁTEK A ŠIKANY U
DĚTÍ NA 1. STUPNI ZŠ**
*Petr KACHLÍK, Jana PAZDEROVÁ, Marie
HAVELKOVÁ*
strana
2. **ŠIKANA V RÁMCI PROJEKTU MPA**
npor. Mgr. Lucie PTÁČKOVÁ
strana
3. **PRÁVNÍ OTÁZKY DOPINGOVÉ
PROBLEMATIKY**
mjr. Mgr. Pavel DANIŠ
strana
4. **100 LET OD NOBELOVY PRO EMILA
VON BEHRINGA**
DADE BEHRING
strana
5. **OBCHOD S DROGAMI V ALBÁNII ZA
ROK 2002**
zdroj NPC
strana
6. **ZMĚNY V POLITICKÉM SYSTÉMU
ČESKÉ REPUBLIKY A JEJICH VLIV
NA DROGOVOU SCÉNU II.**
Jana HAMOUZOVÁ
strana
7. **DROGOVÁ ZÁVISLOST V PRAXI
BEZPEČNOSTNÍCH ORGÁNŮ**
René GRUMLÍK
strana
8. **ODZNAKY OBECNÍ POLICIE
1918 – 1939**
npor.Bc. Radek GALAŠ, kpt. Karel KLOS
strana
9. **MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE – ROK 1**
Miloš VANĚČEK
strana
10. **LETNÍ VÝCVIKOVÉ STŘEDISKO
MLÁDEŽE 2003**
Martina BÁRTOVÁ
strana
11. **KNIHOVNIČKA BULLETINU**
Miloš VANĚČEK
strana
12. **O ZLATOU MAKOVICI**
redakce Bulletinu
strana

PROBLEMATIKA ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK A ŠIKANY U DĚTÍ NA 1. STUPNI ZŠ

Petr KACHLÍK¹, Jana PAZDERKOVÁ², Marie HAVELKOVÁ²

¹Katedra speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity,
Poříčí 9/11, 603 00 Brno, vedoucí prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

²Katedra biologie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity,
Poříčí 7, 603 00 Brno, vedoucí doc. RNDr. Boris Rychnovský, CSc.

Souhrn

V úvodní části příspěvku je popsána obecná charakteristika návykových látek, drogové závislosti a šikany.

Následuje oddíl věnovaný protidrogové prevenci, prevenci sociálně patologických jevů a jejich zařazení do výchovně vzdělávacího působení na školách. Opomenuta nezůstala ani důležitá hlediska úspěšné tvorby, aplikace a hodnocení efektivity minimálního preventivního programu.

Podstatnou součástí sdělení se stal pilotní výzkumný projekt, mapující zneužívání návykových látek, výskyt šikany a postoje k nim ve vybraných školách na 1. stupni ZŠ v okrese Zlín.

Návykové látky

S rostoucím počtem drogově závislých a HIV pozitivních osob si společnost stále více uvědomuje nebezpečí rozšířeného zneužívání drog a hledá cesty, jak tento problém řešit. Zneužívání návykových látek se v ČR v posledních letech zvýšilo a odhaduje se, že tento trend bude ještě několik let postupovat. Většina uživatelů jsou mladí lidé, jejichž věk stále klesá. Žádný stát není imunní vůči ničivým důsledkům zneužívání drog a nedovoleného obchodu s nimi, a proto musíme hledat co nejúčinnější cesty, jak jim předcházet (2, 17, 28, 29).

Školní mládež se řadí mezi přímo ohroženou skupinu, která je vystavena riziku zneužívání návykových látek a působení šikany. Ukazuje se, že účinná primární prevence musí na děti působit již od útlého věku pomocí nespecifických informací, později (na druhém stupni školní docházky) se zaměřit již specificky.

Situace v České republice

Drogová scéna se v bývalých komunistických zemích nevyvíjela tak dramaticky, jako v řadě západních zemí. Přesto zde existovaly problémy spojené s užíváním drog. Nelegální drogy byly rozšířeny už v sedmdesátých a osmdesátých letech. V ČR byl trh zásoben převážně domácími produkty, jako jsou léky, těkavé látky, podomácku vyráběné drogy (pervitin, braun) a pěstované konopí. Celá drogová scéna byla situována do malých skupin. Každá skupina byla co do výroby drog a kontroly jejich kvality v podstatě soběstačná.

Po politických změnách došlo ke zcela přirozenému vývoji-výraznému růstu jak nabídky, tak poptávky po návykových látkách. Objevily se některé nové preparáty, které byly předtím relativně vzácné. Otevření sociálního klimatu i posun role policie jako průvodní jevy transformace změnily takřka přes noc Českou republiku na území, kterým mohly být na Západ transportovány drogy ze zemí Středního a Blízkého východu s minimální možností účinné kontroly a s relativně malou úspěšností jejich zadržení. V průběhu dalších let se ČR postupně stávala také cílovou zemí pro pašované drogy. Spolu s nárůstem importovaných drog se v posledních pěti letech opět zvýšila produkce domácích ilegálních látek a surovin potřebných pro jejich výrobu.

V kontaktu se státními zdravotními institucemi je dnes jen velmi malá část celkové populace užívající drogy. Zbývá tvoří tzv. skrytou populaci, která je pravděpodobně několikanásobně větší, uniká zdravotním statistikám i nabídce odborné pomoci (uvádí se, že jen cca desetina všech uživatelů kontaktuje nějaké zařízení). Přestože počet zatím evidovaných HIV pozitivních toxikomanů je v ČR neobyčejně nízký, představuje riziko šíření HIV a hepatitidy značnou hrozbu (27). V ČR lze zaznamenat následující trendy (18, 27):

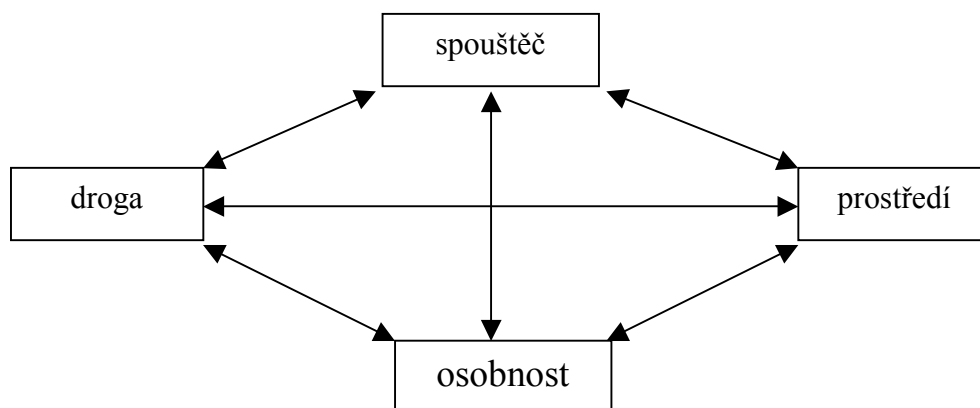
- výrazně narůstá nabídka a poptávka po „západních“ drogách (zcela jednoznačně převládá heroin)
- narůstá počet uživatelů metamfetaminu a LSD
- zároveň se v poslední době zvyšuje spotřeba heroinu, v některých oblastech (např. Praha) se vyrovná spotřebě pervitinu
- ilegální produkce „domácích drog“ si udržuje vysoký standard
- výrazně poklesly ceny drog na černém trhu
- výrazně se snižuje hranice prvního kontaktu s drogou
- vyrovnal se poměr mezi muži a ženami, co se týče užívání drog

Etiologie závislosti

Ve vzájemném vztahu (droga – člověk – prostředí) lze hledat řadu rizikových faktorů, podporujících pravděpodobnost vzniku závislosti. Lze je sledovat na čtyřech úrovních (*dle 12 a 25*):

1. Farmakologické (droga)
2. Osobnostní
3. Environmentální (prostředí)
 - a) společenské
 - b) rodinné
 - c) vrstevnické
4. Precipující (podnět, spouštěč)

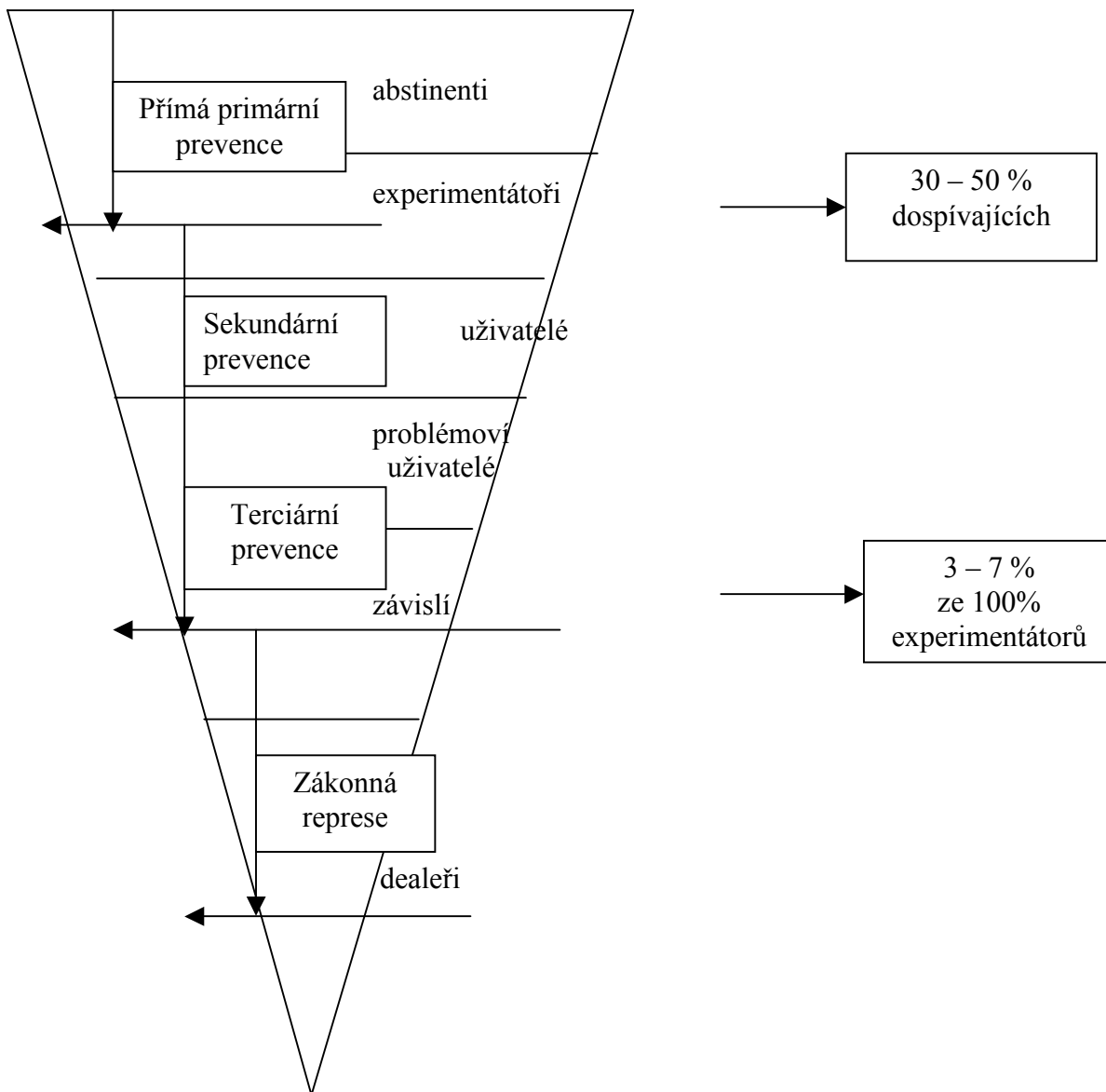
Obrázek č. 1: Bio-psycho-sociální model závislosti (*převzato podle 12 a 25*)

Cesta, která vede od prvního užití až po závislost na drogách je velmi dlouhá a jen určitá část experimentujících dojde až k „cíli“. Většina lidí drogy neužívá a nikdy uživat nebude. Někteří jedinci však s drogou experimentují často i opakovaně. Z nich se

rekrutují pravidelní uživatelé a jen menší část se stane na drogách závislá. Názorně můžeme tento vývoj zobrazit následujícím způsobem (podle 12 a 25):

Obrázek č. 2: Schéma vývoje závislosti a její možné ovlivnění prevencí

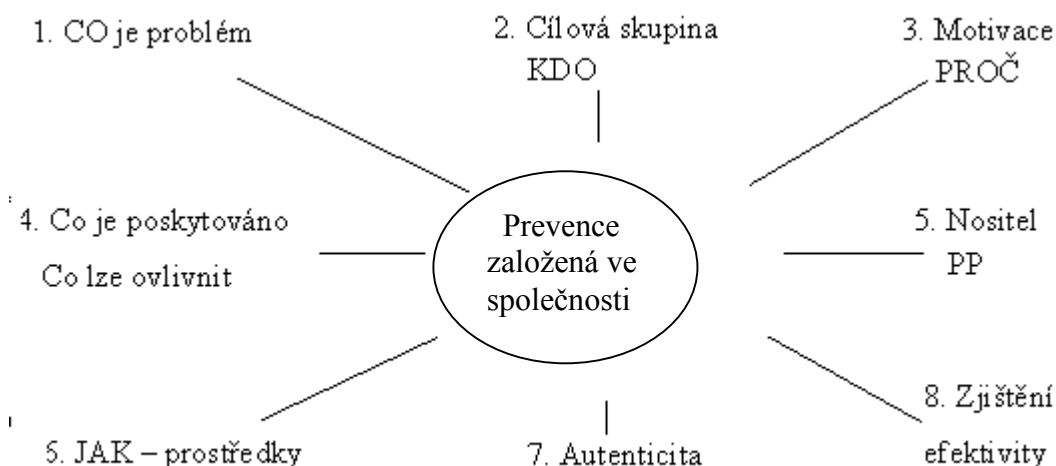
Působení prevence

Primární prevencí drogových závislostí rozumíme předcházení jejich výskytu, snažíme se, aby tento problém nenastal. Oblast primární prevence ovlivňuje část populace, která dosud do styku s drogami nepřišla, nebo se pohybuje v rizikovém prostředí (výskyt drog, delikventní mládež, atd.). Svým zaměřením spadá do působnosti Ministerstva školství, které by mělo tyto aktivity zaštiťovat.

Většina intervenčních a preventivních programů drogových závislostí, prezentovaných u nás i v zahraničí, si klade za cíl zabránit užívání návykových látek, což je „ideální stav“, ke kterému s ohledem na současný vývoj společnosti nelze dospět. Základním cílem primární prevence může být tedy snaha o snížení počtu mladých lidí užívajících návykové látky. Dát jim potřebné informace o drogách a učit

je aktivně „se bránit“ drogám. Jde tedy o ovlivňování postojů žádoucím směrem a o dosažení určitého uvědomělého chování v oblasti drogové problematiky.

Obrázek číslo 3: Rozdělení a návaznost primární prevence (podle 5, 10, 11 a 12)

Sekundární prevence je v medicíně pojímána jako zábrana dalšího rozvoje nemoci. V drogové problematice je její zaměření chápáno poněkud odlišně.

Sekundární prevence abúzu drog plní dva úkoly:

1. léčbu osob závislých na drogách
2. minimalizaci zdravotních a sociálních rizik spojených s abúzem drog.

V oblasti léčby se jedná o různé typy ambulanční léčby (např. stacionář) nebo léčby residenční (sem patří různé psychiatrické léčebny, které zajišťují krátkodobé programy a na straně druhé terapeutické komunity, zaměřené na dlouhodobé resocializační programy trvající až dva roky). Tento typ léčby je nabízen osobám motivovaným ke změně svého chování.

V oblasti minimalizace zdravotních a sociálních rizik je zaměření poněkud odlišné. Péče je určena pro osoby, které zatím nejsou motivované ke změně svého chování. Experimentují nebo pravidelně užívají drogy. Sekundární prevence se tedy zaměřuje na prevenci HIV/AIDS, hepatitid a jiných nemocí, u nichž hrozí nebezpečí nákazy při injekční aplikaci drog. Dále jde o udržování sociálního kontaktu, který umožňuje později motivovat uživatele drog ke změně (což dovolují kontaktní centra). Zde existuje mezi některými odborníky neshoda. Někteří řadí sekundární prevenci již do oblasti terciární (5, 10, 12, 17, 19).

Svým zaměřením spadá sekundární prevence do kompetence Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Úkolem terciární prevence je předcházení relapsu, popřípadě návratu k užívání drog. Je určena pro osoby, které prošly nějakým typem léčby, v současné době abstinují a jejich abstinenci je nutno podporovat. K tomuto účelu jsou určeny doléčovací programy.

Terciární prevence spadá do kompetence Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva práce a sociálních věcí (5, 10, 12, 22, 25).

Obrázek číslo 4: Systém péče v oblasti sekundární a terciální prevence (podle 5, 10, 22)

Street work		Sociální servis
Kontaktní centra	Nízký práh	
Detox	Lékařská pomoc	
Ambulance	Střední práh	Poradenství, terapie
Léčebna	Vysoký práh	Terapie
Terapeutické komunity		Resocializace
Doléčování		

Šikana

Francouzský termín „*chicane*“ znamená malicherný spor, z něhož se postupem času stává systematické trýznění. Šikanování je tedy druhem týrání, které posiluje pocit moci nad obětí. Školní dítě může být vystaveno šikanování ze strany svých vrstevníků i po dobu několika let. Oběť bývá silnějším jedincem nebo skupinou donucena pod hrozbou násilí k jednání, které ji ponižuje nebo traumatizuje (6, 30, 31, 32, 33).

Tam, kde k šikanování dochází, je demoralizována celá skupina dětí. Přehlížením a nečinností k ubližování bezbranných jedinců se učí tolerovat bezpráví, které má často charakter trestné činnosti. Agresivita dětí a mládeže celkově velmi prudce stoupá. Příčiny tohoto jevu se hledají v celkové společenské situaci, kdy po demokratických změnách došlo k uvolnění pravidel v jednání mezi lidmi. Zásady jednání, dosud běžné ve vzájemné komunikaci, jsou nahrazovány uplatňováním práv jednotlivce proti zájmům okolních lidí a takového chování je dáváno za vzor společenského jednání (3, 4, 29).

Rozšíření šikany na školách

Určit přesně, kolik je šikany mezi školními dětmi, kolik procent dětí patří mezi postižené a kolik mezi agresory je velmi těžké především proto, že šikana je případ od případu různě závažná. Existuje plynulý přechod mezi nevinným škádlením a surovým posměchem, mezi poněkud hrubší legrací a vážnou brutalitou, mrzačící tělo i duši.

Další nesnází je to, že šikana, a to i velmi závažná, většinou zůstává před dospělými dlouho utajena, často se na ni vůbec nepřijde. Mnohdy někteří učitelé berou známky šikany jako jev, který patří k životu a celou záležitost nechávají bez povšimnutí.

Také intenzita šikany na určitém místě není prokázána. Většina šikany se odehrává spíše ve škole o přestávkách, v šatnách, na WC nebo na dalších místech, kde jsou děti bez dozoru. Méně nápadným způsobem se tak děje ovšem nejednou i v přítomnosti pedagoga (3, 4, 6, 29).

Protagonisté šikany

Protagonisty šikany se označují osoby, které šikanu vyvolávají (agresori) a jedinci šikanou ovlivňovaní (oběti).

Charakteristika agresorů (*podle 3, 4, 6, 29, 30*):

- většinou nadprůměrně tělesně zdatní jedinci, silní a obratní
- inteligence spojená s bezohledností a krutostí může vyvážit nedostatek tělesné síly
- schopnost získání skupiny pro plán útoku
- kompenzace svých nedostatků (pocit méněcennosti, neštěstí, závislosti)
- touha dominovat, ovládat druhé, bezohledně se prosazovat, sobeckost, egocentrismus, úprava mravních norem podle svých potřeb
- většinou nebývá přítomen žádný vědomý pocit viny, ublížení druhým, trest je vnímán jako křivda, chybí náhled na nemorálnost jejich jednání.

Typy iniciátorů šikanování:

1. typ – hrubý, primitivní, impulsivní, se silným energickým přetlakem, kázeňskými problémy
2. typ – slušný, kultivovaný, sevřený, zvýšeně úzkostlivý, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu
3. typ – optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený.

Charakteristika obětí šikany (*podle 3, 4, 6, 29, 30*):

- může se jimi stát kdokoli, nejčastěji kvůli své přednosti či vadě (tělesné slabosti, neobratnosti)
- velkou roli hraje viditelná odlišnost dítěte (zrzavé vlasy, obezita, vzhledová vada), příslušnost k sociálně slabé skupině-sociálně ekonomická šikana
- k dalším významným záminkám řadíme rasovou odlišnost
- oběti se snadno stává outsider třídy, dítě osamělé, bez kamarádů, neschopné se přidružovat atp.
- zvláštní skupinou tvoří oběti, které jsou současně agresory, zúčastňují se, zvláště ve skupině, šikanování jiných dětí.

Vývojové stupně šikanování (*podle 3, 4, 6, 29, 30*):

Vývoj šikanování vychází ze zákonitostí skupinové dynamiky. Vnitřní pohyb je postižen ve vztahu členů skupiny k hodnotám a postojům šikanování. V pěti vývojových stupních je nastíněno nastartování mechanismu a vývoje šikany.

1. stupeň-ostrakismus. Šikana může vzniknout v jakémkoliv prostředí, v jakékoliv skupině jsou vždy jedinci oblíbení a neoblíbení. Jde převážně o psychické formy násilí – jedinec je neoblíben, neuznáván, ostatní ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají, spřádají intriky, drobné legrácky.
2. stupeň -fyzická agrese a přitvrzování manipulace
 - v náročných situacích ostrakizování fungují jako ventil

- v podmínkách, kdy spolužáci tráví hodně času společně, pro zvládnutí své nejistoty nebo „přežití“ šedivého programu nutkavě vymýšlejí a většinou rychle přitvrzují zábavu na úkor nejzranitelnějšího spolužáka
 - v jedné třídě se sejde několik výrazně agresivních jedinců.
3. stupeň-vytvoření jádra. Jde o klíčový moment, kdy vývoj ve skupině pokračuje negativním směrem, vytvoří se skupina agresorů–úderné jádro. Systematicky spolupracují, hledají nejvhodnější oběti. Ve skupině jsou další podskupiny a kliky, silná pozitivní skupina může vývoj zvrátit.
 4. stupeň-většina přijímá normy agresorů. Dynamiku získává neformální tlak ke konformitě.
 5. stupeň-totalita, neboli dokonalá šikana. Vzniká tzv. stádium vykořisťování se dvěma hlavními skupinami-otrokáři a otroky. Otrokáři využívají všeho, co je využitelné, od materiálních věcí po jejich tělo, city, rozumové schopnosti, školní znalosti, apod.. Původně neutrální či mírně nesouhlasící členové skupiny jsou stále konformnější, se zájmem přihlížejí a pozorují situaci, zapojují se. Otroci jsou stále závislejší a ochotnější dělat cokoli. Tento typ šikany se objevuje spíše ve věznicích, vojenském prostředí, výchovných ústavech pro mládež. V ZŠ existuje tato šikana v případě, že agresor je zároveň sociometrickou hvězdou, předsedou třídy, má výborný prospěch, důvěru pedagogů, kteří jej podporují.

Protidrogová prevence a prevence sociálně patologických jevů u dětí mladšího školního věku

S prevencí sociálně patologických jevů je třeba začít již v útlém věku dítěte-v nižších ročnících základních škol, nejlépe už mateřské školy (5, 10, 12, 15, 17). Velmi důležitou osobu představuje učitelka (zřídka učitel). Pokládá základy, na kterých ostatní budou stavět. Může žáky naplnit pozitivními postoji, ale také pohrdáním a neúctou. Během prvních pěti let povinné školní docházky rozhodují učitelé z velké části o postoji dítěte k autoritě a o výchovném klimatu na dalších stupních školy. I pro učitele platí, že investují-li do žáka sami sebe, přijímají to nejlepší, co v něm je.

V tomto kontextu je důležité si uvědomit, že realizace preventivních strategií, přístupů a metod není rozhodně pouze záležitostí odborníků – učitelů a dalších pedagogických pracovníků, psychologů, speciálních pedagogů, psychiatrů, terapeutů, sociologů apod., ale především rodičů, tedy celé veřejnosti.

Zde hovoříme o nepřímé (nespecifické) drogové prevenci. Ta spočívá především v kvalitní spolupráci rodičů a učitelů a oboustranném vstřícném přístupu. Neexistuje vážnější školní problém, který by se týkal jen samotného dítěte, ale ne učitelů a rodičů, anebo jen dítěte a učitelů, ale ne rodičů.

Škola nemůže suplovat rodičovskou úlohu a rodiče naopak nemohou suplovat školu. Jedna i druhá strana mohou školní problémy dítěte zlepšit, ale i zhoršit a prohloubit.

Právě úspěšnost přímé drogové prevence je podmíněna dobrým základem nepřímé prevence (12).

Přímá protidrogová prevence ve škole (podle 12 a 23)

- pedagogické působení na děti nelze zaměřit pouze na pasivní předávání informací
- snaha o ovlivňování postojů žádoucím směrem, vzdělávání o mnohočetnosti drogových problémů
- pozornost věnovat též otázkám zvládnutí stresových situací (asertivně), sebedůvěře, toleranci, nezávislosti na svém sociálním okolí, rozvíjení komunikativních schopností, schopností autonomního rozhodování, posilování zdravého sebevědomí a sebejistoty, vztahů k okolí a rodině, schopností tvořivého řešení problémů, zodpovědnosti za své chování a jednání v různých situacích apod.
- významná je v této souvislosti i problematika zdravého životního stylu
- komplexní pochopení drogového problému
- protidrogové působení nelze omezovat do rámce jednoho předmětu
- výběr vhodné strategie a metodiky, formy podání, frekvence, systematickosti, motivace, zhodnocení situace školy, třídy, zkušeností žáků atd.

Rámec protidrogového výchovně vzdělávacího působení u dětí mladšího školního věku.

Rámec protidrogového výchovně vzdělávacího působení zahrnuje tyto oblasti (podle 12 a 23):

- problematika legislativních drog (alkohol, tabák) i drog zakázaných, zaměření na běžně dostupné těkavé látky (např. lepidla, plyny, aerosoly), jejichž užívání je společensky nepřijatelné, pozornost musí být věnována i zneužívání medikamentů a virtuálním drogám (PC hry, televize a video, gambling)
- protidrogové výchovně vzdělávací působení musí být neoddělitelnou součástí výuky na 1. stupni základních škol
- důležitou součástí preventivního systému na regionální a místní úrovni jsou volnočasové aktivity organizované školou či školským zařízením a nejrůznější formy mimoškolní činnosti, které mohou významně podporovat výchovně vzdělávací působení na děti uplatňované ve školách a školských zařízeních
- zabezpečení vzdělávání pro rodiče a další osoby pečující o děti a mládež, poskytnutí základních informací o návykových látkách a postojích školy k nim, upevnění partnerství mezi školou a rodiči.

Zásady protidrogového působení na děti mladšího školního věku (podle 9, 12 a 23)

- poskytování základních poznatků o drogách a jiných sociálně patologických problémech, včetně tabáku, alkoholu a těkavých látek, pochopení jejich zdravotních, psychických, sociálních i materiálních rizik při zneužívání
- pomoc při formování dětské osobnosti, změně postojů a způsobu chování ke drogám
- zvyšování sociální kompetence dětí, rozvoj dovedností, které vedou k samostatnému odpovědnému rozhodování, k posilování sebedůvěry a

odmítání všech forem sebeustrukce, kladný přístup k sobě, svému zdraví, ke společnosti a k životu vůbec

- technika asertivity, nácvik odmítání drog a šikany, odhalování předsudků (rasismu, xenofobie)
- využití schválených vzdělávacích programů, v jejichž rámci má problematika sociálně patologických jevů pevné místo v učebních osnovách jednotlivých předmětů.

Minimální preventivní programy uplatňované ve školách a školských zařízeních by měly být v obecné rovině zaměřeny na tyto významné oblasti (5, 10, 19, 20):

- působení cílené na zdravý životní styl (napomáhat dětem, aby žily zdravě, uvědomily si svou vlastní zodpovědnost vůči svému zdraví)
- zvyšování sociální kompetence (napomáhat dětem rozvíjet sociální dovednosti, aby se dokázaly efektivně orientovat v sociálních vztazích, cítily odpovědnost za své chování a i v náročnějších situacích si uvědomovaly možné důsledky svého jednání)
- posilování komunikačních dovedností (zvyšovat schopnost dětí řešit, popřípadě se vyrovnávat s problémy a konflikty, umět požádat jasně a vhodně o pomoc, adekvátně reagovat na nejrůznější podněty, na kritiku apod.)
- odstraňování nedostatků v psychické regulaci chování (zvyšovat schopnost dětí efektivně ovládat své emoce, umět reagovat na stres a účinně se bránit všem formám sebeustrukce, učit je, aby porozuměly svým emocím a zvládaly jejich extrémní podoby, např. prudké návaly hněvu, výbuchy vzteku)
- vytváření pozitivního sociálního klimatu (nabídnout mládeži důvěryhodné a bezpečné prostředí, které bude rozvíjet a zvyšovat jejich sebevědomí a posilovat jejich schopnost umět se vyrovnat s neúspěchem)
- napomáhání mládeži formovat postoje vztahující se k významu společensky obecně akceptovatelných hodnot (budování úcty k zákonu, posilování právního vědomí, zdravé postoje ke konvencím apod.).

Znalosti, dovednosti a postoje, kterými by žáci měli disponovat při naplňování výše uvedených cílů, korespondují s věkem, životním stylem rodiny, s působením vrstevníků a v neposlední řadě i s dynamikou celospolečenských procesů. Je proto důležité, aby výchovně vzdělávací působení na mládež respektovalo životní realitu a bylo diferencováno v korelaci k věku dětí. Mělo by být progredientní a na všech stupních musí navazovat na předchozí zkušenosti. Metody a formy preventivního působení v oblasti zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů by měly postupovat spirálovitě osnovami tak, aby se v průběhu výchovně vzdělávacího procesu jednotlivá témata opakovala ve vyšší úrovni.

Kam zařadit školní preventivní program.

Podle programu preventivních aktivit lze výchovně vzdělávací působení na děti a mládež zařadit do různých částí osnov a učebních plánů. Klíčové vyučovací předměty se vztahují zejména k těmto oblastem (5, 10, 19, 20):

- oblast přírodovědná (např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog, chemické aspekty drog atd.)
- oblast zdravého životního stylu

(např. výchova k posilování a ochraně zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, volný čas apod.)

- oblast společenskovední

(proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím)

- oblast rodinné a občanské výchovy

(postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, subjekty participující v oblasti prevence drog apod.)

- oblast sociálně právní

(právní aspekty manipulace s drogami, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.)

- oblast sociální patologie

(postoj společnosti ke zneužívání drog, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus apod.)

Problematiku zneužívání drog lze zařadit do většiny předmětů. Vzhledem k tomu, že drogy zaujaly významné místo v životním stylu populace a ovlivňují velmi silně společenské procesy a vztahy mezi lidmi, mohou být protidrogově zaměřené přístupy k dětem pro žáky nejen zajímavé, ale i motivující.

Škola s efektivním protidrogovým programem

Škola, která v protidrogové oblasti působí efektivně na děti, vykazuje určité charakteristické znaky (12, 23):

- všichni členové učitelského sboru jsou vhodně motivováni k plnění úkolů spojených s protidrogovou prevencí
- zodpovědnost za informovanost rodičů o obsahu protidrogového výchovně vzdělávacího působení na děti
- příprava žáků na pobyt ve společnosti, která drogy užívá
- řešení otázky drog vhodným způsobem a zodpovědně ukazuje pravděpodobně na dobrou a zodpovědnou školu
- řádná odborná erudice v oblasti problematiky návykových látek, získávání aktuálních informací o stavu drogové scény jak v České republice, tak i v regionu
- dostatek sebevědomí pedagogů a lektorů pro práci se třídou, využití nových a efektivních způsobů výuky a technik aktivního učení
- motivace dětí k odmítání drog, jejich aktivní zapojení do výchovně vzdělávacího procesu v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Posouzení výchovně vzdělávacího působení a vyhodnocení účinnosti preventivního programu.

Programy protidrogového vzdělání je nutné vyhodnocovat, abychom poznali, jak jsou účinné. Tím, že si škola vytvoří soubor monitorovacích mechanismů, si také zajistí zpětnou vazbu o efektivitě výchovně vzdělávacích programů. Informace může použít pro plánování či modifikaci preventivních přístupů a metod.

Výsledky protidrogového vzdělávání lze analyzovat různými způsoby-např. na základě hodnocení ze strany pedagogů, či ohlasy ze strany samotných žáků. Vyhodnocování by mělo zahrnovat stanovené cíle, vymezené ve vzdělávacím či preventivním programu a zachytit změny v úrovni dovedností a postojů, profilu chování, postihnout i vývoj znalostí. o sociálně patologických jevech

Abychom mohli měřit účinnost jakéhokoli programu protidrogového výchovně vzdělávacího působení v korelaci s výsledky učení, musíme před tím, než takový program zavedeme, zjistit úroveň vědomostí, dovedností a postojů žáků. Toho lze dosáhnout formálními či neformálními rozhovory se žáky, diskusními skupinami, anketou, dotazníky, testy apod. (5, 10, 12, 19, 20, 23).

Rámec výuky.

Škola by měla brát v úvahu i širší aspekty a participovat s organizacemi, které mohou postoje žáků ke drogám a šikaně ovlivňovat. Způsoby, kterými řeší tyto organizace problémy týkající se zmíněné tematiky, na žáky rovněž působí.

V odrazování či propagování drog a šikany sehrávají úlohu i tzv. „skryté příklady“. Děti (obzvlášť na 1. stupni ZŠ) často a ve velké míře ovlivňuje příklad učitele (kouření, pití alkoholu, nadužívání léků, jeho osobnost a chování). Na druhé straně, mohou-li si žáci ve školní prodejně nebo jídelně zakoupit zdravé a výživově hodnotné jídlo, lze z toho usoudit, že škola pečuje o jejich zdraví.

Školy musejí věnovat pozornost spolupráci s rodiči žáků. Je prokázáno, že jsou-li zainteresováni do protidrogového výchovně vzdělávacího působení, je tato činnost mnohem efektivnější. Svým postojem k dítěti a vlastním příkladem rodič utváří základ obrazu, který člověk sám o sobě má, podle kterého jedná a sám k sobě přistupuje. Znalosti, dovednosti a postoje v oblasti protidrogové výchovy u dětí mladšího školního věku

Tabulka č.1: Znalosti, dovednosti a postoje u dětí mladšího školního věku (podle 23)

Znalosti	Dovednosti	Postoje
Léky jsou drogy a pomáhají nám.	Jak se chránit v různých situacích.	Vědomí si sebe sama, sebeúcta, pochopení vlastních hodnot.
Léky musejí být užívány dle předpisů, v případě zneužívání mohou být nebezpečné.	Jak získat pomoc pro sebe nebo pro jiné, když je to zapotřebí.	Mít pochopení pro určité hodnoty (např. právní povědomí).
Léky musejí být ukládány na bezpečném místě.		Přijmout dobře míněné rady od rodičů a učitelů.
Lékařský personál podává léky jako součást léčby.		
Je zakázáno vlastnit některé drogy. Alkohol a tabák jsou také drogy, přestože vlastnit je není zakázáno.		Umět přijímat rozdíly mezi lidmi a skutečnost, že různí lidé jednají podle různých hodnot.
Některé látky, které se vyskytují běžně v domácnosti, mohou být nebezpečné, jsou-li zneužívány a měly by být bezpečně skladovány.		Uvědomělý postoj k používání a skladování výrobků užívaných v domácnosti.
Drogy mají vliv na naše zdraví a mohou změnit to, jak se cítíme.	Zachovat si vlastní sebedůvěru a podporovat sebedůvěru druhých.	
Pozitivní a negativní stránka drog.		

Tabulka č.1, pokračování: Znalosti, dovednosti a postoje u dětí mladšího školního věku (podle 23)

Znalosti	Dovednosti	Postoje
Co je míněno termíny „užívat“ a „zneužívat“, dále „závislost“ a „návyk“.	Schopnost rozlišit, co je a není požitelné.	
Jak pracuje lidské tělo.	Dovednosti v oblasti péče o tělo.	Kladný postoj k vlastnímu tělu.
Hodnota zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu a nemoci.		
Příklady vhodného chování, které vede k utužení zdraví.		
Vědět, že rodiče a učitelé mohou pomoci.	Vybírat si vhodné osoby a organizace, u nichž lze hledat pomoc.	Uvědomění si vlastních hodnot.
Úloha léků ve společnosti.	Dovednosti při budování vlastní sebeúcty a sebeúcty druhých.	Přijímat zodpovědnost za sebe a své chování.
Pozitivní a negativní účinky alkoholu. Nebezpečí kouření tabáku.	Volba správného druhu stravy.	Tolerance vůči nedostatkům druhých.
Další informace o specifických drogách (včetně těkavých látek a léčiv).		Akceptování a ocenění rozmanitostí a rozdílností v lidském životě.
Experimentování s drogou je osobní věc každého, ale je nutné vědět, že může mít nebezpečné důsledky. Její potencionální důsledky.	Dovednosti spojené se správným rozhodováním.	Znalost obecně respektovaných postojů vůči odlišným skupinám lidí (např. k uživatelům drog).

Kritéria efektivní primární prevence u dětí mladšího školního věku

Při stanovení kritérií, která by měla pro efektivnost primární prevence dodržována, se řídíme těmito hlavními body (14, 15, 16, 17, 20, 23, 24):

- Kontinuita působení a systematičnost plánování
Jednorázové aktivity nebývají obvykle úspěšné, nahodilost a nesystematičnost jsou faktory snižující efektivitu.
- Cílenost a adekvátnost informací a forem působení
Program primární prevence musí zohlednit věk, sociokulturní zázemí, míru „rizikovitosti“, úroveň vědomostí a kvalitu postojů k sociálně patologickým jevům a zneužívání návykových látek.
- Propojenost prevence zneužívání nealkoholových drog s prevencí problémů působených alkoholem a tabákem
Pozitivní asociace mezi časným užíváním alkoholu a tabáku a následným zneužíváním nealkoholových drog ukazuje na význam vzájemného vztahu, a tedy i na nutnost komplexního chápání primární prevence.

- Začátek preventivních aktivit od 1. ročníku

Čím dříve se s prevencí začíná, tím je ve výsledku efektivnější. První ročník by měl navázat na prevenci v předškolním věku. Formy působení jsou v různých věkových obdobích různé.

Metodika výzkumného šetření a stanovení hypotéz

Cílem šetření bylo zmapování současné situace na prvním stupni základní školy se zaměřením na oblast protidrogové prevence a prevence sociálně patologických jevů včetně zhodnocení rozdílů mezi skupinami respondentů (dle ročníku, typu školy, pohlaví).

Hypotéza č. 1:

Úroveň informovanosti v oblasti drogové problematiky je u dotazovaných respondentů odlišná.

Hypotéza č. 2:

Existuje rozdíl v užití drogy mezi skupinami dotazovaných respondentů (městovesnice, pohlaví, ročníky).

Hypotéza č. 3:

Úroveň informovanosti v oblasti šikany je u dotazovaných respondentů odlišná.

Hypotéza č. 4:

Frekvence šikany má různý charakter u jednotlivých zkoumaných skupin.

Data byla shromažďována ve školním roce 2000/2001 pomocí anonymního dotazníkového šetření. Na každé ze zúčastněných škol byla administrativa dotazníku provedena u příslušného ročníku v průběhu jedné vyučovací hodiny. Žáci nebyli informováni o provedení výzkumu dopředu. Studie se zúčastnilo celkem 7 škol ze Zlína a okolí. Podrobnější charakteristika souboru je uvedena v tabulkách č. 2 a 3.

Tabulka č. 2: Rozdělení souboru dle škol

Škola	Počet dětí ve škole
Otrokovice-Trávníky	54
Otrokovice-Mánesova	51
Zlín-ZŠ 18	48
Všemina	28
Jasenná	31
Lukov	29
Pohořelice	12
Celkem	253

Tabulka č. 3: Rozdělení souboru dle pohlaví, umístění školy a ročníku

Sledovaná skupina	Počet žáků
Chlapci - město	81
Chlapci - vesnice	41
Chlapci - 4. ročník	62
Chlapci - 5. ročník	60
Chlapci celkem	122
Dívky - město	72
Dívky - vesnice	59
Dívky - 4. ročník	77
Dívky - 5. ročník	54
Dívky celkem	131
Žáci celkem	253

Dotazník z oblasti návykových látek obsahoval 19 otázek a byla do něj zahrnuta též problematika alkoholu a tabáku, jako látek, jejichž užívání je od 18 let věku legální. Odpovědi na dané otázky byly většinou uzavřené, jen ve třech případech měli žáci možnost dopsat svůj názor či další údaje (otevřená volba).

Dotazník k šikaně měl odlišný charakter. Byl rozdělen do čtyř okruhů-šikana ve třídě, ve škole, v rodině, v jiném prostředí. Žáci odpovídali celkem na 36 otázek.

Data byla zaznamenána a zpracována pomocí počítačového programu Epi Info (CDC Atlanta, Georgia, 1994-2000), statistické vyhodnocení bylo provedeno pomocí programu Statistica for Windows (StatSoft, Inc., 2000)-viz *citace PC programů a manuálů sub 1, 2 a 3*.

Výsledky studie

Návykové látky legálního a ilegálního typu

Hodnocení školních výsledků respondenta

Otázka se týkala momentální situace spokojenosti dětí se školním prospěchem. Městské děti hodnotí své výsledky nejčastěji známkou 2 (40%), vesnické známkou 3 (43%).

Rodinný život, úplnost rodiny

Ve městě žijí žáci nejvíce s rodiči (82%) a matkou (15%), na vesnici s rodiči (92%), s matkou (4%) a jinak (3%).

Kouření tabáku

Otázka mapovala první pokusy, občasné i pravidelné kouření. Existuje významnější rozdíl mezi městem a vesnicí, kdy záporně odpovědělo nejvíce respondentů z města (65%), na otázku „ano, jen pokusně“ se objevila vyšší četnost odpovědí u dětí z vesnice (55%), $p < 0,01$, viz graf. č. 1.

Pití alkoholu

Otázka byla rozdělena na dvě části-sledovala druh konzumovaného alkoholického nápoje a frekvenci jeho požití. Příležitostně alkohol konzumují významně častěji hoši ($p<0,01$), a to pivo 80%, víno 65%, destiláty 39%, koktejly 31%. Dívky přiznávají příležitostně pivo v 68%, víno v 50%, destiláty v 19% (viz graf č. 2) a koktejly v 15%. Významně více dětí má příležitostnou zkušenost s alkoholickými nápoji v pátém ročníku oproti čtvrtému ($p<0,01$).

Opilost v posledních 6 měsících

Záporně odpovědělo 94% dívek a 84% chlapců. Významný rozdíl byl nalezen mezi hochy (12%) a dívkami (6%) v jednorázovém výskytu opilosti, vícekrát se opila 4% hochů, z děvčat nikdo (viz graf č. 3).

Zdroje informací o drogách

Jedná se o celkovou informovanost v oblasti drogové problematiky. Žáci měli na výběr z několika možností, včetně volné odpovědi. Poznatky od učitelů dominují významně více na vesnici (udalo 59% respondentů), ve městě 39%. Rozhlas, kino, Internet zase převládají ve městě. Chlapci více čtou denní tisk, poslouchají rozhlas, sledují Internet oproti dívkám. V pátém ročníku oproti čtvrtému vzrůstá podíl informací získaných od učitelů, spolužáků, kamarádů, z časopisů, knih, kina, Internetu ($p<0,01$).

Hovory o drogách doma

Děti se měly vyjádřit o přístupu rodičů a jiných členů rodiny k oblasti drogové problematiky (včetně alkoholu a tabáku). Významné rozdíly byly nalezeny mezi dětmi ze 4. a 5. ročníku, kdy se s žáky čtvrtých tříd hovoří doma o drogách často ve 4%, zřídka ve 42%, nikdy v 54%. S dětmi z pátých tříd se diskutuje doma často v 6%, zřídka v 59%, nikdy v 35%.

Nabídka drogy (včetně alkoholu a tabáku)

V odpovědích se vyskytl významný rozdíl mezi respondenty 4. a 5. ročníku (viz graf č. 4). Zatímco mladší děti častěji volily zápornou odpověď na nabídku drog (ne-87%, ano-13%), u o rok starších převažovala již odpověď kladná (ne-42%, ano 58%), $p<0,01$. Hlavně šlo o alkohol, cigarety, marihuanu, a to více ve městě.

Osoba, která nabízela drogu

Nejčastěji nabízel drogy člen rodiny, následovali spolužáci, kamarádi, cizí osoby.

Místo nabídky drogy

Nejvíce frekventovanou odpovědí byl domov a jiné prostředí (kromě domova, školy, pohostinství, klubu, diskotéky)-např. venku.

Zvládnutí odmítání nabízené drogy (včetně alkoholu a tabáku)

Byly nalezeny významné rozdíly mezi žáky čtvrtého a pátého ročníku. Ve čtvrtém ročníku by umělo odmítnout 73%, 1% si myslí, že by to nezvládlo, 26% neví.

U starších dětí. klesá podíl pozitivních odpovědí na 68%, negativních na 10%, 22% nevědí.

Vlastní zkušenost s drogou (včetně alkoholu a tabáku)

8% městských dětí a 20% vesnických přiznává jednorázovou drogovou zkušenost, $p < 0,01$. Vícekrát návykové látky konzumovalo 18% žáků ve městě a 25% na vesnici, rozdíl mezi nimi není významný (viz graf č. 5).

Jednorázově drogu vzalo 8% hochů a 18% dívek, $p < 0,05$. Opakovanou zkušenost udává 27% chlapců a 14% děvčat, $p < 0,01$ (viz graf č. 6).

Ve 4. ročníku drogu jednou vyzkoušelo 12% dětí, 9% opakovaně. V 5. třídě ZŠ jednou vzalo drogu 14% (rozdíl nevýznamný), opakovaně 35% ($p < 0,01$)-viz graf č. 7.

Zkušenost s drogou v okruhu přátel respondentů

Jednorázovou zkušenost s drogami získalo 8% přátel městských respondentů, opakovanou 22%. Na venkově se jednorázový experiment s drogami vyskytl u přátel 17% dětí ($p < 0,05$ vůči městu), opakovaný v okolí 37% dotazovaných (rozdíl nevýznamný).

Ve 4. ročníku zneužilo jednorázově návykové látky 12% přátel žáků, 17% opakovaně, v 5. ročníku jednorázově 11% (rozdíl nevýznamný) a 41% opakovaně ($p < 0,01$ vůči 4. ročníku).

Charakteristika vyzkoušení drogy

Byly nabídnuty tři možnosti odpovědi, z nichž mohli žáci volit i více současně.

Ve městě vyzkoušení drogy za slabost považuje 50%, za zvědavost 43% a za odvahu 20% respondentů. Na vesnici je drogový experiment hodnocen jako slabost ve 27% ($p < 0,01$, rozdíl oproti městu), jako zvědavost ve 49%, jako odvaha ve 22%.

Označení návykových látek, které respondenti znají (z tisku, rozhlasu, od přátel ...)

V dotazníku se objevily známé i méně známé drogy, které mohou děti znát z médií. Měly označit látky, o nichž se dozvěděly z příslušných zdrojů. Můžeme shrnout, že více znalostí mají městské děti (zvláště o Extázi, tj. disko-drogách a hašiši), v celém souboru jednoznačně chlapci oproti dívkám a pátý ročník oproti čtvrtému (rozdíly viz tab. č. 4 a 5).

Tabulka č. 4: Znalost návykových látek a její rozdíly dle pohlaví respondentů

Druh drogy	Hoši (%)	Dívky (%)	Hladina významnosti
Steroidy	44	23	$p < 0,01$
Opium	26	16	$p < 0,05$
Morfin	90	81	$p < 0,05$
Toluen	13	5	$p < 0,01$
Pervitin	61	30	$p < 0,01$
Kokain	93	77	$p < 0,01$
Marihuana	82	66	$p < 0,01$
Extáze	40	26	$p < 0,01$

Heroin	89	72	p<0,01
Hašiš	34	11	p<0,01

Tabulka č. 5: Znalost návykových látek a její rozdíly dle ročníku školní docházky

Druh drogy	4. ročník (%)	5. ročník (%)	Hladina významnosti
Steroidy	24	45	p<0,01
Morfin	22	36	p<0,01
Braun	7	15	p<0,05
Kofein	79	93	p<0,01
Pervitin	36	55	p<0,01
Rohypnol	7	20	p<0,01
Kokain	80	91	p<0,01
Marihuana	63	87	p<0,01
Extáze	19	44	p<0,01
Amfetamin	6	24	p<0,01
Hašiš	4	30	p<0,01
Čikuli	4	11	p<0,05
Crack	1	10	p<0,01

Oblast šikany

Dotazník byl rozdělen do čtyř okruhů. Jednalo se o místa školního i mimoškolního prostředí (třída, škola, rodina, cizí prostředí), kde může k šikanování docházet. Respondenti odpovídali na otázky ve všech oblastech jednotlivě.

Ubližování podle původu útočníka

Procento kladných odpovědí, které charakterizují ubližování dítěti podle původu útočníka, vyjadřuje tabulka č. 6.

Tabulka č. 6: Ubližování dítěti podle původu útočníka

Odkud pocházel útočník (původ útočníka)	Sledovaná skupina			
	Děti z města (%)	Děti z vesnice (%)	Hoši (%)	Dívky (%)
Z vlastní třídy	29	39	28	40
Ze školy mimo vlastní třídu	24	29	28	25
Z rodiny	16	10	15	12
Z jiného prostředí (cizí)	16	19	20	14

Neobjevily se významnější rozdíly u žádné ze skupin kromě napadení útočníkem z vlastní třídy, kdy byla zaznamenána vyšší frekvence útoků ve venkovských školách a celkově u děvčat.

Frekvence ubližování

Pokud na předchozí otázku odpověděli žáci kladně, měli následně rozhodnout ze dvou možností (ubližení jednou a opakovaně).

Významné rozdíly byly nalezeny v případě opakovaného ubližení cizím útočníkem, a to mezi pohlavími (13% hoši, 4% dívky, $p < 0,05$). Podle údajů respondentů se opakované ubližení u hochů někým z vlastní třídy vyskytlo v 41%, jinou osobou ze školy ve 29% a členem rodiny v 19%. Děvčata byla vícekrát atakována z okruhu vrstevníků ve vlastní třídě v 47%, někým jiným ze školy ve 27% a z rodiny v 16%. V případě jednorázového ubližení byl nalezen významný rozdíl mezi dětmi ve 4 a 5. ročníku (14% a 30%, $p < 0,05$).

Doba, kdy byl útok spáchán

Možná odpověď byla rozdělena do tří časových rozmezí – týden, měsíc, 6 měsíců. Výsledky ilustruje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Doba, kdy byl spáchán útok na dítě

Útok na dítě byl spáchán	Sledovaná skupina			
	Děti z města (%)	Děti z vesnice (%)	Hoši (%)	Dívky (%)
Před týdnem	14	15	15	13
Před měsícem	13	14	13	13
Před 6 měsíci	17	17	16	17

Nebyly nalezeny významné statistické rozdíly mezi sledovanými skupinami. Za zmínku stojí údaj (získaný při sumarizaci výsledků), prokazující existenci rozdílu mezi pohlavími ve výskytu útoků v prostředí vlastní třídy před 6 měsíci (hoši 13%, dívky 32%, $p < 0,01$).

Místo, kde se útok odehrál

Nejčastěji byly zaznamenány odpovědi, kdy útočníkem byl někdo ze třídy a útok proběhl venku, v cizím prostředí (mimo vlastní třídu, školu, rodinu). Tak minilo 19% městských dětí a 37% žáků z vesnice ($p < 0,01$). Následovaly možnosti "stalo se v kroužku, klubu, udělal to někdo cizí"-udávají 4% dětí ve městě a 18% na vesnici ($p < 0,01$) a "stalo se venku, ublížili rodiče"-jmenuje 6% hochů, 0% dívek ($p < 0,05$).

Způsob ubližování

Odpověď nabízela dvě možnosti – fyzické a psychické ubližení dětí. Fyzická forma agrese je častější ve městě a převažuje ve škole (29% žáci městských škol, 15% žáci venkovských škol, $p < 0,05$). Slovní napadání se též vyskytuje více v městském

prostředí, ale v okruhu vlastní rodiny respondenta (23% městské děti, 8% venkovské děti, $p < 0,05$).

Pocit neštěstí po agresí

31% žáků ve městě a 16% na vesnici mělo po agresí pocit neštěstí ($p < 0,05$).

Svěření se někomu po útoku

Dívky mají po útoku potřebu někomu se svěřit významně častěji než chlapci. Ve třídě obecně se takto zmínilo 49% dívek a 32% chlapců ($p < 0,05$), rodičům 49% dívek a 25% chlapců ($p < 0,01$) a spolužákovi 43% dívek a 26% chlapců ($p < 0,05$).

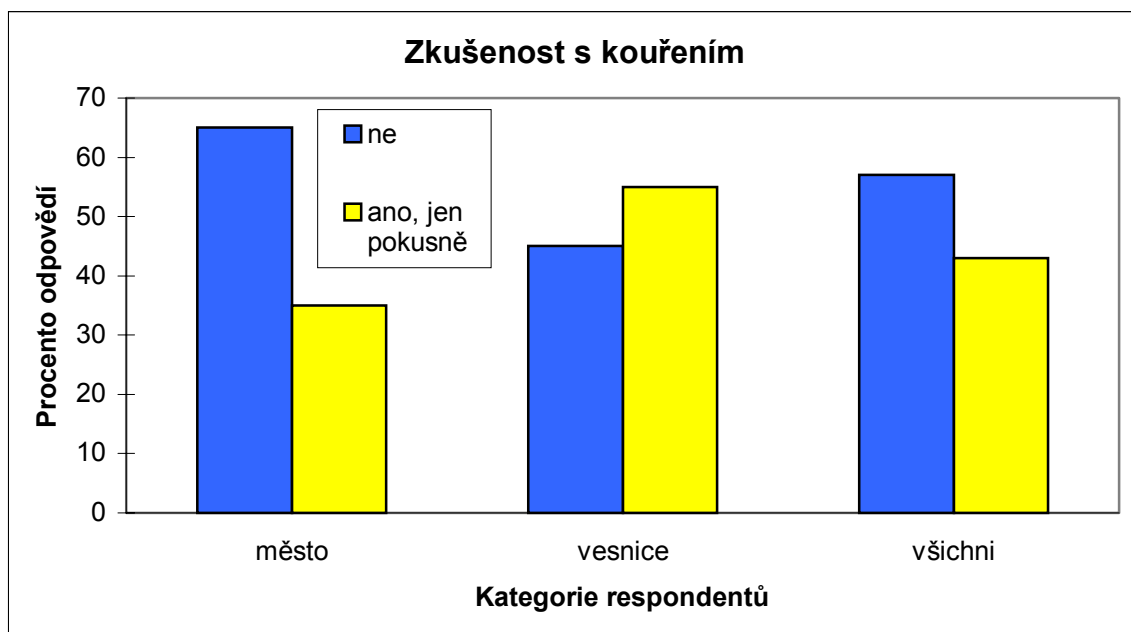
Poučení o šikaně

Z odpovědí dotazovaných lze usuzovat, že v oblasti poučení o šikaně jsou městské děti a žáci 5. ročníku základní školy lépe informováni

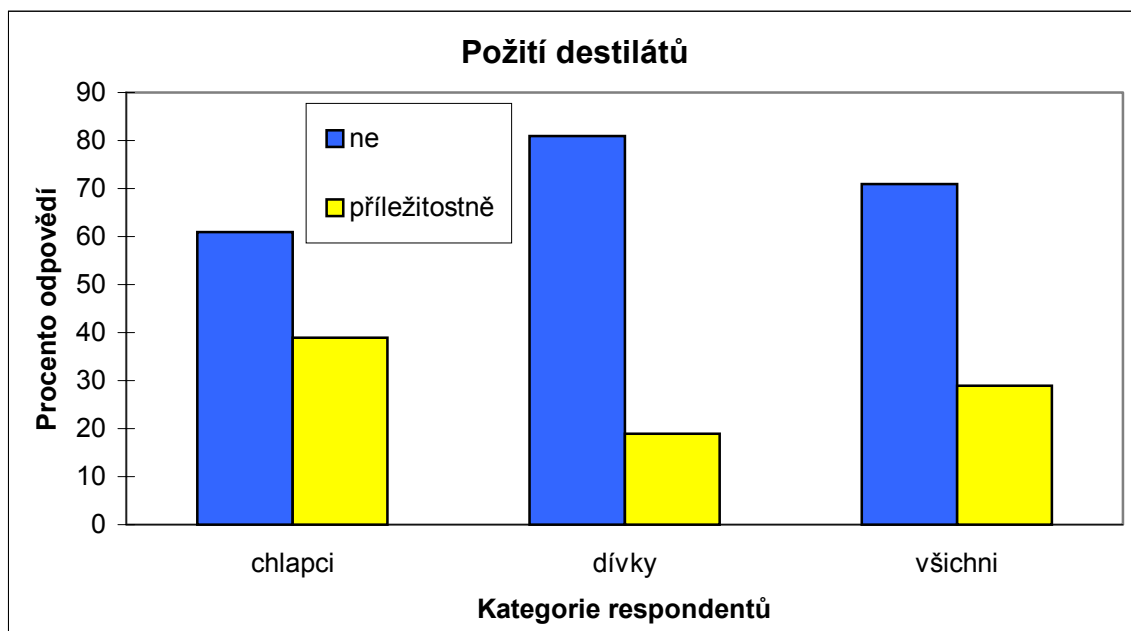
Ve třídě poučení získá 61% městských dětí a 41% venkovských ($p < 0,01$, viz graf č. 8), v rodině 42% dětí z města a 22% z vesnice ($p < 0,01$, viz graf č. 9) a obecně ve škole 12% žáků čtvrtého a 22% pátého ročníku základní školy ($p < 0,05$).

Grafické znázornění údajů

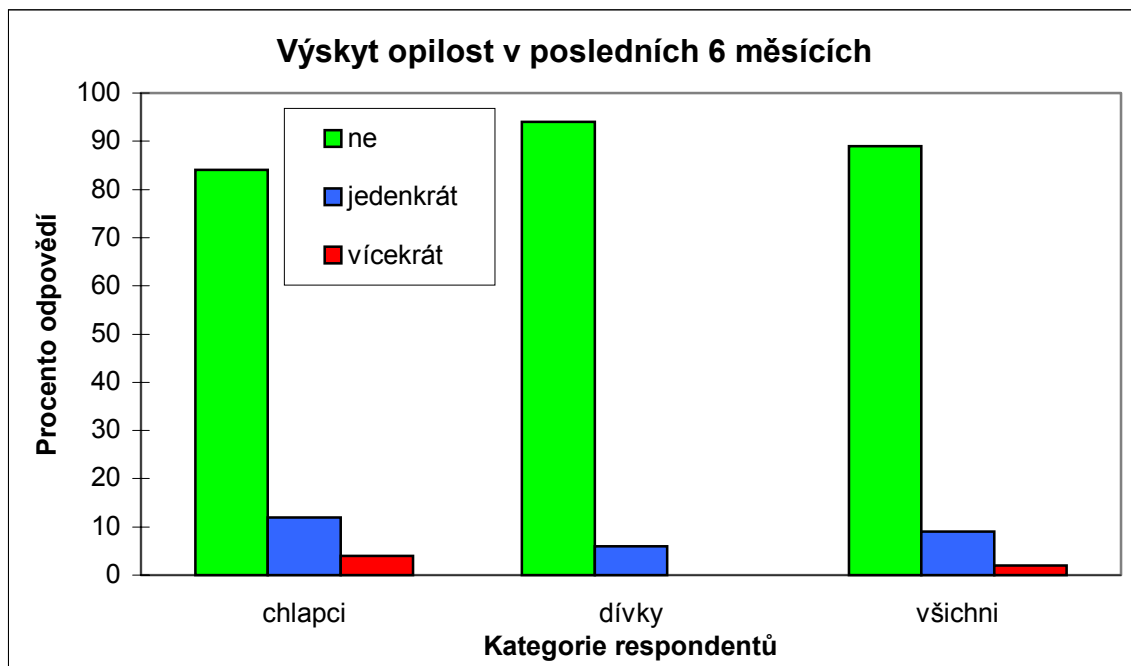
Graf č.1: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce kouření

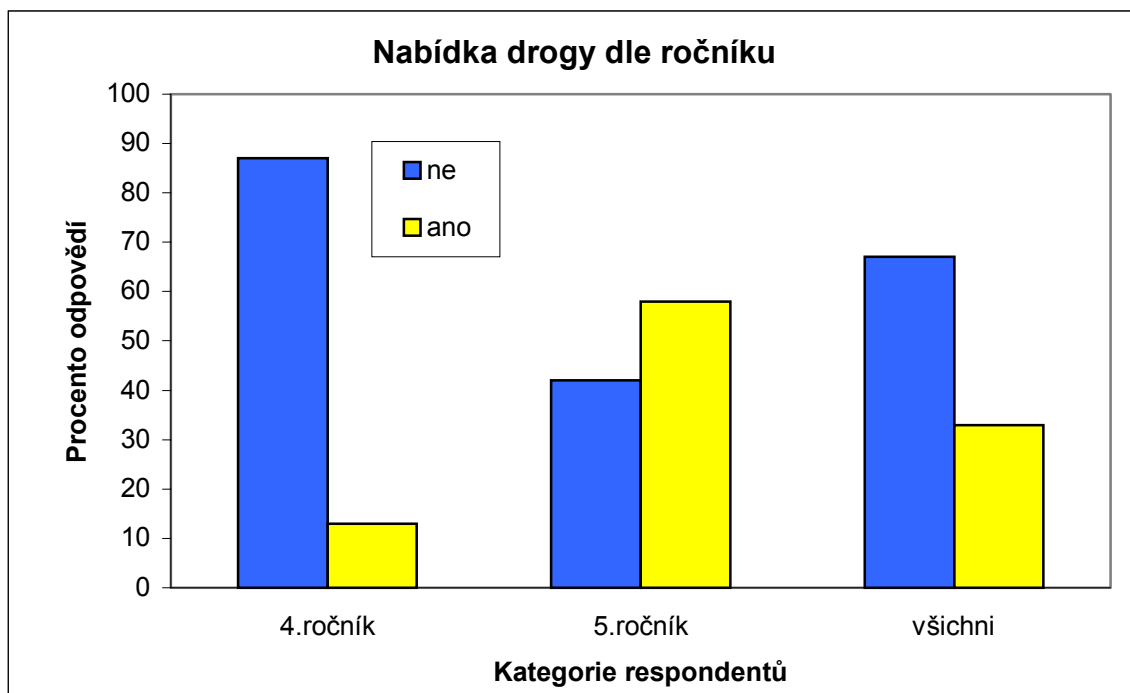
Graf č.2: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce požití destilátů

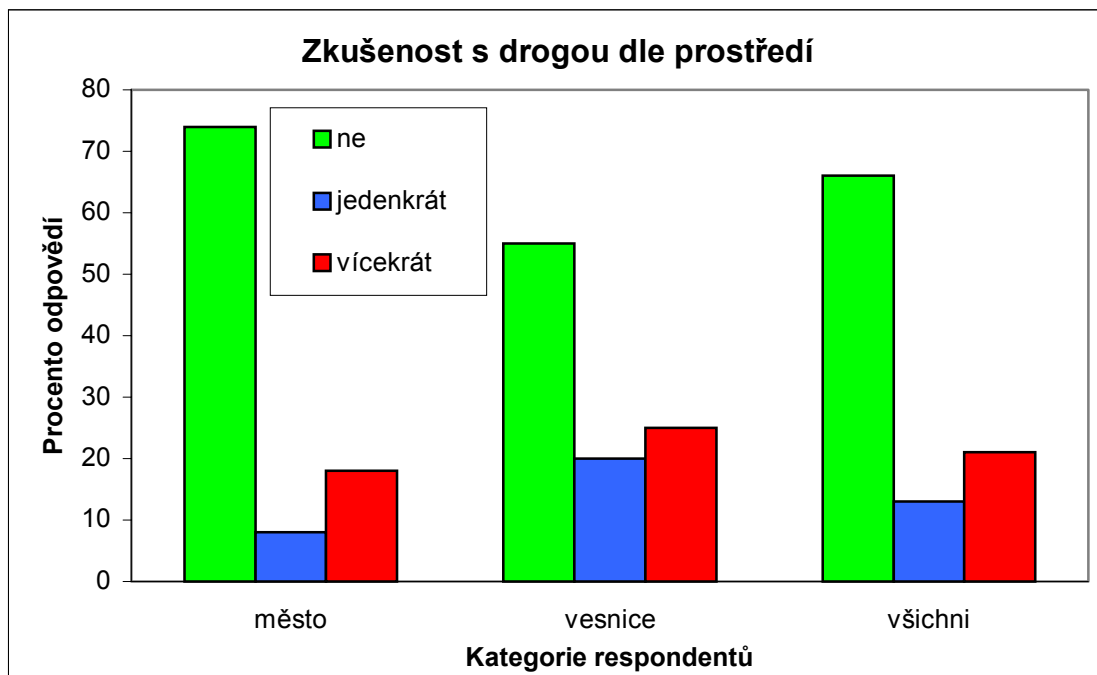
Graf č.3: Grafické znázornění počtu odpovědí respondentů k otázce požití alkoholu vedoucí k opilosti

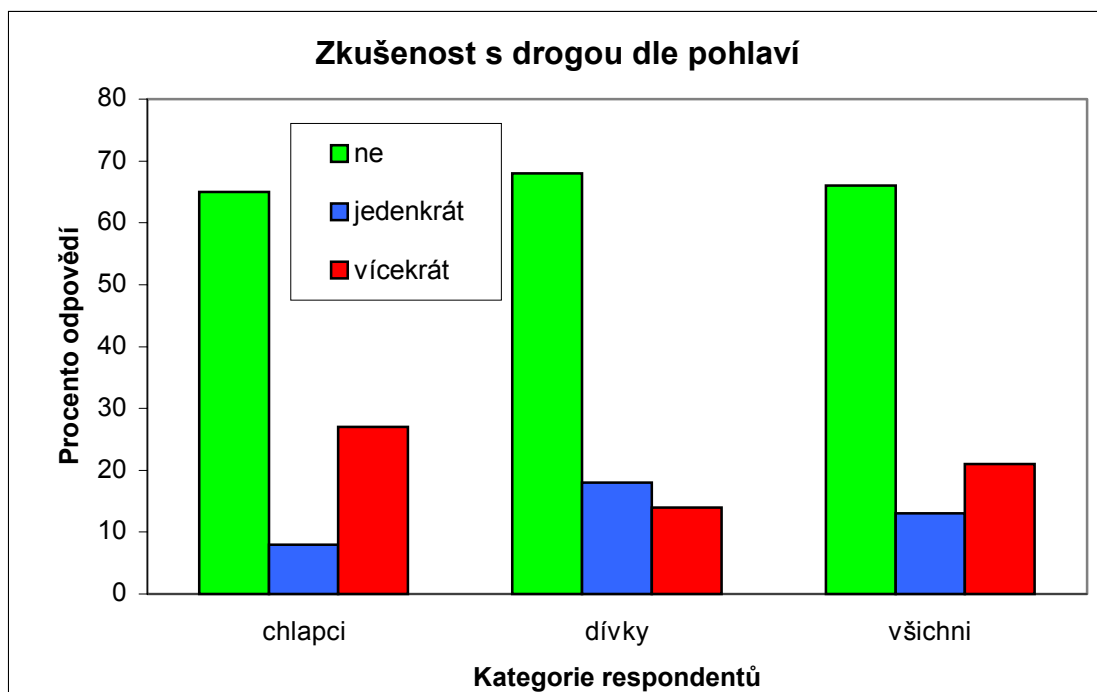
Graf č.4: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce na nabídku drogy dle ročníku

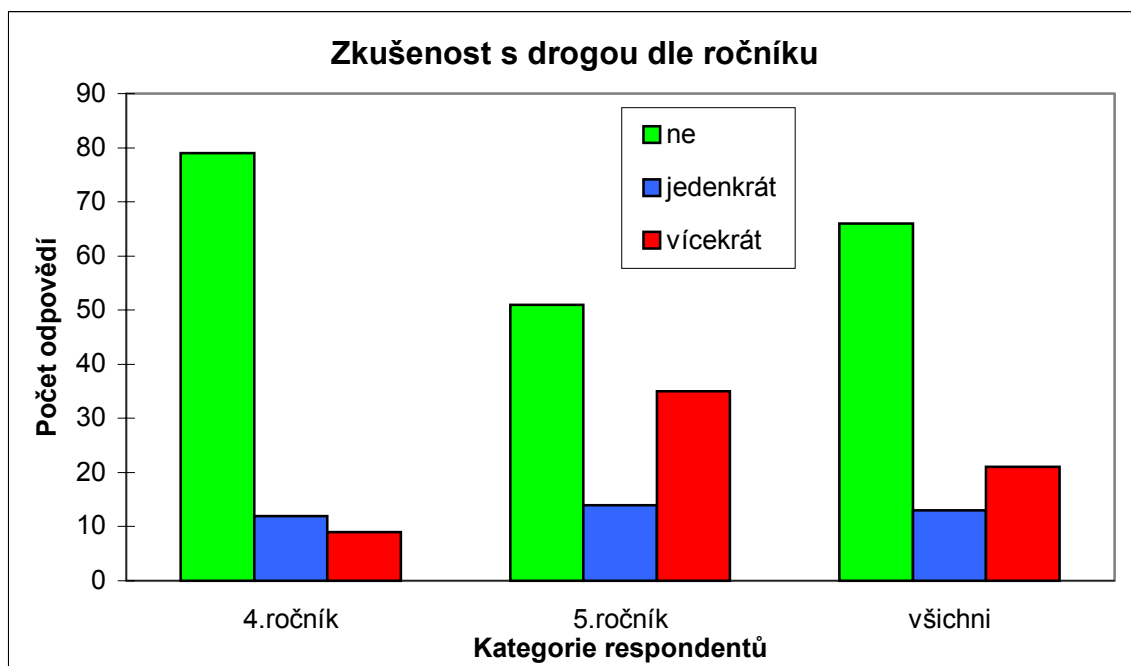
Graf č.5: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce zkušenosti s drogou dle prostředí

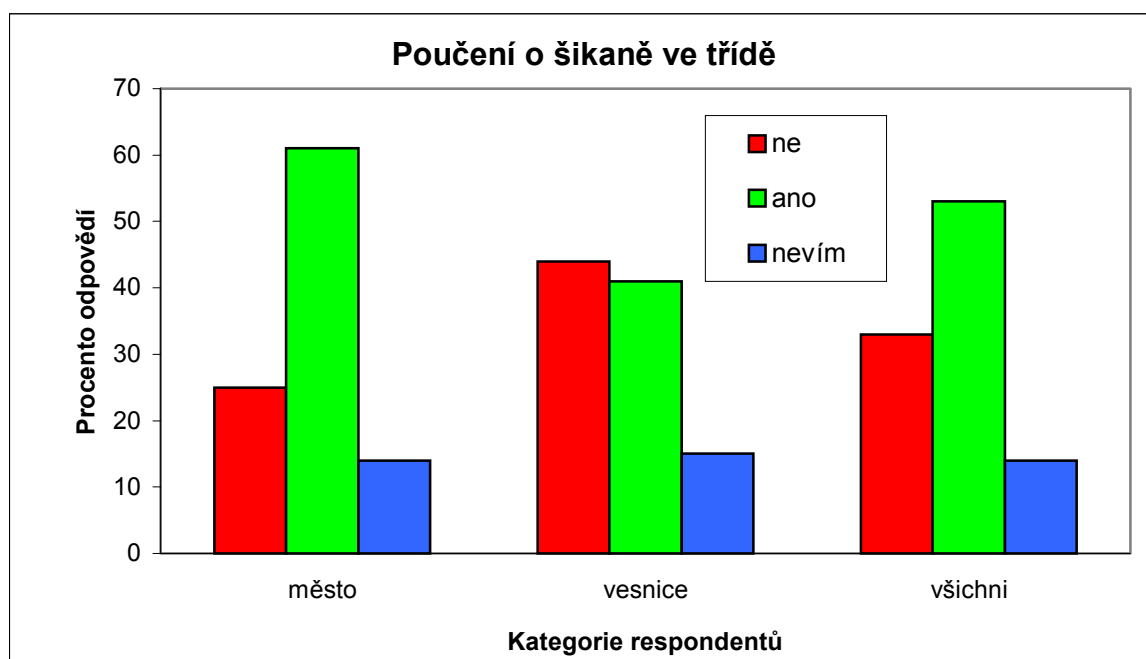
Graf č.6: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce zkušenosti s drogou dle pohlaví

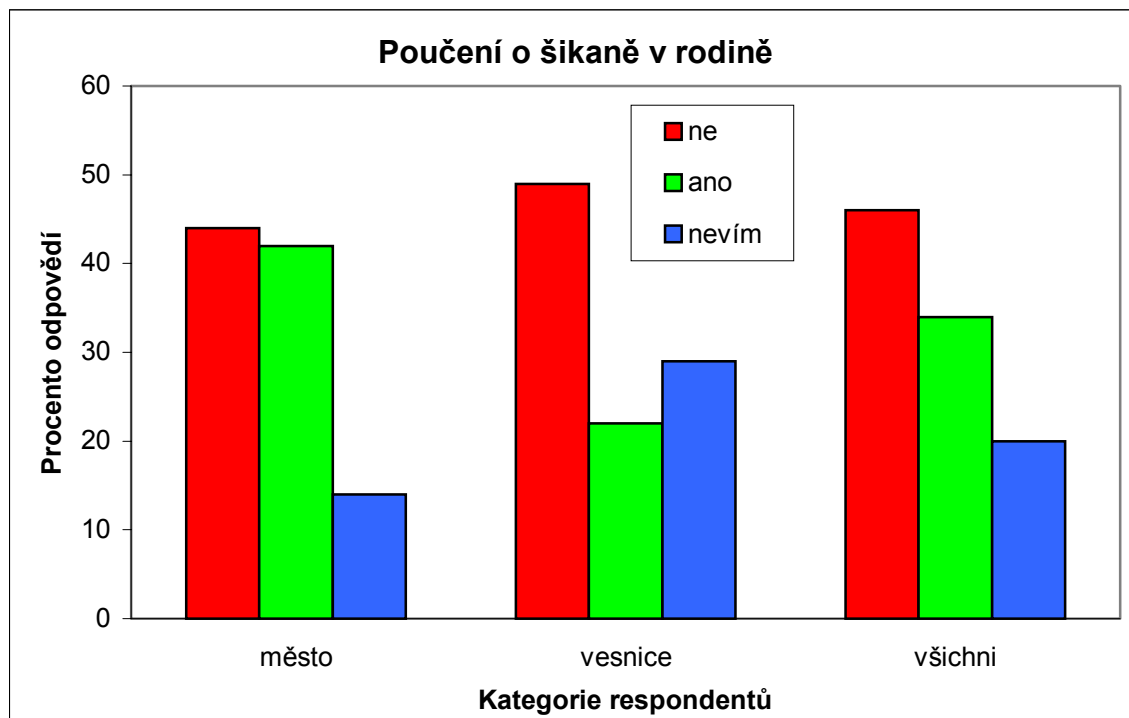
Graf č.7: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce zkušenosti s drogou dle ročníku

Graf č.8: Grafické znázornění počtu odpovědí respondentů k otázce poučení o šikaně ve třídě

Graf č. 9: Grafické znázornění odpovědí respondentů k otázce poučení o šikaně v rodině

Diskuse

Téma příspěvku je zaměřeno na protidrogovou primární prevenci a prevenci sociálně patologických jevů u dětí mladšího školního věku. Někteří pedagogové polemizují s názorem, že zmíněný postup nalézá opodstatnění právě u této skupiny žáků. Vyskytují se i negativní ohlasy, které aplikaci prevence v relativně nízkém věku zpochybňují či dokonce zavrhnou.

V dnešní době nemusejí děti drogu vyhledávat, je jim sama nabízena a stala se součástí života společnosti. Musejí být proto připraveny na setkání s ní a umět vhodně zareagovat. Jde nejen o otázku vědomostí o sociálně patologických jevech, ale zvláště o formování žádoucích dovedností a stanovisek dětí, které si přinesou do dospělosti a předají další generaci (2, 4, 5, 9, 10, 11, 17, 20, 23).

Různost názorů se objevuje i na téma, co je cílem nespecifické protidrogové prevence. Velmi stručně je možné jej vyjádřit několika slovy: „zralá, zdravě sebevědomá osobnost“. Výsledkem není pouze nabytí kvantity informací o typech drog a šikan. Hlavní důraz by se měl zaměřit na postoje a názory na společnost, na sebe sama. To znamená působit na děti v průběhu celého vyučovacího procesu (13, 16, 20, 23).

Ve školním věku se mění charakter práce s dětmi podle jejich zájmů, motivace, využití poznatků. U 1. a 2. ročníku převládá hra a tvořivost žáků. V 3.-5. ročníku se děti již vyhraněněji zajímají o určitou oblast problematiky, proto se součástí výuky stává rozhovor, který dětem nabízí možnost vyslovit vlastní názor. Efektivní je také využití didaktických materiálů. U všech ročníků by měla být tato část výuky volnější, děti by měly mít pocit, že mohou říct své připomínky bez ostychu.

Ve škole lze využít rovněž přednášek, avšak obohacených diskusí s aktivní účastí žáků, aby nedocházelo k jednostrannému informačnímu toku a monologu řečníka.

V rámci protidrogového programu může škola organizovat i víkendové pobyty, které se ukazují být velmi efektivní a podnětné. Pokud mají děti určitou volnost, jsou

mnohem otevřenější a spontánnější, získají možnost poznat učitele jinak. Ke zdatu pobytů může přispět Klub rodičů a přátel školy, sponzoři ze státního i privátního sektoru, vhodná a nenásilná propagace.

K prevenci sociálně patologických jevů patří rovněž individuální přístup k žákům, včetně možnosti anonymní i adresné komunikace. Na úrovni druhého stupně povinné školní docházky se již začíná prosazovat specifická primární prevence, cílená na určitá témata, dovednosti, životní hodnoty. K aktivizaci dětí významně přispívá skupinová práce a tzv. peer (vrstevnické) působení, založené na principu sdělování informací přibližně stejně starými spolužáky a kamarády. Kolektiv jejich názory přejímá ochotněji než od straších dětí či dospělých. Součástí úspěšného vrstevnického projektu jsou vyškolení aktivisté, lektoři a pedagogové (11, 12, 13, 14). Jejich další vzdělávání může být doplňováno absolvováním akreditovaných kursů (MŠMT), studiem odborné literatury, sledováním časopisů, Internetu apod.

Závěr

Hypotéza č. 1 (úroveň informovanosti v oblasti drogové problematiky je u respondentů odlišná) se potvrdila.

Hypotéza č. 2 (existuje rozdíl v užití drogy mezi skupinami respondentů) se potvrdila.

Hypotéza č. 3 (úroveň informovanosti v oblasti šikany je u respondentů odlišná) se potvrdila.

Hypotéza č. 4 (frekvence šikany má různý charakter v jednotlivých zkoumaných skupinách) se potvrdila.

Účinná a vhodně zvolená nespecifická primární prevence sociálně patologických jevů by měla dosáhnout zvláště změny a kvality postojů dětí, cílenosti a adekvátnosti informací již na 1. stupni základní školy.

Tento typ prevence má základní význam pro utváření osobnosti dětí. Její kvalita se naplňuje jen systematickým a dlouhodobým trváním, k čemuž slouží minimální preventivní program, zaručující kvalitní a efektivní práci s pozdější dobrou návazností na druhém stupni ZŠ.

Literatura

1. ADAMSOVÁ, C., FAYOVÁ, J.: Už žádná tajemství. Praha : Themis, 1997, s. 92

2. CSÉMY, L.: Iniciace a propagace. Pití alkoholu, kouření a užívání jiných drog u pražských adolescentů. Alkoholismus a drogové závislosti (Protialkoholický obzor), 34, 1999, 3, s. 139 – 146
3. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Avicenum, Grada, 1995
4. CHYTRÝ, M., PROCHÁZKOVÁ, J., SOLAŘOVÁ, M., SPILKOVÁ, J.: Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte- agresivita očima dětí. Praha: Dětské krizové centrum, 1997
5. Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 1998-2000, Praha, Odbor speciálního školství MŠMT, 1998
6. KOLÁŘ, M.: Skrytý svět šikanování ve školách. Portál, Praha, 1997, s.127
7. LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z.: Psychická deprivace v dětství. Praha: Avicenum, 1963
8. MANN, J.: Jedy, drogy, léky. Academia, Praha, 1996
9. MARKHAMOVÁ, U.: Pomáháme dětem zvládnout stres. Praha: Talpress, 1996
10. Minimální preventivní program pro školy a školská zařízení v oblasti zneužívání návykových látek „Škola bez drog.“ Praha, Odbor speciálního školství, 1998
11. NEŠPOR, K., CSÉMY, L.: Alkohol, drogy a vaše děti. BESIP, Praha, 1997
12. NEŠPOR, K., CSÉMY, L., PERNICOVÁ, H.: Prevence problémů působených návykovými látkami na školách. BESIP, Praha, 1997, s. 128
13. NEŠPOR, K., FISCHEROVÁ, D., CSÉMY, L.: Fit In 2000+. Sportpropag, Praha, 1996, s.124
14. NEŠPOR, K., MÜLLEROVÁ, M.: Jak přestat brát (drogy). Sportpropag, Praha, 1997, s.119
15. NEŠPOR, K.: Návykové látky – Romantické období končí. Sportpropag, Praha, 1995
16. NEŠPOR, K. a kol.: příručka pro mladé spolupracovníky programu FIT 2001 – Klub pro 3. tisíciletí. BESIP, Praha, 1994
17. NOVÁKOVÁ, D.: Metodika protidrogové prevence pro pedagogy. Národní centrum podpory zdraví, Praha, 1993
18. NOŽINA, M.: Svět drog v Čechách. KLP, Praha, 1997
19. Metodika tvorby minimálního preventivního programu prevence sociálně patologických jevů, zvláště protidrogové prevence. Praha, IPPP, 1998
20. Minimální preventivní program pro školy a školská zařízení. Praha, IPPP, 1998
21. MIOVSKÝ, M.: Drogy už, anebo ještě? Hodnocení výzkumu drogové problematiky v Jihlavě. Brno, Albert, 1997
22. OPRAVIL, K.: <http://www.domek.mbox.mrp.cz/>, Zlín, 1998, stav ke 11.11.1999
23. Pedagogové proti drogám. Program preventivních aktivit uplatňovaných ve školách a školských zařízeních. Praha, MŠMT, 1999, s. 44
24. Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 16227/96-22
25. PRESL, J.: Drogová závislost. Maxdorf, Praha, 1997, s.86
26. ŠMARDA, J.: Život z obou stran. MU, Brno, 1992
27. TYRLÍK, M., BÉM, P., ZUDA, T., POWER, R.: Zhodnocení situace v České republice. <http://www.sananim.cz/>, Praha, 2000, stav ke 21.5. 2001
28. URBAN, E.: Toxikomanie. Avicenum, Praha, 1973, s. 114
29. VANÍČKOVÁ, E.: Čeho se bojí naše děti. V: Děti a my. 1997, č. 3

30. VANÍČKOVÁ, E., HADJ.-MAUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍKOVÁ, H.: Násilí v rodině; Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: Karolinum, 1995
31. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ.-MAUSSOVÁ, Z., SPILKOVÁ, J.: Sexuální násilí na dětech. Praha: Portál, 1999
32. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ.-MAUSSOVÁ, Z.: Sexuální zneužívání dětí I. a II. díl. Praha: Karolinum, 1997, 1999
33. Úmluva o právech dítěte. např. V: Práva dítěte v dokumentech. Praha: Themis, 1999.

Dotazník byl zpracován pomocí programů:

1) Dean AG, Dean JA, Coulombier D, Brendel KA, Smith DC, Burton AH, Dicker RC, Sullivan K, Fagan RF, Arner, TG. Epi Info, Version 6: a word processing, database, and statistics program for epidemiology on microcomputers. Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta, Georgia, U.S.A., 1994.

2) StatSoft, Inc. (2000). STATISTICA for Windows [Computer program manual]. Tulsa, OK: StatSoft, Inc., 2300 East 14th Street, Tulsa, OK 74104, phone: (918) 749-1119, fax: (918) 749-2217, email: info@statsoft.com, WEB: <http://www.statsoft.com>

3) Motulsky, H.J.: Analyzing Data with GraphPad Prism, 1999, GraphPad Software Inc., San Diego CA, www.graphpad.com

Článek byl publikován v ALKOHOLISMUS A DROGOVÉ
ZÁVISLOSTI, ročník 2002, číslo 4-5, s. 233-260

V Bulletinu NPC vychází s laskavým svolením redakce Alkoholismu a
drogové závislosti a autorů.

ŠIKANA V RÁMCI PROJEKTU MPA.

npor. Mgr. Lucie PTÁČKOVÁ

V rámci projektu Malá policejní akademie, o kterém jsme Vás již několikrát informovali, se zabýváme různými sociálně patologickými jevy. Velkou pozornost věnujeme i problematice šikany. Nebezpečnost působení šikany spočívá v závažnosti, dlouhodobosti a nezdědky v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví. Pocit bezpečí každého jedince je neodmyslitelnou podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu školy. Všechny školy a školská zařízení mají proto povinnost předcházet všem náznakům agresivity a všem způsobům šikanování mezi žáky a svěřenci. Šikanování nesmí být pracovníky školy v jakékoli formě akceptováno. K tomu je nutné, aby všichni pedagogičtí pracovníci ve výchovně vzdělávacím procesu na všech úrovních a typech škol vedli důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka.

V 6.třídách jsme tématu šikana věnovali čtyři vyučovací hodiny. Děti se seznámily se základními pojmy - šikana, oběť, agresor, mlčící většina, dále jsme se zabývali trestní odpovědností, jednotlivými trestnými činy a druhy trestů. Velmi důležitou částí byla i otázka prevence, komu se svěřit, co dělat a jak se zachovat. Děti psaly svoje názory a zpětné vazby z hodin do pracovních sešitů a všechny poznatky z této problematiky mohly využít v literární soutěži.

Před započítáním těchto výukových hodin jsme se rozhodli, že připravíme výzkumné šetření. Chtěli jsme si ověřit, zda je projekt účinný a zda dětem přinese nové poznatky. Cílem tohoto šetření bylo zjištění znalostí dětí o problematice šikany a zjištění postojů k agresivnímu chování a šikaně v okolí jedince. Metody byly použity před započítáním programu a následný retest byl dětem předložen po ukončení výukových hodin šikana. Zjištění bylo provedeno na vzorku dětí 6.tříd, který byl do projektu zařazen a na kontrolním vzorku stejného počtu dětí, který se projektu nezúčastnil. Celkem se šetření zúčastnilo 462 dětí.

Pro zjištění použitých údajů jsme zvolili metodu didaktického testu, který obsahoval 10 uzavřených otázek. Nabízené odpovědi měly 3 možnosti, z nichž jen jedna byla správná. Celkový výkon žáka se vyjadřoval součtem správných odpovědí a skóroval se tzv. hrubým skórem. Cílem bylo zjistit, jak se žáci v dané problematice orientují.

Další použitou metodou byl dotazník ke zjištění postojů, zaměřený na osobnostní postoje žáků k uvedenému problému šikany. Dotazník obsahoval 10 uzavřených položek s 3-5ti nabízenými odpověďmi. Zajímalo nás, jak se žáci k tomuto problému staví a zda změnili některé své postoje a názory poté, co prošly výukovým programem.

Po provedení první části výzkumu jsme mohli zhodnotit, že děti mají o základních problémech šikany poměrně velký přehled. Pokud se však měly vyjádřit k trestnosti, jejich znalosti klesaly a totéž platilo i o jejich názorech na motivační faktory šikany.

Z dotazníků ke zjištění postojů vyplynuly rozdíly v postojích dětí jednotlivých kategorií škol. Nejmarkantnější rozdíly byly zejména u otázek, ve kterých byly děti situovány do rolí svědků, kdy měly posoudit, komu by se v případě šikany svěřily. Na školách sídlištního typu, kde je větší anonymita, děti více volily možnosti, obrátit se se svým problémem na Linku důvěry nebo podobné organizace než na rodiče, učitele a kamarády.

Pro náš projekt bylo velmi důležité vyhodnocení retestů. Teprve na něm jsme mohli ověřit, zda si děti, které se projektu zúčastnily, odnesly nové poznatky a informace, zda změnily své postoje a názory. U didaktického testu jsme mohli konstatovat, že u této skupiny dětí, došlo k výraznému nárůstu procentuálního vyjádření správných odpovědí po provedeném výukovém programu o 11,3%. Zvláště se výrazně zvýšily znalosti u otázek zaměřených na trestnost, děti si přestaly plést pojmy šikana a rvačka a daleko lépe se v celé problematice orientovaly než děti z kontrolní skupiny. Celkem děti, účastníci se projektu, v retestu odpověděly správně na 94,7% otázek.

Potvrdila se nám tedy plně naše hypotéza, ve které jsme předpokládali, že žáci, kteří se Malé policejní akademie účastní, budou mít po absolvování programu lepší vědomosti o této problematice.

Zajímaly nás i rozdíly ve znalostech a postojích u dětí, žijících v lokalitách sídliště, vnitřní části velkoměsta a venkova. Zpracováním dotazníků jsme dospěli k závěru, že i přes účinnost absolvovaného programu existují rozdíly u dětí žijících v různých lokalitách. Potvrzuje se zde problematika vlivu prostředí na výchovu dětí, které zde žijí.

Celkově můžeme po prvním roce působení malé policejní akademie potvrdit, že pokud se dětem budeme v těchto problematikách věnovat, poskytovat jim množství informací od různých kategorií odborníků a dáme dětem prostor k diskusi, k vyjádření svých názorů, budou ony samy o těchto problémech více přemýšlet do důsledků a zaujímat k nim vlastní negativní stanoviska. Tím si osvojí do života pozitivní sociální a prosociální chování a to je přece naším cílem.

PRÁVNÍ OTÁZKA DOPINGOVÉ PROBLEMATIKY

mjr.Mgr. Pavel DANIŠ

Sportovní aktivita člověka je dobrovolnou, zájmovou činností, bez ohledu na to, zda je provozována ve volném čase pro relaxaci či zábavu, nebo zda je provozována na různé úrovni mající status amatéra, poloprofesionála či profesionála a utváří jedinci velmi specifický styl života (trénink, relaxace, studium, zdravotní prohlídky, účast na soutěžích, turnajích, soustředěních, kontakt s médii, reklamy, volno časové aktivity apod.). Jako každá činnost ve společnosti, tak i sportovní je usměrňována pravidly, které jsou dále dle specifikace sportovní aktivity (jednotlivé druhy sportů, jednotlivé disciplíny) vymezovány řády, stanovami, směrnici a dalšími předpisy.

Represe, jakožto nástroj vymáhání žádoucího chování, je součástí právního systému. Jde o soubor opatření kontrolního charakteru včetně kategorizace (sazebníku) sankcí uplatňovaných v případě porušení právních norem. Právo, právní normy, právní předpisy jsou kategorií obecného významu zasahující do jakékoliv aktivity a objasňující pojetí represe. V oblasti sportu a boje proti zneužívání dopingových prostředků má tento obecnější úvod vymezit rámec pro pojetí represe, jako součást opatření vztahující se ke sportovně technickým předpisům každého sportovního odvětví, ustanovení o zákazu zneužívání dopingových prostředků nevyjímaje.

Pokud sportovní předpisy nejsou v rozporu s ustanoveními zákonů dané země, je interní řád sportovní činnosti plně věcí platných pravidel, předpisů apod., které vymezují práva a povinnosti všech zúčastněných subjektů (organizačním výborům, závodníkům, trenérům, rozhodčím, lékařům, sportovním organizacím, komisím, sponzorům, médiím, sportovním komisařům, laboratořím apod.), přičemž činnost jednotlivých uvedených výborů, komisí, apod. může být řízena, usměrňována svými interními právními akty v souladu s výchozí vyšší právní normou.

Problém dopingů ve sportu v souvislosti s platnými právními normami je velmi specifický a nutí nás si položit otázku, zda pro eliminaci dopingů ve sportu je současná úroveň represe (právní předpisy, normy, sportovní řády a pravidla apod.) postačující či nikoliv. Zde nestačí výklad jen v rovině strohé legislativy, ale je nutné se také zamyslet nad tím, zda zodpovědné organizace, výbory, komise či samotní trenéři, pedagogičtí pracovníci, rozhodčí, metodici apod. vytvářejí ty správné aktivity k eliminaci politiky propagující užívání dopingových prostředků a to nejen z pozice postavení té či oné organizace, výboru, komise, apod., plynoucí ze svých funkcí do kterých jsou jmenováni a které zastupují, ale především z toho, že prostě chtějí v této věci něco udělat, mladé lidi vychovávat a vzdělávat, vést je k morálce, k čestnosti apod. Společenská nebezpečnost dopingů výrazně přesahuje hranice sportovního prostředí a lze proto mít oprávněné pochybnosti o účinnosti přijatých opatření na úrovni sportovního prostředí z hlediska prevence ve společnosti proti dopingům. Právní problematika dopingů, jednotlivých dopingových prostředků, jejich užívání, výroba, distribuce a prodej, řešení jednotlivých dopingových afér, otázky dopingových kontrol a následných sankcí při pozitivním výsledku apod., je velmi složitá a bohužel je zahalena do závoje nevěle udělat v této problematice něco legislativně konstruktivního. Pokud se v ní chceme aspoň trochu orientovat, za současného stavu legislativní nedostatečnosti, musíme tuto problematiku rozdělit do několika rovin pohledu, rovin které jsou velmi úzce propojeny a které se vzájemně ovlivňují.

A/ POHLED DO OBLASTI „DOPING A SPORT“

Oblast o které jsem se již v úvodu zmiňoval, oblast zohledňující pohybovou aktivitu vykonávanou na určité úrovni, mající status amatér, poloprofesionál či profesionál, týkající se všech zúčastňujících se této činnosti (sportovci, trenéři, poradci, rozhodčí, komisaři, lékaři, sponzoři, komise, jednotlivé asociace, sportovní organizace, agentury, televizní společnosti apod.), na které se vztahují shora uvedené právní normy, pravidla, směrnice, stanovy apod. V této části by měly být zohledněny veškerá činnost shora jmenovaných oblastí v rámci platných právních norem, pravidel, stanov, řešení jednotlivých prohřešků, povinnosti sportovců, funkcionářů, chod antidopingových laboratoří, činnost jednotlivých asociací (MSF, MOV, AKRE a další) organizačních výborů, komisí apod. Jejich chod, zasahování do jednotlivých sportovních aktivit, je řízen vlastními interními pravidly s kontrolními mechanismy, které jsou v kontextu se shora uvedenými sportovními pravidly jednotlivých sportů, sportovních disciplín apod.

Pravidlo o zákazu dopingů se však vztahuje pouze na vymezenou skupinu sportovců registrovaných v některé z forem sportovní organizace (klub, oddíl, tělovýchovná jednota). Sportovní organizace jsou uzavřená společenství občanů na základě zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, v jehož textu se pro právnické osoby užívá označení občanské sdružení, zkráceně spolek. Tato právní norma zohledňuje právě tu oblast lidí ve společnosti, která má zájem o sport a svojí aktivitou budou do ní zasahovat, je důležitá právě pro pochopení výhradních práv a povinností sportovců a dalších funkcionářů. Zákon ve svých základních ustanoveních řeší kdo může založit spolek, jeho právní existenci ve formě stanov vymezující práva a povinnosti členů, členství, přijímání nových členů s vymezením určitých kritérií pro přijetí do spolku, dle citace zákona mají i ony stanovy určitou osnovu (např. člen, členství a jeho podmínky, hlavní cíle a poslání apod.), při porušení stanov podléhá sankcím, disciplinárním postihům podle povahy provinění apod.

Forma postihu může mít různý rozsah omezení a to jak v oblasti sportovní, tak i v oblasti funkcionářské nebo trenérské činnosti. V některých případech může být toto provinění řešeno i finančním postihem a v krajních případech i případným vyloučením člena ze spolku. Princip členství vylučuje kvalifikovat provinění proti pravidlům včetně dopingů jako přestupek či trestný čin podle zákona a odvolávat se soudní cestou, pokud byl postup stanovený sportovními řády dodržen. Pro jakýkoliv disciplinární postih člena spolku je určující princip členství bez ohledu na jeho status amatér, poloprofesionál či profesionál. Sportovec mající profesionální smlouvu s příslušným sportovním klubem má v ní v rámci práv a povinností také ustanovení zohledňující dopingovou problematiku (zákaz dopingů, při porušení příslušné sankce, jestliže použil prostředky náležející k vybraným zakázaným farmakologickým prostředkům, nebo užil zakázaných metod, nebo odmítnul na výzvu komisaře podstoupit dopingovou kontrolu, viz předešlé kapitoly). Pravidlo o zákazu zneužívání dopingových prostředků se vztahuje i na ty osoby, kteří jako členové spolku napomáhali či jakoukoliv jinou aktivitou nabádali k použití nebo dokonce prodávali zakázané látky či vytvářeli podmínky pro jejich dostupnost nebo se účastnili jejich užívání a neučinili příslušná opatření.

Při posuzování provinění sportovce není rozhodující, zda tak učinil úmyslně nebo neúmyslně, nebo zda byl někým záměrně podveden. Pravidlo o zákazu dopingů stanoví, že sportovec je sám odpovědný za porušení tohoto pravidla. Každý sportovec je povinen informovat se o jednotlivých zakázaných látkách a metodách, že je povinen na výzvu příslušného komisaře se podrobit dopingové kontrole, dbát na kontrolu všeho, co se kolem něj děje, jaké užívá léky nebo nutriční přípravky, jak je léčen apod. To je

aktuální v případech nemoci či zranění sportovce, měl by informovat svého ošetřujícího lékaře, že musí respektovat pravidla o zakázaném doping, aby toto pravidlo neporušil. Řada zakázaných látek jsou obsaženy v indikovaných léčích a lékař zde hraje velmi významnou úlohu, a pokud je členem realizačního týmu sportovce, je přímo odpovědný za to, že sportovci nepodá lék, který by obsahoval jakoukoliv zakázanou látku. Jsou i nezbytné případy, že sportovec musí užívat lék obsahující zakázané látky. V takovém případě je sportovec veden jako pacient nemůže se po určitou dobu účastnit žádných soutěží ani přípravy na ně. Poruší-li tyto pravidla lékař a je součástí realizačního týmu jsou k němu uplatňovány stejné sankce jako na sportovce (disciplinární řízení a v rámci své lékařské profese řeší Česká lékařská komora). Mnohdy se stává, že sportovec je léčen lékařem, který není členem spolku a nepracuje se sportovci a předepsal lék s obsahem zakázaných dopingových látek. V takovém případě je za provinění odpovědný sám sportovec. Porušení pravidla o zákazu doping podléhá disciplinárnímu řízení na úrovni příslušného sportovního svazu. Disciplinární řízení je určitá forma sportovního soudu, který má za úkol prošetřit všechny okolnosti provinění sportovce a dalších zúčastněných osob proti pravidlu o zákazu doping a udělit postih dle platného sazebníku trestů. Jako u každého soudu i zde má sportovec právo se proti rozhodnutí disciplinárního řízení odvolat u příslušného orgánu sportovního svazu nebo mezinárodní federace (Český olympijský výbor nebo Arbitrážní soud v Lausanne, v případě vyčerpání všech opravných prostředků, jeho rozhodnutí je konečné). V textu jsem se zmínil o sazebníku trestů, který je v souladu s pravidly vydáván a upřesňován Mezinárodním olympijským výborem (MOV). Je to i z toho důvodu, aby bylo docíleno pokud možno srovnatelného postihu za stejný dopingový prohřešek u různých sportovních odvětvích. Je smutné, že ne všechny mezinárodní sportovní federace plně akceptují nejen tento jednotný sazebník, ale i některá nařízení či případná navrhovaná opatření MOV řešit dopingovou problematiku.

Pro zajímavost uvádím sazebník postihů za doping:

při pozitivním nálezu efedrinu, phenylpropanolaminu, pseudoefedrinu, kofeinu, strychninu a jejich derivátů:

- **3 měsíce** zastavení závodní činnosti při **1. provinění**
- **2 roky** zastavení závodní činnosti při **2. provinění**
- **doživotní** zastavení závodní činnosti při **3. provinění**

při pozitivním nálezu anabolických látek, amfetaminu příbuzných a ostatních stimulantů, peptidových a glykoproteinových hormonů, diuretik, narkotických analgetik, maskujících látek a při použití zakázaných dopingových metod nebo odmítnutí dopingové kontroly:

- **2 roky** zastavení závodní činnosti při **1. provinění**
- **doživotní** zastavení závodní činnosti při **2. Provinění**

Při prokázané spoluúčasti další osoby platí stejný rozsah postihů.

Tento sazebník byl jednotlivými sportovními svazy v České republice pro vnitrostátní soutěže v naší republice přijat s tím, že pokud příslušná mezinárodní federace uplatňuje vyšší sazby, může je uplatňovat při disciplinárním řízení i národní svaz. Jednotlivé výjimky např. zařazování určitých látek do jiných kategorií postihu apod. jak nařizuje příslušná mezinárodní sportovní federace, jsou na úrovni národních sportovních svazů přípustné.

Jednotné snahy o harmonizaci, větší objektivnost a diferencovanost postihů posuzování závažnosti dopingových provinění a z toho vyplývající i širší škála možnosti postihů vedla v roce 1999 MOV spolu s vládními sportovními organizacemi ke svolání Mezinárodní konference o dopingů v Lausanne. Tato konference nevyřešila dopingovou problematiku, ale určitý posun k lepšímu zde bylo možné spatřovat. Výsledkem této konference byly shrnuty do Lausannské deklarace jejíž součástí je mimo jiné i ustanovení o výjimečných okolnostech.

Veškeré aktivity jsou vedeny snahou k úpravě jednotlivých právních úkonů, které by měly vést nejen ke spravedlivějšímu a objektivnějšímu prošetření každého dopingového přestupku, ale měly by vést případně k hledání a vytváření i jiných účinnějších právních norem a lépe je zakomponovat do právního systému státu. Tyto návrhy a snahy mohou vstoupit v platnost až po přijetí v mezinárodních sportovních federacích.

V této části bychom se měli dále zabývat i dopingovými kontrolami, akreditovanými laboratořemi provádějící dopingové kontroly (jejich chodem, režimem práce, vybavením, analýzami, výzkumy, kvalifikací pracovníků, ekonomickou stránkou, kontrolními mechanizmy apod.), mezinárodními institucemi a právními dokumenty upravující dopingovou problematiku, kazujistikou apod., ale pro jejich specifčnost a obsahovou rozsáhlost jim bude věnována pozornost v jiných článcích.

B/ POHLED DO OBLASTI „DOPING A SPOLEČNOST“

Oblast zasahující nejen do nejširší části spektra společnosti, do jednotlivých věkových kategorií naší populace, do jednotlivých společenských vrstev společnosti (neregistrovaní sportovci, začínající sportovci apod.), ale zasahující čím dál tím více do nejrůznějších profesí ve společnosti ovlivňující jejich sociální, ekonomickou a zdravotní oblasti. V této souvislosti se nesmí opomenout úroveň, chod jednotlivých fitness center, distribuci a následný prodej jednotlivých nutričních a jiných podpůrných prostředků, které mohou být kontaminovány různými zakázanými prostředky a bez kontroly pro velký finanční zisk prodávány apod.

Tato část potřebuje daleko hlubší a velmi odborný právní rozbor, neboť se v ní v souvislosti s problematikou dopingů dotkneme oné pomyslné hranice zákona (trestnosti či netrestnosti) a to nejen v oblasti výroby, distribuce a prodeje jednotlivých dopingových prostředků, ale i jiných daleko složitějších problémů např. věrohodně dokázat skutkovou podstatu přestupku či trestného činu v oblasti nezákonného obchodování s dopingovými prostředky, dokázat že v důsledku užívání toho či onoho zakázaného dopingového prostředku došlo k ublížení na zdraví prodané tou či onou osobou, v tom či onom fitness centru, a že to byla ta hlavní příčina zdravotních problémů či následné smrti jedince v důsledku dlouhodobého brání uvedených látek. A to jsme nezohlednili úmysl tohoto konání. Při výrobě, kontaminace jednotlivých nutričních prostředků zakázanými anabolickými látkami, distribuce a prodej zakázaných anabolických prostředků a následný finanční profit, odhalit jedince či zločinecká seskupení, která organizovaně tuto trestnou činnost vykonávají, odhalit metody, způsoby, tranzity pašování, latentní distribuci apod.

Česká republika nemá v současné době propracovaný systém právních norem obecně upravující, řešící dopingovou problematiku. České právo nepřipouští možnost trestně právní normy mimo kodifikaci v trestním zákonu. Pro splnění závažných ustanovení Evropské antidopingové úmluvy bude proto nutné novelizovat některé stávající právní úpravy tak, aby byla obecnými právními předpisy omezena dostupnost dopingových látek a spoluúčast na jejich výrobu, distribuci, prodej, užívání apod.

Za současné právní úpravy v oblasti dopingů lze částečně využít některá ustanovení zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách, dále celní zákon č. 13/1992 Sb. v části o oprávnění při kontrole, při propuštění zboží, při dopravě zboží přes státní hranice nebo předložení zboží k provedení celního dohledu. Zatím nejbližší k úpravě právní normy zákazu užívání dopingových látek je novela trestního zákona § 218 b Sb., podle kterého je trestně odpovědný každý, kdo podá osobě mladší 18-ti let anabolické látky k jinému než zdravotnímu účelu. K tomuto ustanovení se váže nařízení vlády České republiky č. 72/1997 Sb., kterým se stanoví co se považuje za anabolické látky a jiné látky s anabolickými účinky ve smyslu trestního zákona. V této souvislosti bychom měli připomenout i další právní normy, které částečně zohledňují danou problematiku jako např. zákon č. 200/1990 Sb., kterým se upravuje postup služby správních činností při projednávání přestupků a správních deliktů, nebo i zákon č. 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Problém zde budeme spatřovat v posuzování skutkové podstaty přestupku či trestného činu (materiální stránka TČ., nebezpečnost pro společnost, úmysl, další důsledky a dopady pro jedince a společnost), v získání prokazatelného, věrohodného, pro trestné řízení právně validního důkazního materiálu, určování a dokazování toxicity, složení, váhového množství ve vztahu k poškození zdraví apod., natož jejich legální či nelegální výrobu, distribuci, prodej, finanční profit jednotlivých zločineckých seskupení provádějící tuto nezákonnou činnost apod. Neměli bychom v této souvislosti opomenout velmi významnou právní normu platnou pouze pro policejní služby, kterou je závazný pokyn policejního prezidenta č. 64/2002 (v současné době platný a v r. 2003 novelizován), kterým se upravuje postup služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky a příslušníků Policie České republiky při odhalování a dokumentování protiprávního jednání souvisejících s drogovou kriminalitou. Za zmínku stojí připomenout i zákon č. 79/1997 Sb. o léčivech.

Z tohoto výčtu právních norem, které jen z části zohledňují dopingovou problematiku, je patrné to co jsem již v úvodu této části nastínil, absenci příslušných právních norem, které by komplexně, v rámci právního systému státu, umožňovaly řešit problematiku dopingů. Není tedy divu, že se při řešení tak závažné trestné činnosti, velmi často dostáváme do slepé uličky.

C/ POHLED DO OBLASTI VÝROBY, DISTRIBUCE A PRODEJE DOPINGOVÝCH PROSTŘEDKŮ

Do této oblasti bych zařadil otázky týkající se samotné výroby nutričních přípravků, jednotlivých dopingových prostředků, výrobní procesy jednotlivých firem vyrábějící a nabízející různé přípravky pro sportovce, výzkumy, výrobou léčiv, jednotlivými chemikami, chodem jednotlivých zdravotních zařízení (registrované léky, hormonální preparáty a další farmakologické prostředky) apod. V této problematice budou zohledněny zdravotní, hygienické, toxikologické normy, chod, pracovní režim, vybavení, technologie výroby, kvalifikace pracovníků, ekonomická stránka, kontrolními mechanismy, obchodní menagement, distribuce, prodej apod.). Touto problematikou je nutné se zabývat, neboť v poslední době se čím dál tím více objevují jednotlivé preparáty nutričního charakteru, které obsahující jednodušší a škodlivější látky anabolického charakteru patřící do skupiny veterinárních anabolických steroidů. Tyto prostředky se potom dostávají do volného prodeje a je velmi jednoduché usuzovat na jejich nebezpečnost, přičemž je nutné ještě spatřovat, že výrobně jsou méně náročné, ale prodávají se stejným finančním ziskem jako jiné kvalitní anabolické přípravky.

Konkrétní rozbor jednotlivých firem, výrobních provozů či výzkumů není úkolem tohoto článku a pro jejich specifičnost a rozsáhlost se můžeme této problematice věnovat v jiných článcích.

ZÁVĚREM

Závěrem je nutné zdůraznit, že pravidelné a nepřiměřené užívání dopingových prostředků může vést k závažným zdravotním problémům, na mnohé dopingové prostředky, uvedené v tomto článku, si organizmus vytváří toleranci a následnou závislost. V mnohých případech může docházet i k funkčním změnám jednotlivých orgánů, k hormonálním poruchám, které uživatele nepřírozeně mnějí a to jak po stránce fyzické (vytvoření svalové hmoty, větší svalové síly, schopnost více svalově se zatěžovat - vyšší stupeň trénovanosti, rychleji se regenerovat apod.), tak i po stránce psychické projevující se větší psychickou labilitou, agresivitou apod. U některých se mohou dokonce objevit i nezvratné změny ve stavbě a funkci perfundovaných (životně důležitých) orgánů, které mohou být příčinou i úmrtí člověka.

Empirické zkušenosti, výzkumy i mnohé studie a poznatky dokládají, že porušování pravidel „Fair Play“ hry jsou čím dál tím více výsadou jedinců, kteří se sami neumí vyrovnat s psychickou, fyzickou zátěží, se stresem, s běžnými životními problémy apod., snahou zvětšit své sebevědomí, zviditelnit se (vzhled postavy, fyzická úroveň, styl života, trend, image, apod.), vyhnout se společenskému – sociálnímu tlaku, který je na ně vyvíjen v případě možného neúspěchu.

Nedostatečná informovanost o účincích dopingů napomáhá, že mnozí jedinci, začínající sportovci ony nezdary řeší užíváním dopingových prostředků a drog. Dokladem tohoto trendu jsou mnoho studií např. Slepíčka a kol. 1998, 1999. Pokud se nějaké informace o dopingů k mládeži dostávají, tak jsou velmi strohé a jejich hlavním zdrojem jsou media, kde jednotlivé prohřešky významných lidí, osobností, sportovců jsou medializovány z cílem honby za senzacími a nelze tudíž brát tento zdroj za hodnotný, poskytující užitečné informace k dané problematice, které by měly sloužit nejen jako prvek informační, ale především i jako prvek preventivně - výchovný. Jsem přesvědčený, že tuto rozhodující úlohu a to nejen v oblasti boje proti dopingů, ale i proti drogám by měli plnit především rodiče, učitelé, trenéři, výchovní pracovníci, lékaři, prostě všichni, kteří by měli tvořit nejbližší, nejúčinnější harmonické sociální, výchovně-vzdělávací a psychologické zázemí vytvářející u mladých lidí správné postoje, správnou hodnotovou orientaci.

Použitá literatura:

1. **NA ROVINU O DOPINGU**, Igor KOPČEK, *HARDBODY*, Vranov, 1997, 2 díly, ISBN 80-967439-9-6
2. **DOPING A SPORT**, Jaroslav NEKOLA, *OLYMPIA*, Praha, 2000, ISBN 80-7033-137-2
3. **DOPING aneb ZÁKULISÍ VRCHOLOVÉHO SPORTU**, Jan HNÍZDIL a spolupracovníci, *GRADA*, Praha, 2000, ISBN 80-7169-776-1
4. **PROBLEMATIKA DOPINGU A MOŽNOSTI DOPINGOVÉ PREVENCE**, Pavel SLEPIČKA, Ladislav PYŠNÝ, *KAROLINUM*, Praha, 2000, ISBN 80-246-0205-9
5. **FARMAKOLOGIE V KOSTCE**, Sixtus HYNIE, *TRITON*, Praha, 2001, ISBN 80-7254-181-1
6. **LÉKAŘSKÁ MIKROBIOLOGIE**, M. BEDNĚŘ, *MARVIL*, Praha 1996
7. **EDOKRINOLOGIE**, L. STÁRKA a kol. *MAXDORF, JESSENIUS*, Praha 1997
8. **SELHÁNÍ SRDCE**, J. WIDIMSKÝ, *TRITON*, Praha, 1997

9. **SVĚT DROG V ČECHÁCH**, Miroslav NOŽINA, KONIASH LATIN PRESS, Praha, 1997
10. **SMĚRNICE PRO KONTROLU A POSTIH DOPINGU VE SPORTU**, ADV ČR, Praha
11. **STOP DOPINGU VE SPORTU !!**, ADV ČR, OLYMPIA, Praha, 2001, (www.antidoping.cz)
12. **Zákon č. 83/1990 Sb. o sdružení občanů**
13. **Zákon č. 13/1992 Sb. celní zákon o oprávnění při kontrole při propouštění zboží, dopravě zboží přes státní hranice nebo předložení zboží k provedení celního dohledu**
14. **Zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon, novela**
15. **Zákon č. 283/1991 Sb. o policii ČR, ve znění pozdějších předpisů**
16. **Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích**
17. **Zákon č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a o změně některých dalších předpisů**
18. **Zákon č. 79/1997 Sb. o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů**
19. **Nařízení vlády ČR č. 72/1997 Sb., kterým se stanoví, co se považuje za anabolika a jiné prostředky s anabolickými účinky ve smyslu trestního zákona (vyšlo jako příloha)**

100 LET OD NOBELOVY CENY PRO EMILA VON BEHRINGA

zdroj: Dade Behring

Dade Behring a odkaz velkého vědce

Emil von Behring patří k mezinárodně nejvýznamnějším lékařům minulého století. Jeho jméno je těsně spjato se založením séroterapie a imunologie. Znáмым se stal především vývojem séra proti difterii, za což byl celosvětově oslavován jako „zachránce dětí“.

Emil von Behring se narodil 15.3. 1854 v Handorfu/Západní Prusko, jako syn vesnického učitele. Rozhodl se nenásledovat povolání svého otce, ale začal v roce 1874 studovat medicínu na Institutu vojenského lékařství císaře Wiléma v Berlíně. V roce 1878 promoval za doktora medicíny prací „Nové poznatky o neurotomia cocillaris“. Následně pracoval Emil von Behring jako asistent ve Farmaceutickém institutu University v Bonnu. Později byl jmenován štábním lékařem a přešel v roce 1889 jako asistent do, tehdy celosvětově známého, Institutu hygieny University v Berlíně k profesoru Robertu Kochovi.

Už jako vojenský doktor se Emil von Behring zabýval problémem sepse a dezinfekce jodoformem. Jako mnoho vědců té doby se pokoušel usmrtit zárodky vnitřní dezinfekcí.

Tyto pokusy nebyly nejšťastnější, protože všechny tyto látky byly příliš jedovaté na to, aby mohly být použity vnitřně.

Na Institutu hygieny v Berlíně objevil Behring společně s Shibasabuorem Kitasatoem, že je možné neutralizovat bakteriální jedy, tedy toxiny, pomocí antitoxinů. Emil von Behring dokázal, že nositeli těchto antitoxických vlastností krve nejsou krevní buňky, nýbrž sérum zbavené buněk a že tyto antitoxiny mohou být přeneseny na nemocné lidi, kterým jsou schopny zachránit život.

V „Německém medicínském týdeníku“ se 4. prosince 1890 objevil článek, který ovlivnil dějiny medicíny. Zodpovědným za to byl štábní lékař Emil von Behring a japonský vědec Shibasaburo Kitasato. Článek „O vyvolání imunity proti difterii a tetanu u zvířat“ vyvolal senzací a otevřel fascinující perspektivy pro imunologii. Vědci imunizovali proti difterii, popř. proti tetanu, krysy, morčata a králíky. Sérum těchto zvířat bylo aplikováno zvířatům, která byla před tím infikována příslušnými zárodky. Nemocná zvířata se uzdravila, jiná byla před infekcí ochráněna. Průlom se podařil.

Behring a Kitasato otevřeli novou kapitolu mladé vědy – imunologie. Najednou se všude hovořilo o antitoxinech a protilátkách. Kolegové Behringa s napětím čekali na to, až si první, ze zvířat získané sérum najde svoji cestu na kliniky, aby zaplašilo difterii, toho anděla smrti dětí, od postelí nemocných.

Pediatři Max Oertel v Mnichově a Eduard Enoch z Charité v Berlíně patřili k prvním, kteří použili Behringovo sérum u dětí nemocných difterií. Větší úspěch se však nedostavil. Sérum, které Emil von Behring vyrobil společně se svým kolegou Erichem Wernickem, nebylo dostatečně koncentrované. Teprve, až začal Emil von

Behring spolupracovat s Paulem Ehrlichem, který také působil na institutu u profesora Kocha, dokázali oba vědci získat dostatečně koncentrované sérum ze zvířat.

Paul Ehrlich také vypracoval metodu, kterou bylo možné určit přesnou koncentraci séra. Teprve v roce 1894 mohla být ve Farbwerke Hoechst zahájena výroba séra. Vítězné tažení proti difterii začalo. K výrobě většího množství léčebného séra pro lidi bylo nutné najít větší zvířata. Nejdříve použil Emil von Behring ovce, které na základě vědeckých poznatků Rouxe a Yersiniho z Pasteurova institutu brzy nahradil koňmi. Společně se svými spolupracovníky a přítelem Erichem Wernickem postupně celý proces vylepšili tak, až určili nejlepší okamžik pro odběr krve zvířat. Schválené použití séra na lidech umožnilo určit jeho správnou dávku.

V roce 1901 byla Emilu von Behringovi ve věku 46 let udělena první Nobelova cena za fyziologii a medicínu. Cenu obdržel za sérum proti difterii. V tom čase byl Emil von Behring už 6 let ředitelem Hygienického institutu v Marburgu. Získaný finanční obnos investoval do své výzkumné práce. U příležitosti výročí 200 let pruského království byl povýšen do šlechtického stavu a v roce 1903 mu byl udělen predikát „jeho excelence“.

Emil von Behring založil v roce 1904 v Marburgu firmu Behringwerk a tím položil základní kámen pro Behringwerke A.G. Až do své smrti, 31.3. 1917, se věnoval zvýšení účinnosti antisér. Od té doby je výzkum v duchu Behringa zvláštní tradicí, ve které dnes pokračuje firma Dade Behring.

V uplynulých letech Dade Behring vysoce rozvinul obor infekční serologie, hemostázy, klinické chemie a diagnostiky plazmatických proteinů. Dnešní paleta činí více jak 1200 produktů. Při tom si Dade Behring vypracoval celosvětově špičkovou pozici jako výrobce reagensů a systémů. Význam výzkumu se díky tomuto vysokému počtu reagensů a systémů, které firma v posledních měsících a letech vyvinula a uvedla na trh, výrazně zvýšil. Této úloze se budou s plným nasazením, zcela v duchu Emila von Behringa, věnovat výzkumní a vývojoví pracovníci Dade Behring i do budoucna.

OBCHOD S DROGAMI V ALBÁNII ZA ROK 2002

Zdroj Národní protidrogová centrála

Výroční zpráva americké katedry o drogách

I.

Úvod.

Obchod s drogami je pádným problémem pro Albánii. Skupiny organizovaného zločinu používají její území jako tranzitní pro drogy i jiný kontraband z důvodu strategické polohy místa, špatného policejního i právního aparátu a stejně tak i špatné hraniční kontroly. Nejběžnějšími nezákonnými drogami jsou heroin, kokain a marihuana. Heroin je přepravován klasicky „Balkánskou cestou“ přes Turecko-Bulharsko, Makedonii-Albánii a odtud do Itálie a Řecka. Kokain se dováží z Jižní Ameriky přes Španělsko a Nizozemí, následně přechází přes Albánii než je dopraven zpět do zemí západní Evropy. Přestože Albánie není stěžejním místem drogových cest do USA, zůstává podstatným faktorem světového drogového obchodu. Zneužívání drog v Albánii je rostoucím problémem, ale pořád je na nižší úrovni než v západní Evropě. Statistiky jsou stále nedůvěryhodné směrem k obchodu nebo užívání drog a veřejnost obecně nemá jasnou představu o problémech týkajících se drog.

Albánská vláda, reagovala na mezinárodní tlak a s mezinárodní pomocí se dostavují první kroky provázené snahou postavit se kriminálním živlům agresivněji. Boj proti drogové kriminalitě pokračuje obtížně vzhledem k chybějícím finančním zdrojům a do hloubky sahající korupci. Vláda zřídila protidrogovou jednotku v roce 1998 pod Ministerstvem veřejného pořádku a v roce 2002 parlament přijal zákon o kontrole chemikálií používaných k výrobě nezákonných, narkotických a psychotropních látek a také se zabývá dovozem a zpracováním základních látek k v výrobě drog.

V listopadu 2002 Albánie přijala konvenci Organizace spojených národů (dále jen OSN) z roku 1971 o psychotropních látkách, v září 2001 podepsala konvenci OSN z roku 1988 o drogách a konvenci z roku 1961 o narkotikách.

II.

Status země.

Albánská vláda pokračuje ve svém snažení o vybudování jistot a stabilit v celé Albánii. Profesionalizace policie vzrostla během posledních pěti let hlavně v jednotkách chránících veřejný pořádek. Soudci však jsou stále ovlivnitelní a podléhají korupci. Vláda premiéra Fatose Nana opět převzala několik opatření pro boj s drogovým obchodem. Při spolupráci s italskými orgány při dodržování zákonů ve vztahu k nelegální migraci a obchodu obecně dosáhla albánská police a armáda značné úspěchy v boji proti kontrabandu na motorových člunech přes Jaderské moře v srpnu 2002. Od té doby nedošlo k hlášení o obnovení pašování po této cestě.

Albánský lid těžce zasažený nezaměstnaností, kriminalitou, migrací a absencí infrastruktury, se nevěnuje debatám o problému zneužívání drog, v Albánii rovněž neexistují nezávislé organizace, které by shromažďovaly informace o jejich zneužívání. Podle vlády je na území Albánie asi 30 000 osob užívajících drogy. Zatím neexistuje oficiální zpráva, která by se zabývala sledováním a pozorováním tohoto problému. Země prožívá velké zvýšení užívání drog mezi albánskou mládeží, přestože se zde nezákonné drogy objevily v posledním desetiletí.

Zvýšilo se zneužívání heroinu, marihuany a kokainu. Přestože je kokain drahý, je snadno dostupný. Heroin se dováží z Makedonie, ale původem je z Turecka

nebo Afghánistánu, marihuana se pěstuje a vyrábí na místě (tedy v Albánii), kokain se dováží z jižní Ameriky většinou přes Španělsko a Nizozemí. UNDCP při OSN odhaduje, že užívání drog mezi mládeží ve městech stoupá. Neexistují protidrogová centra, která by jí pomáhala, částečně se tímto problémem zabývá toxikologické centrum ve vojenské nemocnici v hlavním městě Tiraně, ale jen při předávkování toxikomanů.

III.

Místní protidrogová aktivita za rok 2002 (opatření a politická rozhodnutí).

Dne 29. května 2002 albánská vláda odsouhlasila zákon o kontrole chemikálií používaných k výrobě nezákonných narkotických a psychotropních látek, který se zabývá úpravou dovozu a zpracováním základních látek k výrobě drog. V roce 2001 albánská vláda odsouhlasila zákon o zastavení obchodu s narkotiky a o vytvoření mezirezortní komise pro kontrolu drog. Tento zákon též zaručil zlepšení vyšetřování drogových kauz pro protidrogovou jednotku při Ministerstvu veřejného pořádku založenou v roce 1998. Přesto Ministerstvo veřejného pořádku zatím nevytvořilo vnitřní řád pro plnohodnotné dodržování tohoto zákona. Stejně tak i mezirezortní komise pro kontrolu drog, vytvořená podle tohoto zákona, se zatím nesešla (nezahájila činnost).

Národní protidrogová jednotka Albánské policie má dnes 100 důstojníků a policejních agentů a 12 expozitur, přesto chybí personál a zařízení. Mezi centrem a expoziturami chybí internetová komunikace. V roce 2002 UNDCP darovala protidrogové jednotce terénní vozidla, dodávku s odposlouchávacím a sledovacím zařízením a zajistili výcvik pro identifikaci drog. Americká vláda darovala 130 000 USD pro zajištění odposlouchávacího zařízení pro Útvar proti organizovanému zločinu ve kterém působí protidrogová jednotka. Přesto se musí většina protidrogových expozitur opírat o rozpočet lokálních policií, které si vozidla nebo odposlouchávací a sledovací zařízení pořídit nemohou. S mezinárodní spoluprací vytvořila albánská vláda další centrum proti pašování ve Vloře v roce 2001, ale toto centrum nesplnilo očekávání a tím ztrácí mezinárodní podporu. V boji proti organizovanému zločinu albánská vláda vzájemně spolupracuje se sousedními státy. Albánie je členem Stabilizačního paktu a Organizace pro spolupráci jihovýchodní Evropy (SECI).

Dodržování zákona:

Organizovaný zločin hraje důležitou roli v obchodu s drogami. Korupce v policii a soudním aparátu ztěžuje snahy k zabránění rozšiřování drog, přestože jejich rozšiřování zaujímá menší problém než mezinárodní obchod s nezákonnými narkotiky. Vládní úředníci oznamují, že do října 2002 zadržela policie 295 osob za obchod s drogami, z toho 5 cizinců. Policie zadržela 71 kilogramů heroinu, 5.6 gramů kokainu, 13 717 kilogramů marihuany, 980 semínek kanabis a 600 ml hašišového oleje. Polici také zničila 7 laboratoří pro zpracování kanabisových drog. Případy zadržení heroinu a marihuany se proti předešlým rokům zvýšily, ale přesto představují malou část drog, která je přepravována přes Albánii do západní Evropy. Na rozdíl od albánské policie, která zadržela 71kg heroinu, italská policie zadržela kolem dvou tun heroinu, který přešel přes Albánii.

Nezákonná výroba a pěstování drog:

Kromě kanabisu není Albánie známá jako velkovýrobce nezákonných drog. Podle představitelů protidrogové jednotky je kanabis jedinou drogou pěstovanou v Albánii, kde dochází k jejímu užívání, ale hlavně se vyváží do Belgie, Francie, Německa, Řecka a Itálie.

Velké množství několika tun albánské marihuany bylo zadrženo v Řecku a Itálii. Protidrogová jednotka s pomocí tří italských vrtulníků a jejich posádek realizuje konečnou fázi plánu, který je opatřením proti pěstování a sklizení marihuany v Albánii. Považuje za úspěch, že zasázené oblasti se oproti předchozím rokům zmenšili, ale skadarské, vlorské a fierské kraje zůstávají problematické. Za rok 2002 zničila albánská policie 115 673 sazenic marihuany v celé Albánii.

Kontrola základních chemikálií používaných k výrobě drog:

Albánie není velkým výrobcem těchto látek. Zákon o kontrole chemikálií používaných pro výrobu nezákonných, narkotických a psychotropních látek byl přijat v roce 2002 a spravuje i tyto základní chemikálie.

Pohyb drog:

Heroin a kokain jsou hlavní drogy, které se převážejí přes Albánii. Úředníci podotýkají, že se heroin dopravuje hlavně po „Balkánské cestě“. Pašeráci využívají Albánii jako důležitý bod odkud se rozváží drogy do Evropy, hlavně se jedná o jihoamerický kokain, který se sem dostává ze Španělska a Nizozemí. Místní marihuana se pašuje do Belgie, Francie, Německa, Řecka a Itálie jak bylo již výše uvedeno. Místní vysoce kvalitní hašiš se pašuje do Turecka výměnou za heroin.

Snížení poptávky:

Zneužívání drog v Albánii je relativně nový problém a vláda i veřejnost se pomalu zabývá jeho řešením. Lokální i státní představitelé mají málo faktických informací a nevěří, že se tento problém rozšířil. Jedním z důvodů tohoto problému je skutečnost, že mládež nemá jiné možnosti jak trávit volný čas a proto se ubírá tímto směrem. UNDCP se snaží snížit poptávku drog v Albánii právě u mládeže různými aktivitami. Oficiální statistiky udávají, že v roce 2000 bylo v Albánii 30 000 uživatelů drog, což je 6 krát více než v roce 1995, u 10 000 uživatelů došlo k předávkování a z toho v 70% používali injekční stříkačky k nitrožilní aplikaci proti 20% z roku 1998.

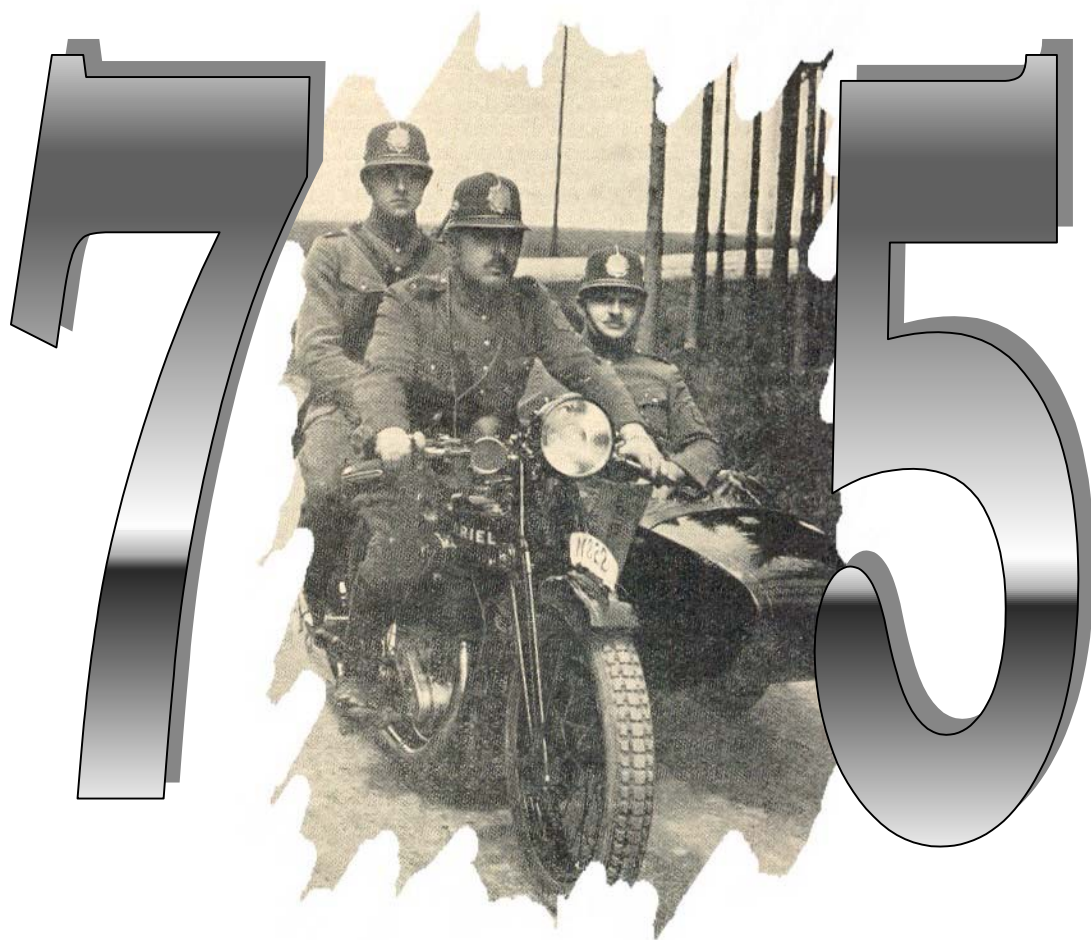
Korupce:

Korupce zůstává velice zakořeněným problémem. Přestože albánská vláda oficiálně vystupuje proti obchodu s drogami, je podle místního tisku několik úředníků do těchto obchodů zapleteno. Zatčeno bylo v roce 2002 i několik členů policejního sboru za spoluúčast na drogových obchodech. Nízké platy a tolerance úplatků ve společnosti velice ztěžují boj proti korupci v policii, justici a u celních úředníků.

Albánská vláda stále vřele přijímá pomoc od Spojených států a západní Evropy. USA zvýšily svou snahu při pomoci v právní reformě prostřednictvím programů a personálu v jejich misi v Tiraně. Američtí poradci ICITAP a OPDAT úzce spolupracují s Ministerstvem veřejného pořádku, Ministerstvem spravedlnosti a s Nejvyšším státním zastupitelstvím v boji proti organizovanému zločinu a zlepšení kontrol na státních hranicích. V listopadu 2002 vláda USA iniciovala strategii „Tři přístavů“ tím, že nasadila dva své poradce pro spolupráci s albánskou policií a celní správou, aby se zvýšila kvalita operací na mezinárodní úrovni a, aby došlo k omezení nelegálních obchodů přes Albánii. „Třemi přístavy“ se rozumí letiště Rinas v Tiraně, přístavy v Drači a ve Vloře.

Itálie, Řecko, Turecko a Velká Británie chtějí rovněž vyslat své styčné důstojníky do Albánie. Albánská vláda vítá tuto myšlenku a zařadila jí do své národní strategie v boji proti organizovanému zločinu.

Vládní programy USA a EU pomáhají při reformě albánských celních úřadů, zvýšené hraniční kontrole, v zlepšení soudnictví, ve snaze o zlepšení spolupráce mezi policií a prokuraturou a stejně tak i v boji proti korupci.

let
boje České policie
proti drogovému podsvětí

připravuje Miloš VANĚČEK

ZMĚNY V POLITICKÉM SYSTÉMU ČESKÉ REPUBLIKY A JEJICH VLIV NA DROGOVOU SCÉNU II.

Jana HAMOUZOVÁ

DROGOVÁ SCÉNA V OBDOBÍ LET 1918 - 1938

Opiové války v Číně

V srpnu 1816 v přístavu Macao byl Sir Walpole, jeden z vysokých anglických hodnostářů Východoindické společnosti, přítomen v tomto přístavu ohledně velice naléhavých záležitostí, z nichž nejzávažnější byl zákaz obchodu s opiem, vydaný čínskými vládci „říše Středu“. Hrozilo vážné nebezpečí, že se anglicko-čínský konflikt vyhrotí, poněvadž obě strany hájily své stanovisko. V sázce bylo opium a v té době bylo právě opium nejdůležitějším zdrojem příjmů Východoindické společnosti. To byla společnost, která měla monopol na obchodování s Čínou. Dovážela z Číny čaj, hedvábí a jiné zboží a platila za něj stříbrem. Nakonec začali Angličané od konce 18.st.dovážet do Číny místo stříbra opium. Když čínský císař dovoz opia zakázal, začali jej Angličané pašovat.

Roku 1800 se dovezlo do Kantonu 2 000 beden opia, roku 1824 již 12 639 beden. Když zvláštní císařův pověřenec zabavil přes 20 000 beden s opiem, vyslala Británie válečné lodi a Kanton byl ostřelován a v únoru 1840 Velká Británie zahájila proti Číně válku.

Sir Walpole svolal ihned poradu. „Nemůžeme a nebudeme se moci řídit čínskými zákony, ale svými zájmy. Na morálce nelze stavět stát, nakonec záleží jedině na Číňanech, jestliže bude zničen náš obchod s opiem. Kéž by začali kouřit. Mají jinou mentalitu. Ale proč ne? Stamiliony lidí žvýkají betel, další miliony koku, v Africe mají kolové ořechy, orientálci kouří hašiš, v archipevalu se pije kawa a u nás doma alkohol. Život na zemi je zřejmě příliš fádni. Ale buď jak buď, těžko by někdo mohl chtít od nás, největších podnikatelů s omamnými látkami všech dob, abychom si najednou navlékli šat pokání a kázali jako misionáři proti sobě samým. Přeceňujete lidské svědomí. Do války, která jednou přijít musí, protože teprve dobytí jižní Číny nám vynese plný zisk, do této války ještě uplyne nějaký čas. Ale právě v těchto dnech začne nová obchodní sezóna a do té doby se musíme rozhodnout, jaké stanovisko zaujmeme. Nesmíme se vzdát jediné pozice, ale naopak musíme rozšířit bez odkladu a bez milosti ty, které držíme.“ (BABOIAN, D. 1974, str.25, 26, 27)

Opiové války je souhrnné označení tří válek v Číně, jež vypukly v důsledku snah evropských mocností o proniknutí do Číny.

1. 1839-1842, když zničily čínské úřady zásoby pašovaného opia, zahájilo britské loďstvo palbu na Kanton a britská vláda žádala náhradu škody a povolení obchodu. Britové obsadili mimo jiné Hongkong, Jang-c-t'iang. Čínská vláda pak podepsala tzv. nankingskou smlouvu roku 1842 (otevření pěti čínských přístavů britskému obchodu a britská správa Hongkongu). Podobné smlouvy musela Čína později podepsat i s Francií, USA a Ruskem.
2. 1856-1858, incident s pašeráckou džunkou (s britskou vlajkou) byl záminkou k ostřelování Kantonu, Britové s francouzskou pomocí zahájili vojenské operace na podzim roku 1857 po dobytí Kantonu, Tchien-t'inu a dalších měst čínská vláda opět kapitulovala a podepsala ještě dalekosáhlejší koncese.

3. 1859-1860, snaha evropských mocností proniknout do Peking vyvolala nový konflikt. Čína se pokusila zastavit postup britsko-francouzských jednotek na Peking, ale byla poražena. Obsazen Peking, vydrancován a zapálen císařský palác.

Výsledkem opiových válek byly první nerovnoprávné smlouvy uzavřené mezi Čínou a koloniálními mocnostmi (nankingská smlouva 1842, tchien-ťinské smlouvy 1858 a pekingská smlouva 1860). Čína se dlouho bránila dovozu opia z Indie, ale po prohraných „opiových válkách“ byla přinucena dovoz povolit. To vedlo k prudkému vzrůstu kuřáků opia. V Orientě, kde se užívání opia hojně rozšířilo, se opium většinou kouří, ale jsou i opiofágové, kteří tuto drogu jedí. V lidové medicíně bylo rozšířeno používání odvaru z prázdných makovic při nespavosti dětí.

Uživatelé opia přidávají do pilulek i další přísadu, aby dosáhli výraznějšího účinku (např. hašiš, blín, afrodiziaka). Ze surového opia se vyrábí opiová tinktura, v psychiatrii se používala při léčení depresivních stavů. Ve Francii byla známá kombinace opiové tinktury s anýzem a kafrem. Opium obsahuje celou řadu alkaloidů, které se podařilo izolovat. Patří mezi ně především morfin, který byl izolován na počátku 19.stol. Prášek izolovaný z opia byl nazván podle boha spánku Morphin (nebo morrium). Na jedné straně byl tedy objeven významný lék pro odstranění nesnesitelných bolestí, na druhé straně však již tehdy byla prokázána jeho silná jedovatost a nebezpečí návyku. Zneužívání morfia bylo popsáno zanedlouho po jeho izolování z opia. Návyk se rozšířil hlavně po objevení injekční stříkačky roku 1864 francouzským lékařem Charlesem Gabrielem PRAVAZEM, protože morfin užívaný ústy vyvolával pocity na zvracení i zvracení. Nebezpečný morfinismus se velmi rychle rozšířil a stal se módní záležitostí ve světě.

A právě rozšíření zneužívání opia a morfinu přispělo k tomu, že roku 1912 vznikla Mezinárodní opiová konvence v holandském Haagu, kterou začaly postupně respektovat všechny kulturní státy.

Opiové dohody a úmluvy

V roce 1909 svolal americký prezident Theodor Roosevelt Šanghajskou opiovou komisi. Šanghajské setkání bylo svoláno proto, aby pomohlo Čínskému císařství zlikvidovat opiovou narkomani, zejména kouření opia. Šanghajská komise, za předsednictví Američana, pravicového reverenda Charlese H. Brenta, episkopálního biskupa Filipínských ostrovů, nedostala k navržení mezinárodní smlouvy mandát, delegáti mohli pouze předkládat doporučení. Na základě Šanghajské komise se Spojené státy snažily svolat druhé zasedání, které by mezinárodní smlouvu připravilo. Po mnohém přesvědčování a opakovaných nezdarech souhlasilo Holandsko, na žádost Ameriky, že uspořádá v prosinci 1911 Mezinárodní konferenci o opiu v Haagu. Předsedou byl opět zvolen biskup Brent, vedoucí americké delegace, a po úskalích debaty a kompromisech podepsali delegáti 23. ledna 1912 Haagskou dohodu o opiu. Název byl poněkud zavádějící, smlouva požadovala také kontrolu nad kokainem. Americký a italský návrh, aby byl zahrnut i hašiš, byl zamítnutý. Československo se stalo smluvní stranou této úmluvy 24. března 1922 a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů a nařízení č. 159/1922

Druhá Mezinárodní úmluva o opiu (International Opium Convention) byla podepsána 16. února 1925 v Ženevě. Vstoupila v platnost 25. září 1928. Československo se stalo smluvní stranou této úmluvy 11. dubna 1927 a vyhlášena byla ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého jako Druhá opiová konvence pod číslem 147/1927.

Cílem této úmluvy bylo provádět dohled nad statistickým kontrolním systémem. **Úmluva mimo jiné vytvořila pro zákonný mezinárodní obchod s omamnými látkami systém dovozních a vývozních povolení, který je používán dodnes.**

Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek (The Convention for Limiting the Manufacture and Regulating the Distribution of Narcotic Drugs, 1931)

Podepsána byla 19. února 1931 v Ženevě. V platnost vstoupila 9. července 1933. Československo se stalo smluvní stranou této úmluvy 12. dubna 1933; vyhlášena byla ve Sbírce zákonů a nařízení č. 173/1933 Sb. jako Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek .

Konec I. světové války a drogová scéna.

Do Prahy bylo po válce kromě jiných neřestí zavlečeno i kouření opia po americkém vzoru. Byla vypátrána už dvě taková doupata s kuřárnami - jedno ve Vodičkově ulici, druhé pak v jednom filmovém pseudoatelieru na Karlově náměstí, kde byli při této činnosti inflagranti přistiženi Hejskové z nejznámějších pražských rodin - i staří vážení občané.

„Morfinismus a kokainismus. Kolik zoufalství a bídy je v těchto slovech. Mnoho zemí bylo po světové válce tímto bahnem zamořeno. Morálka poválečného člověka neustále klesá. Není to tak dlouho co svět vdechoval výpary lidské krve, a poválečná doba nabytá třídními boji, hesly a ziskulačností, není bohatá na útlocitné lidi. Jaký tedy div, že dnes ty ubohé, životem zničené postavy v tomto velikém životním shonu za materialismem upadají do duševní bídy a že v zoufalství utíkají k umělým útěchám a věcem, které je alespoň na čas zbaví soudnosti a střízlivého rozumu.“ (KUKLA, K. L. 1992, str.144)

Pokud se týče kokainu, zažila Praha koncem roku 1925 senzaci. V jednom elitním baru se přišlo na stopu nedovoleného prodeje tohoto bílého prášku. Z nepatrného množství zabaveného jedu se za pár dní vyklubala aféra, do které byly zapleteny i známé osobnosti. Zjistilo se, že se jistý medik stal majitelem dvou set gramů kokainu. Policie pátrala, kdo byl hlavním dodavatelem a zjistila, že onen medik vylákal od známého lékárníka 200 gramů této drogy. Část nabídl kavárenskému povaleči, který jej donesl do noční kavárny a celé množství bylo během 24 hodin rozprodáno. Za jeden gram, který na lékařský recept lze obdržet za 12 Kč se platilo až 180 Kč, mnohdy i dvě stovky.

Je nyní otázkou, kdo zde naučil první šňupat kokain. Přišlo se na důkazy, že to byly vídeňské takzvané umělkyně na špičkách, které místo kumštu prováděly společně se svými společníky - tanečníky zaučování do šňupání kokainu. Není divu, že se našlo dost zvědavých lidí, které nebylo nutno dlouho prosit.

Šňupli si jednou, šňupli si dvakrát a byli se svým rozumem na hromadě. Jed účinkoval, sladké snění a ještě sladší únava, to byla rozkoš nadpozemská. Na následky ovšem nikdo nepomýšlel. Duševní deprese, laxnost k dalšímu žití, zbité nervy, matný zrak, zkrátka lidská ruina, takové jsou asi výsledky požívání kokainového jedu. Nebezpečné bylo i to, že kokain se začal používat při odvykací kúře u morfinistů. Jedna závislost se nahrazovala druhou, ve skutečnosti stejně závažnou. Kokainismus byl vedle alkoholismu a morfinismu nazýván třetí metlou lidstva.

Jako první popsali anestetické vlastnosti kokainu zakladatel učení o psychoanalýze Sigmund Freud, ale blíže se tímto problémem nezabýval. Teprve vídeňský oční lékař Koller poprvé využil anestetické vlastnosti kokainu v očním lékařství. Postupně se zjistilo, že kokain působí znecitlivění pouze sliznic, na kůži se choval netečně.

Tak byl objeven význam kokainu pro moderní lékařství, ačkoliv zneužíván byl již celá staletí ve formě žvýkání kokových listů. V současné době je žvýkání listů rozšířeno jen u domorodců, kteří se pěstováním koky zabývají, ale s přísadami výtažků listů se setkáváme velmi často - známé jsou především osvěžující nápoje (coca-cola).

Ratifikace Haagské opiové konvence jménem ČSR nahradila vzhledem k ustanovením mírové smlouvy Versaillské československé ratifikace posléze mírové smlouvy. Mezinárodní působnosti pro ČSR nabyla tato konvence teprve 10. ledna 1920. K této konvenci byl vydán v Československu teprve 18. června 1925 prováděcí zákon, podle nějž dozor na výrobu, dovoz, prodej, rozdělování a vývoz omamných látek byl svěřen úředním lékařům politických úřadů první instance.

Za účelem účinného potírání nedovoleného obchodu s narkotiky byly zřízeny v jednotlivých zemích zvláštní ústřední úřady - v Československu to je ústředna pro potírání nedovoleného obchodu omamnými prostředky u policejního ředitelství v Praze - která vede příslušná statistická data a přijímá zprávy o všech závažných případech, které jsou jí povinni dodávat všichni úřední lékaři, pověřeni dozorem nad omamnými látkami.

Přestože prováděcí ustanovení Haagské úmluvy přinesla na tomto poli dobré výsledky, přece bylo konstatováno, že zneužívání omamných látek uvedených v úmluvě pokračuje ve velké míře a může to být potlačeno jen účinným zmenšením pěstování a výroby těchto látek a bedlivějším dohledem na mezinárodní obchod.

K tomuto účelu byla svolána do Ženevy druhá opiová konference, obeslaná 36 státy, která dne 19. února 1925 ujednala zvláštní konvenci, která stanovila doplňující ustanovení pro účinné potírání shora zmíněného zla. Dle této konvence se zavázal každý smluvní stát, že bude stíhat přiměřenými tresty porušení zákonů a nařízení, která se vztahují na provádění ustanovení této úmluvy a zavazuje se zavést příslušná zákonodárná opatření.

Tato ženevská úmluva byla ratifikována také ČSR. Kromě Československé republiky ratifikovalo konvenci ještě 41 států. Okolnost, že zneužívání omamných prostředků se po světové válce rozšířilo po celé zeměkouli, byla příčinou, že tato otázka byla předmětem porad Mezinárodní kriminálně-policejní komise a také i mezinárodních kriminálně-policejních kongresů.

První mezinárodní policejní kongres se konal v roce 1923 ve Vídni, zabýval se otázkou potírání nezákonného obchodu omamnými jedy a také třetí mezinárodní policejní kongres, konaný ve dnech 25. - 30. září 1930 v Antverpách, zařadil tuto otázku mezi svá projednávání.

Kromě jiného kongres svým delegátům doporučil, aby v jednotlivých zemích byly zřízeny k potírání nezákonného mezinárodního obchodu s omamnými jedy zemské centrály u bezpečnostních úřadů se zvláštní exekutivní mocí nebo alespoň k evidenčním účelům. Dále považoval kongres za nutné zřízení zvláštní mezinárodní kanceláře pro záležitosti týkající se omamných jedů, která vede evidenci všech případů pašování těchto jedů mezinárodního významu, evidenci všech při tom používaných triků, sbírku podobizen, daktyloskopických karet a popisu osob, přicházejících v tomto směru v úvahu. Tato mezinárodní kancelář byla zřízena u mezinárodní kanceláře policejního ředitelství ve Vídni v červnu 1928. Kongres kladl také velikou váhu na to, aby v případě, že by zástupce některé země shora zmíněné opiové komise nebyl policejním odborníkem, byl tomuto zástupci k podpoře přidělen policejní odborník.

U Společnosti Národů poradní opiová komise pozvala Mezinárodní kriminální komisi ke svému 14. sezení, které se konalo ve dnech 9. ledna až 7. února 1931 v Ženevě. Předmětem porad byl zejména návrh mezinárodního ujednání ohledně omezení výroby a uspořádání rozdělení omamných jedů. V komisi byly také zkoumány

roční výkazy jednotlivých vlád, týkající se omamných prostředků nedovoleného obchodu s nimi jako pašování kokainu z nejvýchodnějšího východu do Indie, Egypta i jiných zemí, zřízení černých listin osob, které se neoprávněně zabývají obchodem, a bylo také jednáno o úpravě poměru spolupráce mezi poradní opiovou komisí a bezpečnostními úřady za účelem omezení nedovoleného obchodu.

Komise rovněž uvažovala o tom, zda podezřelým osobám z takovýchto obchodů nemá být odepřeno vydání cestovních pasů a víz, popřípadě zda by jim již vydané pasy neměly být anulovány.

Ještě před již dříve zmíněným 14. zasedáním poradní opiové komise, která se konala v roce 1931 v Ženevě, svolala Rada Společnosti Národů zvláštní konferenci zástupců zemí a továrníků, vyrábějících omamné jedy, na říjen a listopad 1930 do Londýna, která měla projednat opatření nutná pro rozdělení kontingentů mezi země vyrábějící a pro přiměřený přiděl výrobků zemím konzumujícím.

Tato londýnská konference vypracovala návrh zamýšlené konvence ohledně omezení výroby a rozdělení úpravy omamných jedů. Její usnesení pak tvořilo základ jednání tzv. limitační konference, která byla svolána dne 27. května 1931 do Ženevy a trvala do 13. července 1931. Také ČSR zde byla zastoupena. Dne 13. července 1931 došlo k tzv. limitační konvenci. Tuto konvenci podepsalo celkem 36 států, mezi nimi i ČSR.

Drogová scéna v Československu těch let

Nebezpečí požívání narkotických prostředků si velice brzy uvědomilo i MŠO a proto již dne 7. srpna 1924 vydalo Výnos o užívání narkotických jedů a jejich rozšiřování.

Policejní záznamy té doby, tedy v tzv. první republice, hovoří již o organizovaných prodejcích drog. Uvádějí, že za rok 1932 vzrostl počet případů, kdy policejní ústředna aktivně zakročila více než dvojnásobně oproti roku 1931. Ze zprávy také vyplývá, že je nutno předpokládat, že mnoho dalších případů podloudného obchodu s omamnými jedy se vůbec nezjistilo, a proto je rozsah tohoto druhu obchodu ve skutečnosti ještě větší než jak vyplývá z hlášených případů. Z výroční zprávy „protidrogové centrály“ kriminální policie v Praze z roku 1937 vyplývá, že pracovníci centrály se zaměřili na obchod s drogami v pražských podnicích, prováděli revize v lékárnách a drogeriích, prováděli různé akce na dožádání zahraničních kolegů a budovali si vlastní evidenci.

Ve zprávě o činnosti orgánů Ústředny pro potírání nedovoleného obchodu omamnými jedy v Československu z roku 1937 již můžeme číst konkrétní čísla :

k výslechům předvedeno osob.....	46
zatčeno osob.....	58
do evidence pojata osob.....	188
revizí v lékárnách a drogeriích provedeno....	80
revizí v nočních podnicích provedeno.....	63
při nichž zrevidováno nočních podniků.....	320

Omamných jedů zabaveno :

opia.....	2750gr.
kokainu.....	290gr.
percainu.....	100gr.
morfiových injekcí.....	15ks
roztoku morfia.....	250gr.

(část výroční zprávy protidrogové centrály kriminální policie z roku 1937)

Je patrné, že činnost tohoto orgánu neustále vzrůstá. O každém udání, i anonymním, i o zprávách denního tisku je neprodleně zahajováno podrobné šetření a pátrání vlastními exekutivními orgány ústředny. Zahraniční narkotikové centrály mají informace o postupu zdejší ústředny a jsou ve stálém a čilém korespondenčním styku.

V poslední době byla tak zaznamenána zvýšená činnost mezinárodních obchodníků narkotiky, kteří naše státní území vyhledávají jako azyl před stíháním ze zahraničí, jelikož naše normy, které obchod s narkotiky kvalifikují jako přestupek, nedovolují vydávání stíhaných osob pro tyto delikty do ciziny.

Kromě těchto uvedených a zjištěných případů se zabývala Ústředna pro potírání nedovoleného obchodu omamnými jedy v Praze mnohými jinými případy, které jednak jsou dosud v primárním stadiu vyšetřování, jednak byly sice již skončeny, ale výsledek ukázal, že se nejedná o omamné jedy, nýbrž bezcenné látky, podobné kokainu nebo jiným drogám, kterých podvodníci použili, aby vylákali na svých obětech peníze. Tak byla pozorována činnost obchodníků narkotiky z tlupy Altmann, Wolfové, Sherler, podlounické tlupy v pohraničních okresech na severu Čech a země Moravskoslezské a byl zjišťován důvěrně oznámený příjezd mezinárodních podlouníků narkotiky. Jak z výroční zprávy vyplývá, již v této době narážely policejní orgány na nedostatek součinnosti politických a finančních úřadů a soudů. Ani v případech, které byly projednány na počátku roku 1936 nebyly např. Ústředně sděleny výsledky trestních řízení. Politické a finanční úřady se ve svých zprávách, pokud je vůbec podávaly, spokojily se stručným a nepřehledným vyličením případu, přičemž podstatné body zcela opomíjely.

Ve výroční zprávě centrály bylo uvedeno, že je nutno přimět tyto úřady k okamžitému zasílání přehledných zpráv centrále o každém, i nepatrném, případu, protože jen tak bylo za současného stavu organizace boje proti obchodu omamnými jedy možno podchytit rozšířený obchod. Z toho vyplynulo a zkušenostmi bylo denně potvrzováno, že dosavadní organizace protinarkotikové služby naprosto nepostačuje, že podlouný obchod omamnými jedy se stále rozrůstá a že je třeba pomýšlet na brzké vybudování organizace boje proti němu. Jenom tak bude možno docílit cílevědomého a účelného usměrnění boje proti narkotikovému zlu, protože jeho rozsah překračoval daleko rámec státních hranic a pohyboval se na území celé Evropy.

Ve své zprávě přednesené na I. čs. psychiatrickém kongresu s mezinárodní účastí v Lázních Jeseníku, který se konal ve dnech 7. - 11. září 1939 MUDr. Eugen Vencovský uvedl, že až do roku 1938 měla v ČR, v Praze sídlo mezinárodní síť agentů s opiáty pro střední Evropu, kteří pracovali pro tajné výroby omamných látek, jejichž produkty pak v jednotlivých státech předávali nebo prodávali. Německá okupace ČSR a hlavně pak II. světová válka učinily dočasně konec této podlouné činnosti s opiáty na území našeho státu a všechna dřívější spojení byla přerušena.

V letech před počátkem druhé světové války (1938) bylo evidováno 220 případů opiátových toxikomanů. Pro charakteristiku složení našich evidovaných toxikomanů byla určitým rozhraním II. světová válka. V období až do roku 1938 byl v třídní struktuře toxikomanů velmi početně zastoupen takzvaný noční polosvět, dále to byli zaměstnanci nočních zábavních podniků a hned po nich kulturní pracovníci (herci, výtvarníci, žurnalisté) a zdravotničtí pracovníci (lékaři, ošetrovatelský personál).

DROGOVÁ ZÁVISLOST V PRAXI BEZPEČNOSTNÍCH ORGÁNŮ

**Převzatý článek MUDr. René GRUMLÍKA, z psychiatrické léčebny
v Opavě, uveřejněný v Kriminalistickém sborníku č. 7/1968**

V běžné ústavní i ambulantní praxi se psychiatři setkávají nezdědky s případy, u nichž chronické nebo periodické nadměrné užívání drog sehrálo podstatnou a závažnou roli při vzniku takového chorobného duševního obrazu, který vyvolal nezbytnou potřebu umístit nemocného v psychiatrickém lůžkovém zařízení.

Intoxikační stavy při nadměrném užívání drogy často citelně ovlivní ovládací a rozpoznávací složku psychiky u člověka. Je možné vidět různé stupně poruch afektivity s uvolněním a psychopatickým chováním, lehčí i těžší poruchy vědomí se zpomalenými myšlenkovými pochody, obtížnou nedostatečnou orientaci v čase a místě, zvýšenou dráždivostí a náladovou nezávládnutelností. Určité druhy drog (Fenmetrazin, Psychoton, Efedrin) přivádějí nemocného poměrně snadno do psychotického stavu s dominujícími příznaky sluchových halucinací a bludů pronásledování. Tyto stavy, podobné schizofrennímu onemocnění, mohou být prchavého, epizodního rázu, mohou však také trvat delší dobu v závislosti na užívání drogy.

Jen některé látky mají schopnosti vytvořit u člověka stav psychické nebo fyzické závislosti (synonymně toxikomanie, návyk). V průběhu rozvíjení návykových vazeb na drogu se nemocný povahově a charakterově mění, chátá somaticky i v sociálních vazbách k okolí, v rodině a na pracovišti. Povahové změny a sociální chátání přivádějí nemocného k desynchronizovanému jednání, k různým přestupkům a trestným činům.

V sestavě 72 nemocných s drogovou závislostí hospitalizovaných v opavské psychiatrické léčebně jich

50 % (36) sdělilo, že jejich manželství je rozpadlé nebo v rozvodové krizi (75% z ženatých a vdaných);

54 % (39) zažilo závažný debakl na pracovišti i s propuštěním z místa;

35 % (25) přiznalo nastoupenou cestu sociálního chátání

- v destrukci životního stylu a standardu,
- v opakované trestné činnosti,
- v sexuální promiskuitě,
- v alkoholických expozicích,
- ve ztrátě sociálního postavení;

25 % (18) v období drogové závislosti se dopustilo trestné činnosti a 11 z nich bylo odsouzeno k nepodmíněným trestům;

33 % (24) přiznalo řešení neutěšené situace sebevražedným pokusem, mnohdy opakovaně.

Z anamnestických údajů těchto nemocných se lze často dozvědět o jejich setkání s bezpečnostními nebo soudními orgány. Byla vesměs způsobena poruchami chování pod vlivem drogy, charakterizovanými jako trestná činnost.

18letá nekvalifikovaná dělnice se dopustila pod vlivem Fenmetrazinu, kombinovaném střední opilostí, trestného činu útoku na veřejného činitele tím, že nepřilehavě vyvolala spor a spílala zakročujícímu příslušníku SNB.

35letá žena v domácnosti při dlouhodobém a nadměrném užívání fenacetinových analgetik Algenu v intoxikačních příznacích napadla a pobodala manžela a po návratu z vězení obdobným způsobem napadla souseda.

31letý řidič, povahově deprivovaný v kombinované závislosti na Fenmetrazinu, analgetikách a alkoholu byl trestán pro opomíjení alimentační povinnosti vůči dětem v destruovaném manželství.

38letý technický úředník byl souzen pro drobné krádeže peněžních obnosů v šatnách škol, kterých se dopouštěl pod vlivy fenmetrazinové intoxikace a uvolnění morálních zábran.

Druhou výraznou skupinu mezi nemocnými s drogovou závislostí, s nimiž se příslušníci Bezpečnosti setkávají, tvoří takoví, u nichž návyk na drogu vznikl během výkonu trestu. Zdá se, že v našich nápravných zařízeních je dobře organizován černý trh drogami, zejména Yastylem. Je to kombinovaný přípravek, užívaný při průduškovém astmatu, volně v lékárnách získatelný, jehož určitá součást působí dráždivě na centrální nervový systém. Většinu v této skupině tvoří kriminální recidivisté.

32letý jeřábík se naučil ve 12letém výkonu trestu pro znásilnění, rvačky, loupeže a vzpouru vězňů užívat 20 prášků Yastylu a analgetika denně. Psychopatické asociální vztahy k okolí a sebevražedný pokus ho přivedly do psychiatrické léčebny.

21letý pomocný dělník, opakovaně trestaný pro krádeže a vzpouru ve vězení, se naučil během výkonu trestu užívat nadměrně antiasthmatika a analgetika. Do léčebny ho přivedly opakované sebevražedné pokusy.

22 letý posunovač, dvakrát trestaný pro výtržnictví, podvody, krádeže a příživnictví, přišel do léčebny dobrovolně k odvykací léčbě. Ve výkonu trestu si navykl na Yastyl.

19letý nekvalifikovaný dělník, asociální psychopat, člen chuligánských part, opakovaně ve výkonu trestu pro výtržnictví, krádeže aut, vloupání a ublížení na zdraví, alkoholik – navykl si ve vězení na Yastyl a analgetika, Během ochranné léčby spáchal sebevraždu.

38letý horník-brigádník, alkoholik, opakovaně trestán pro zpronevěru, pokus o přechod hranic, násilí a neplnění alimentační povinnosti, si navykl ve výkonu trestu nadměrnému užívání Yastylu a analgetik.

Častými, zejména mezi zdravotnickými pracovníky, jsou přestupky, jako je nedovolená manipulace lékařskými předpisy a drogami. Rovněž s těmito přestupky, které však mohou nabývat charakteru trestné činnosti (rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, sexuální a hmotné vykořisťování, podvody), se bezpečnostní a soudní orgány setkávají. Většinou však bývají řešeny, jak ukázala nedávná praxe s Fenmetrazinem, různými kárnými opatřeními s použitím zákoníku práce.

42letý lékař, dříve léčený alkoholik, v závislosti na Fenmetrazinu, barbiturátech a Meproamatu degradoval v sérii společenských debaklů, závažných intoxikací a povahové depravaci do administrativně-zdravotnického zaměstnání. Drogy si předepisoval sám, jeho závislost a neoprávněné předepisování drogy bylo opakovaně předmětem kádrových a kárných řízení.

43letý lékař v závislosti na Fenmetrazinu a barbiturátech, při opakovaných kárných řízeních a neetickém provádění lékařské praxe se dostal na hranici propuštění ze zdravotnictví a zbavení lékařského diplomu.

22letá učitelka v abstinenčních nouzích z nedostatku Fenmetrazinu padělala recepty, naivně se pokoušela uplácet lékaře a loudila na nich drogu, až se dostala v řízení před zdravotní komisí ONV. Dopouštěla se četných podvodů.

Není vzácný případ, že se nemocný, u něhož se při nadměrném užívání drogy rozvinula intoxikační psychóza, obrací na stanice nebo oddělení SNB se žádostí o pomoc a ochranu před domnělými pronásledovateli. V příslušnících SNB pak pod chorobnými vlivy je ochoten vidět „strážníky“ v pravém a dobrém slova smyslu. Sdělení těchto nemocných nemusí být nápadně podivná a jednoznačně svědčící pro duševní poruchu. Nemocní při svých přáních nebývají pochopeni, ba ani vyslyšeni, a navíc, jak zkušenosti ukazují, se s nimi zachází se stejně malými ohledy, jaké zaběhaná konvence určila pro jednání s opilci.

39letý úředník se dostavil na stanici SNB a žádal o ochranu před tlupou pronásledovatelů, kteří ho sledují dalekohledy, fotografují s pomocí teleobjektivů škvírami mezi roletami z oken protějších domů a odposlouchávají zařízením v závěsné tyči stropního osvětlení. Banda mu podle jeho sdělení promítala do bytu na dálku obrazce nahých osob a chtěla ho zesměšnit v dalekém okolí. Užíval denně 10 tablet Fenmetrazinu.

36letý lékař začal ve svém okolí pozorovat nepřátelské chování vůči vlastní osobě. Cítil se být sledován pomocníky VB, očekával zatčení a usmrčení. Manželku obvinil z vražedných záměrů, že ho chtěla utopit v moři o dovolené a že mu nasadila infikovaná klíšťata. Šel se dotázat na stanici SNB, proč je sledován a proč o něho usilují. Užíval až 15 tablet Fenmetrazinu denně.

23letá vysokoškolačka se písemně obrátila na městské oddělení SNB se žádostí o ochranu a se sdělením, že její otec, vážený obvodní lékař, je hlavou tlupy. Zabývající se černým obchodem s Fenmetrazinem. Obvinila domnělou tlupu a otce ze záměru prohlásit ji za blázna, a tím zamezit prozrazení trestné činnosti tlupy. Byla plně v zajetí bludu pronásledování, sluchově halucinovala a tyto příznaky motivovaly její žádost o ochranu. Užívala až 8 tablet Fenmetrazinu denně.

42letý číšník v úzkostných tensích a pocitech pronásledování se obrátil o pomoc k přátelům, členům SNB na stanici. Protože předtím zaháněl úzkosti z Fenmetrazinu alkoholem, nebyl členy SNB pochopen, způsobil výtržnost, byl odvezen na záchytnou stanici a bylo s ním zahájeno trestní řízení. Za pobytu v léčebně se ukázalo, že užíval denně 3 tablety Fenmetrazinu.

38letý úředník měl pocit, že jde sledován „smečkou“ lidí. Své pronásledovatele viděl, prchal před nimi, bloudil na útěku po nocích, klamal je přisedáním z vlaku do vlaku. Měl je za „tajné“ a byl přesvědčen, že má být násilím vtažen do auta a odvečen. Ve strachu se obrátil několikrát se žádostí o ochranu na oddělení SNB. Kdykoliv tak učinil, halucinované postavy pronásledovatelů zmizely. Příslušníci SNB se ho tázali, zda něco nepil, či zda nebyl dlouho na slunci. V léčebně pak bylo u něho diagnostikována psychóza při abúzu Fenmetrazinu v denním množství 20 tablet.

Poruchy chování u toxikomanů s nejrůznějšími projevy agresivity proti okolí i proti sobě samému v podobě sebevražděného počínání bývají příčinou žádosti okolí nemocného o intervenci příslušníků SNB při zvládnutí nemocného nebo při jeho odvozu do psychiatrické léčebny. Jindy se setká s takovým nemocným hlídka SNB na obchůzce ve volném terénu.

29letá učitelka se začala chovat doma nepřirozeně, ve scénách napadala a útočila na manžela a jeho rodiče, utíkala z domova a nevhodným počínáním ohrožovala zdraví vlastního dítěte. Tvrdila, že je sledována „tajnými“ a za dramatické scény s výhrůzkami a násilím byla dovezena za vyžádané asistence člena SNB do léčebny. Užívala nadměrně a návykově Fenmetrazin.

40letý strojní inženýr byl dovezen za asistence hlídky SNB do léčebny v intoxikačním stavu zastřeného vědomí. Přiznal se posléze k nadměrnému užívání bromidů a hypnotik. Hlídka SNB byla požádána okolím nemocného o zákrok, když se nemocný předtím podivně choval a uprostřed noci vytopil spolubydlícím byt. Hlídka při zákroku použila obušku.

36letá lékařka byla noční hlídkou nalezena sedíc na chodníku v odlehlé uličce přístaviště. Pro zanedbalý vzhled a nepřiléhavé tvrzení, že tehdejší ministerský předseda SSSR je jejím otcem a že se s ním radí na dálku, byla dovezena na pohotovostní lékařskou službu. Šlo o psychotický stav při abuzu Fenmetrazinu.

22letý vysokoškolák byl zajištěn při abuzu Fenmetrazinu v nočním psychotickém stavu zmatenosti, v zimě, nedostatečně oblečen se šavlí v ruce, když předtím demoloval bytové zařízení a v ulicích města sekal šavlí do stromů. Ke stavu zmatenosti mu scházely vzpomínky.

Nemocní drogovou závislostí se mohou stát oběti činnosti jiných, kterou za určitých okolností lze považovat za trestnou činnost. Čím žádoucnější je droga v upevněných vazbách závislosti a čím obtížnější je její získání, tím rychleji a ve větších množstvích se stává zbožím na černém trhu. Obchodování s ní začíná být organizované, zabývají se jím určité společenské kruhy (ponejvíce kavárenská a hotelová prostředí) a ceny drogy stoupají na několiknásobek lékárenské ceny. Zdrojem černého trhu jsou ponejvíce zdravotnická prostředí, odkud krádežemi medikamentů a falšováním receptů uniká droga do illegality. V nedávné době u nás věnoval černý trh neobyčejnou pozornost Fenmetrazinu a jeho pravotočivému racemátu Dexfenmetrazinu ze skupiny látek povzbuzujících psychickou činnost. Droga se stane předmětem vykořisťování závislého nemocného dodavatelem, a to různými způsoby, nejčastěji finančním nebo sexuálním.

18letá nekvalifikovaná dělnice kupovala balení Fenmetrazinu (v lékárně 20 tablet za 6 Kčs) od číšníka v kavárně a od přesně nedefinované kavárenské party mladých za 50 Kč. Další dávky drogy získávala od staršího muže, jemuž se stala milenkou.

38letý alkoholik, sociálně degradovaný, v brigádnickém pracovním poměru, získával Fenmetrazin kupováním receptů v čekárně psychiatrické ambulance od nemocných, kterým jej těsně předtím lékař předepsal. V nouzi a nedostatku drogy bloudil s neznámým mladíkem, který mu drogu slíbil, nočním městem a hledali číšníka zabývajícího se černým prodejem drogy. Několikrát za noc při putování mladíka hostil a napájel po různých hostincích. Když přišli „na správné místo“, mladík si vyžádal 400 Kčs na koupi drogy a zadním východem se ztratil.

Svérázné jsou případy simulace drogové závislosti, se kterými se mohou bezpečnostní pracovníci setkat. Obyčejně je jejich motivem snaha vyhnout se trestní odpovědnosti. Odhalení simulace není pro zkušenějšího psychiatra problémem.

38letý bývalý vyšetřovatel VB s diagnostickým verdiktem asociální psychopatie se naivně snažil svést trestný čin útoku na veřejného činitele a protistátní výroky na konto ovlivnění Fenmetrazinem s poruchou ovládací a poznávací složky psychiky. 21letá zdravotní laborantka neuměla předstírala drogovou závislost na Fenmetrazinu, když bylo prozrazeno její rozsáhlé falšování kradených receptů s neoprávněným předepisováním Fenmetrazinu. Simulovala abusus této drogy s udávaným množstvím 15 tablet denně, než by prozradila, jakým způsobem se získanou drogou naložila.

Obecně a speciálně o drogové závislosti

Problém lidského návyku na drogy má kuriózní historii. Neexistoval jako psychiatrický problém do počátku 20. století. Léková závislost nebyla do té doby považována za patologickou deviaci, ale za soukromou záležitost každého, asi tak jako dnes nahlížíme na společenské pití alkoholických nápojů nebo kouření.

Opiová a kokainová toxikomanie, považované dnes za klasické, jsou ve svém klinickém průběhu a sociálním dopadu dostatečně zpracovány v lékařských učebnicích. Neznamenají v současné době pro kulturně vyspělé země Evropy tak veliký problém, jako tzv. střední toxikomanie jimiž se chce hlavně tato práce zabývat. Nicméně na velkých toxikomaniích byla postavena celá koncepce mentálně hygienických opatření v celosvětovém měřítku a rovněž koncepce terminologická při popisu tohoto jevu. Zákonodárství jednotlivých států přijímala ustanovení mezinárodních komisí o boji proti zneužívání omamných látek. Zařadila se mezi ně i naše republika. Po 2. světové válce určuje toxikomanické látky, dohlíží nad hospodařením jimi a kontroluje pohyb na trhu svými orgány Světová zdravotnická organizace (SZO).

Komise expertů při SZO se snažila zejména v posledních letech upřesnit termíny, kterých by se konvenčně používalo při popisu drogové závislosti a které by dokázaly pojmut všechny znaky nadměrného užívání té které drogy.

Prudký rozvoj farmaceutického průmyslu v tomto století přinesl na lékařský trh nové syntetické drogy, u nichž teprve praxe objevovala vznik toxikomanických vazeb se všemi důsledky pro jednotlivce. Toxikomanické vazby na různé, často ve své chemické struktuře a farmakodynamickém účinku odlišné preparáty, si vyžadovaly při jejich zařazení změny taktiky v jejich posuzování. Tak vznikly na návrh komise expertů SZO v letech 1952 a 1957 dvě důležité definice taxativně vyjmenovávající kritéria pro pojmenování určitého návykového návykového počínání příslušným termínem.

1952 – addiction (angl.) a Sucht (něm.) je stav periodické nebo chronické intoxikace vytvářené opakovaným požíváním drogy (přírodní či syntetické).

Charakterickým pro ní je:

- 1. nadměrná žádostivost či potřeba (nutkání) pokračovat v užívání drogy a opatřování si jí jakýmkoliv způsobem,*
- 2. sklon ke zvyšování dávek,*
- 3. psychická a fyzická závislost na účincích drogy,*
- 4. zhoubný účinek na jednotlivce a na společnost*

V roce 1957 přibyl nový termín – habituation (angl.) a Angewöhnung (něm.).

Vyšel z potřeby zařadit jevy nadměrného užívání některých drog, jejichž průběh neodpovídal kritériím definice z roku 1952.

Charakteristickým pro něj je:

- 1. touha (nikoliv nutkání) pokračovat v užívání drogy pro pocit lepšího se cítění, který vyvolává,*
- 2. malá nebo žádná tendence zvyšovat dávky,*

3. určitý stupeň psychické závislosti na účinku drogy, avšak bez fyzické závislosti, a tudíž bez příznaků odvykání,
4. pokud jsou zhoubné účinky, pak hlavně na jednotlivce.

Čeština se dostala s oběma termíny do rozpaků, než ji vysvobodilo teprve další opatření komise expertů SZO, které v roce 1963 doporučilo nový termín – drogová závislost (angl.) drug dependence, něm. Drogenabhängigkeit). Terminologickou změnu si tentokrát vynutila opět potřeba ujasnění situace a potřeba pokrýt všechny druhy abuzu drog jedním termínem.

Drogová závislost znamená tedy stav psychické nebo fyzické (popř. obě) závislosti na droze, vznikající u člověka při periodickém nebo trvalém užívání této drogy. Charakteristika závislosti je vyznačena druhem drogy. Tak se rozlišuje drogová závislost typu morfinového, barbiturátového, kokainového, marhuanového, amfetaminového atd.

Tato práce má být chápána jako sdělení z praxe, a proto chce opomenout některé typy drogové závislosti, které nejsou současně v ČSSR ani zdravotnickým, ani sociálním problémem. Na I. Psychiatrickém kongresu v Jeseníku v roce 1959 bylo konstatováno, že v ČSSR jsou registrováni jen čtyři morfioví toxikomané proti 220 toxikomanům z doby před druhou světovou válkou. Zásluha byla dána oprávněně čs. Zákonem s dobrou léčebnou a preventivní péčí.

Vyřešení problematiky tzv. velkých toxikománií v ČSSR však neznamená, že se vyřešila celá problematika. Ukazuje se, že procento potenciálních či již projevivších se toxikomanů v populaci zůstává na stejné úrovni. Záleží jen na okolnostech, zda dojde k odhalení dosud skrytých vloh u potenciálního toxikomana tím, že se náhodně setká s drogou pro něho nebezpečnou a zahájí její nadměrné užívání s rozvojem drogové závislosti. Podobnou roli jako droga může sehrát i alkohol.

Takovými okolnostmi může být nabídka nových léčebných prostředků zdatným farmaceutickým průmyslem na lékárenském trhu a později otálení se zařazením drogy mezi látky zdraví škodlivé, pokud se pro svou schopnost vyvolat závislost ukázala být nebezpečnou.

Příkladem může být historie Fenmetrazinu a Dexfenmetrazinu v ČSSR v letech 1959 až 1966. Zprvu propagovaný prostředek pro léčbu otylosti s gloriolou módnosti se ukázal být pro duševní zdraví jednotlivce nebezpečným tím, že dokázal vyvolat psychotické onemocnění se sluchovými halucinacemi a paranoidními bludy takového druhu, že i zkušení psychiatři se dostávali do diagnostických rozpaků při rozlišení fenmetrazinové psychózy od paranoidní schizofrenie. Během určité doby užívání těchto preparátů ve stoupajících dávkách vznikala závislost se sociálním chátráním a utrpením jak pro nemocného, tak pro jeho blízké okolí.

Expedice obou preparátů z krajských útvarů zdravotnického zásobování rok od roku stoupala a její trend svědčil pro únik drogy do neindikovaného předepisování a do ilegality. Svědčila pro to rovněž praktická zkušenost psychiatrů v psychiatrických lůžkových zařízeních.

Teprve opakované zákroky psychiatrické sekce Purkyňovy lékařské společnosti dosáhly částečného řešení a satisfakce tím, že oba preparáty byly zařazeny do druhé skupiny látek zdraví škodlivých – vyhláška č 57/1967 Sb. V příloze č. 3 citované vyhlášky jsou zařazeny pod generickým názvem 2 – phenyl – 3 – methyltetrahydro -1,4 oxazin.

Všechny látky s toxikománickou potencí však nejsou vázány opatřeními citované vyhlášky o látkách škodlivých zdraví a navíc nejsou ani podrobeny recepturní povinnosti. Lze je tedy volně koupit v lékárnách – fenacetinová analgetika (Algena, Sedolor, Neuralgen, Dinyl apod.), antiastmatika (Yastyl) apod.

Charakteristika nejčastějších typů drogové závislosti v ČSSR

Z praxe opavské psychiatrické léčebny s rajónním územím o přibližně 1 mlion obyvatel se ukázalo, že v letech 1964 – 1967 bylo přijato 72 nemocných s drogovou závislostí. Bylo to 0,5 % všech přijatých.

Z toho bylo

29 nemocných se závislostí na analgetikách

38 nemocných se závislostí na psychostimulanciích,

3 nemocní se závislostí na hypnotikách.

Svéraznou kapitolu tvoří závislost na alkoholu a prchavých látkách (éter, trichloretylen apod.), které přece jen ve svém charakteru jsou odlišné od popisovaného jevu.

Byla tu již zmínka o tom, že v ČSSR není současně problémů s tzv. velkými toxikománii, mezi něž se řadí závislost morfinová (i heroin), kokainová, marihuanová apod. Není tomu stejně v jiných částech světa. Často jsou publikovány akce Interpolu proti mezinárodním bandám obchodujícím s drogami. Velkými toxikománii se zabývají odborné referáty zejména ve Spojených státech. Autory jsou nejenom psychiatři, ale i právníci a sociální pracovníci. Nejvíce je tento jev rozšířen mezi obyvatelstvem o nízké sociální úrovni, nejčastěji „barevném“ přistěhovaleckém, černošském a portorikánském, žijícím v zchátralých obytných čtvrtích velkoměst východních států.

Nemocný se ve svých toxikomanických vazbách často neomezuje na jeden druh drogy. Stává se závislým buď současně na několika druzích drog, nebo při závislosti na jedné kryje její nepříjemně prožívané intoxikační příznaky jinou drogou s opačným účinkem.

U 29 % nemocných ve vytvořené sestavě bylo zjištěno nadměrné pití alkoholických nápojů a polovina z nich byla diagnosticky charakterizovaná jako alkoholici ve III. nebo IV. vývojové fázi alkoholismu.

V klinické praxi se ukazuje spojitost mezi onemocněním neurózou a nadměrným užíváním analgetik. Primárně hledají nemocní analgetický účinek, snaží se zbavit bolesti. Po určité době mohou zjistit vedle zmírnění bolesti, nejčastěji hlavy, také jiné účinky, povzbuzení psychické i tělesné se zdánlivým zvýšením výkonnosti a snížením únavy. Tehdy se přiznávají k ranním, preventivně užívaným tabletám, a bez tablet „neudělají ani krok“. Při pokračujícím užívání se manifestují psychické poruchy v podobě zkaleného vědomí s labilitou nálad, podrážděností, poruchami vůle, neschopností soustředit se, povrchností a roztržitostí, ztrátami altruistických citů a vyšších zájmů, bezohledností, beztaktností a nespolehlivostí. Jejich vědomí poklesává epizodicky do hlubších poruch s pseudohalucinacemi, poruchami orientace a následným chyběním paměti. V charakterových a temperamentových deklínacích osobnosti dochází k sociálnímu selhání se zanedbáváním povinností v práci a v rodině, se ztrátou postavení a rozpadem rodiny. Somatické poškození drogou se týká hlavně ledvinné tkáně a kostní dřevné krvetvorby.

Výsledkem bilancování životních neúspěchů v abuzu drogy a ztráty kladných mezilidských vztahů jsou často sebevražedné pokusy.

Udávaná denní množství užívaných analgetik se pohybují mezi 10 a 60 tabletami.

46letá pomocná dělnice, současně bez pracovního poměru, přišla do psychiatrické léčebny po sebevražedném pokusu. Motivovala jej bezradností nad svou sociální situací, do které se prý dostala nezaviněně. Před několika měsíci byla propuštěna z práce a žila v domě rodičů z prodeje svršků a nábytku. Rodiče ji z domu vyhazovali a chovali se k ní odmítavě. Byla rozvedená, bezdětná a neměla přátele.

Její sestra sdělila při návštěvě lékaře masivní abusus analgetik s intoxikačními stavy, kdy se potácela jako opilá, neudržela se na nohou, nesouvisle blekotala, celé dny proležela v posteli, nedalo se s ní rozumně mluvit. Přestala chodit do práce a změnila se povahově. Stala se sobcem, bezohledným vůči starým rodičům. Vynucovala si peníze a obživu. Z asociálního agresivního chování přecházela do apatie.

Po přijetí do léčebny si stěžovala na bolest hlavy, na pocity, že je u konce sil, slabost a vyhublost. Řešení situace viděla v invalidním důchodu. V jejím chování bylo vidět hysterické prvky, v náladách labilitu. Abusus drog později přiznala. Úspěch léčby byl zřetelný a trvalý.

38letý listonoš přišel do psychiatrické léčebny ve stavu toxicky zkaleného vědomí. Přiznal, že 3 roky užívá nadměrně analgetika a že hodně pije. Přál si oběma látkám odvyknout. Bez tablet prý nemohl vydržet. Denně užíval 10 tablet, každé ráno 3 tablety zapíjel vodou místo snídaně. Přiznal pocity příjemně prožívané omámenosti. Byl vyhublý a neměl potřebu jíst. Podle manželky se u něho střídaly stavy apatie a výbušnosti, která byla často motivována podezíravostí a žárlivostí. V práci se jevil jako opilý.

Po 4 letech byl znovu přijat. Pro intoxikované chování a degradaci osobnosti byl propuštěn z místa listonoše. Přiznal kárná řízení za ztrátu svěřených hodnot, které se dopustil jako listonoš. V podstatě šlo o defraudace. Plně doznal svou závislost na drogách se ztrátou postavení a pověsti a s rozpadem rodiny. Výtržnosti a agresivitou a nebezpečím pro okolí při rostoucím abusu drog byly příčinou opakovaných přijetí do léčebny.

Psychostimulancia.

Jsou to látky působící dráždivě na centrální nervový systém přinášející zlepšení koncentrace v myšlení, zvýšenou vnímavost, pracovní výkon a pocity dobré nálady. Většina těchto látek má schopnosti stát se toxikomanickým prostředkem. Chemicky vycházejí z adrenalinového základu. Na lékařském trhu jsou známé pod názvem Psychoton, Fenmetrazin a Dexfenmetrazin. Psychoton je již dlouho vázán opiovým zákonem. U druhých dvou je vedle psychostimulačního účinku léčebně využíván jejich účinek anorektický (snížení chuti k jídlu) při léčbě otylosti. Součástí kombinovaných preparátů jiné skupiny léčiv, zvané antiastmatika (léčba průduškového astmatu) je psychostimulačně působící látka efedrin, odvozená rovněž od adrenalinového základu. Také ona má toxikomanické potence a je příčinou drogové závislosti na antiastmatickém preparátu Yastyl.

Fenmetrazin a jeho pravotočivý racemát Dexfenmetrazin se staly brzy po uvedení na trh v roce 1959 módně užívanou drogou. Toxikomané velmi brzy vystihli jejich toxikomanické potence. Droga nebyla vázána ustanoveními opiového zákona a její expedice v lékárnách v následných letech prudce stoupala. Postupně bylo konstatováno její nebezpečí pro duševní zdraví jednotlivce a její předepisování bylo administrativními pokyny částečně omezováno. V psychiatrických zařízeních začaly být registrovány případy duševních poruch drogou způsobených a množily se případy

drogové závislosti na ní. V kárních, vyšetřovacích a trestních řízeních se začal Fenmetrazin objevovat jako důležitý jejich protagonista.

Podle klinické praxe se závislost na Fenmetrazinu vytváří poměrně rychle a denní dávky postupně dosahují až 40 tablet. Příznaky mají v počátku abuzu neurotický charakter s poruchami spánku, bušením srdce, mravenčením v končetinách, vnitřním chvěním, nervozitou a úzkostí. Při stoupajících dávkách dochází k poruchám chování psychopatického charakteru, pozvolna k charakterové deprecaci a psychopatické osobnosti svérázného druhu. Jejich důsledkem je sociální chýtrání nemocného se sociálně patologickými činy, oscilujícími často na hranici trestnosti nebo ji i přeskakující. Psychostimulační účinek Fenmetrazinu dává těmto činům svérázně barevnou pečeť.

Nezřídka se dostává nemocný do epizodických stavů se sluchovými halucinacemi a úpornými bludy pronásledovanosti, v nichž při neporušeném vědomí, aniž si uvědomuje svoji chorobu, vehementně obhajuje své zájmy, bludně interpretované. Psychotické stavy v závislosti na užívání drogy nabývají na vleklosti a bez pacientova doznání abuzu drogy jsou neoddělitelné od paranoidní schizofrenie.

V odvykacích fázích nebo při nucené abstinenci z nedostatku drogy vznikají abstinenci příznaky v podobě apatických nebo amentiformních stavů se zuřivostí a ohrožováním sebe a okolí. V těchto fázích může vzniknout i velký epileptický záchvat, byl-li abusus Fenmetrazinu kombinován alkoholem.

Administrativní omezení předepisování na recepty a vysoký zájem toxikomanů přivedly Fenmetrazin na černý trh, kde byl prodáván až s dvacetinásobným ziskem.

Charakteristickým pro tento druh závislosti je její rozšíření ve zdravotnických kruzích, mezi lidmi se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, žijícími převážně v okresních nebo krajských městech, jejich průměrný věk je kolem 33 let.

24letá pomocná knihovnice byla přijata do léčebny kodvykání pro fenmetrazinovou toxikománii. Dříve pracovala jako učitelka s filosofickým vzděláním. Nyní ji končila zkušební lhůta na pracovišti, které si zvolila jako náhradní a ve kterém zase neuspěla a čekalo ji propuštění. Přiznala užívání 15 – 20 tablet Fenmetrazinu denně, sdělila poruchy spánku a nervozitu a neochotně přiznávala spojitost mezi drogou a pracovními neúspěchy. Později vyšlo najevo, že denní dávky drogy dosáhly až 40 tablet. Užívala je asi 4 roky. V anamnéze udávala sérii společenských debaklů se ztrátami pracovního místa, rozvodem, sebevražednými pokusy, členstvím v chuligánské partě a obvinění s lesbických vztahů ke 14leté dívce. Před rokem upadla do psychotického stavu s pocity borcení krční páteře a vyvracení hlavy dozadu. Pro vlastní rodinné okolí se stala neúnosnou přítelkyní. V intoxikačních stavech přicházely bolesti hlavy, nesoustředivost, lítostivost, zloba a úzkosti. Během pobytu v léčebně nedodržovala příkazy abstinence, užívala drogu pokoutně a psychopatickým nezdrženlivým chováním se stala nepřijatelnou pro režim otevřeného oddělení.

Získávání drogy a její užívání mělo pravý nutkavý charakter. Podváděla, lhala, vymýšlela rafinované finty, spojovala se s kdekým. Měla vytvořen systém na pokoutné získávání drogy, vzniklo i podezření, že je za drogu sexuálně vykořisťována. Její životní styl nabyl sociálně degradovaného charakteru.

Odborné působení na duševní zdraví lze spatřit u nadměrného užívání antiastmatik, z nichž je preferován kombinovaný přípravek Yastyl. Kuriozitou jeho rozšířený abusus ve vězeňských zařízeních MV. Podle některých pacientů psychiatrické léčebny, kteří v těchto zařízeních, zejména v příbramských dolech, strávili určitou dobu, organizuje v nich skupina trestaných nebo i zaměstnanců rozsáhlou distribuci Yastyly. Zdá se, že tato distribuce se v podrobnostech neliší od mezinárodního černého opiového trhu.

Z deseti nemocných v sestavě toxikomanů opavské psychiatrické léčebny se u šesti vytvořil návyk na Yastyl v době výkonu trestu. Nadměrné užívání drog ve vězeňských zařízeních MV se zdá být tak kuriózní záležitostí, že by zasluhovalo vědeckého rozboru a řešících opatřeních.

38letý horník v brigádnickém pracovním poměru přišel do léčebny po výroku soudu podle § 72 tr. zák., o ochranné léčbě. V typické alkoholové anamnéze se všemi negativními sociálními důsledky se opakovaně dopouštěl trestné činnosti zpronevěry, pokusu o přechod hranic, neplnění alimentálních povinností, porušení domovní svobody a násilí. V povahových poruchách z alkoholismu degradoval sociálně, destruoval manželství a vedl desynchronizovaný život jako ostravský brigádník v tom špatném slova smyslu. V příbramských vězeňských dolech se naučil nadměrně užívat Yastyl a analgetika. Navykl si na 12 prášků Yastylu denně. Bez nich upadal do nesnesitelných stavů apatie. V ovlivnění drogou prý až ztrácel vědomí, ostražitost a opatrnost při práci a byl příjemně bezstarostný. Drogy kupoval na černém trhu u vězňů a důlních zaměstnanců za mnohonásobné ceny. Stavby omámení si působil také koncentrovanými výpary z čaje a doutníků, v nichž rozpouštěl analgetika. Sdílel originální způsoby skupinového omamování drogami, které bylo mezi vězni příbramských dolů běžným zvykem.

Účelem této práce je upozornit naše bezpečnostní orgány na nikterak řídký jev, jakým je porucha chování jednotlivce pod vlivem drogy při jejím nadměrném užívání v drogové závislosti. Praxe psychiatra ukázala, že příležitostí k setkání bezpečnostních pracovníků s takovými lidmi je mnoho a že vztahy mezi drogou a člověkem při nich jsou různé. Z neznalosti někdy nedokáží situaci správně ohodnotit a vůči nemocné osobě může dojít i k supresivnímu zákroku, postrádajícímu etickou úroveň. Přesnou rozpoznávací metodu pro tyto situace nelze poskytnout. Vždyť diagnostické hodnocení mnohých případů je i pro psychiatry svízelné. Uspokojivé bude, pokud bezpečnostní orgány budou s možností ovlivnění drogou při zákrocích počítat a pokud učiněným poznatkům přizpůsobí své počínání.

Z práce rovněž vyplývá, že případy trestné činnosti spojené a abuzem drog a s drogovou závislostí zasluhují obligatorně soudně znalecké psychiatrické expertizy.

Problematika toxikomanií zasluhuje zcela jistě i další pohledy, sociálně terapeutické, právní, soudně psychiatrické a snad i jiné.

Zabývat se jimi na tomto místě by však překročilo hranice popisné práce.

Pro Bulletin NPC připravila Lenka ŠUBRTOVÁ.

ODZNAKY OBECNÍ POLICIE – 1918 – 1939

npor. Bc. Radek GALAŠ, kpt. Karel KOS

Jak již bylo v předcházejícím díle naznačeno, bude se tento díl zabývat především odznaky obecní policie.

Obecní policie je jedním z bezpečnostních sborů, který má v historických zemích Koruny České svoje nezastupitelné místo a tradici, která zde trvá prakticky od poloviny 19. století, pochopitelně s 45 let dlouhou přestávkou, která nastala po roce 1945.

Zmapovat dějiny obecní policie po roce 1918 a tím pádem i realie, mezi něž odznaky bezesporu patří, není jednoduchá záležitost. Je nutno si uvědomit, že zde existovalo obrovské množství těchto sborů, které čítaly mnohdy desítky příslušníků, někdy se skládaly z jediného strážníka, který plnil funkci obecního ponocného, poslíčka či dokonce s bubínkem v ruce vyhlašoval rozhodnutí obecních rad. Nicméně význam obecních sborů jistě nebyl nezanedbatelný a bylo nutno mu ze strany ministerstva vnitra věnovat náležitou pozornost.

Vraťme se však do počátečních let existence republiky Československé. První republika zdědila po roce 1918 vedle státní policie a četnictva také obecní zřízení a s ním i již existující obecní bezpečnostní sbory. Tyto sbory byly zřízeny v mnoha městech a obcích a to včetně hlavního města a vyznačovaly se značnou různorodostí a rozmanitostí. V mnoha místech pochopitelně kopírovaly již existující státní policii a to jak p linii organizační, tak i po linii stejnokrojů a odznaků a to ke značné nelibosti státní policie. Po stránce organizační bylo tedy zcela pochopitelné, že některé obecní bezpečnostní sbory se po vzoru státních rozdělili na uniformované a neuniformované sbor. Tyto neuniformované sbory měly plnit prakticky tutéž úlohu, kterou plnily u státní policie a stejně tak bylo nutno je odlišit a označit. Tito „tajní“ žádali, stejně jako jejich státním kolegové, aby byli vedle průkazu vybaveni i příslušným odznakem. Zde však narážíme na první a zásadní problém po stránce badatelské. Vzhledem k množství obecních sborů a vzhledem k tomu, že její příslušníci byli podřízeni pouze starostovi, je zřejmé, že mohlo existovat neuvěřitelné množství odznaků nebo jiných označení, užívaných neuniformovanými sbory obecní policie. Tyto sbory byly financovány z obecní kasy, rozpočet schvalovala rada a co se týče jakéhokoliv jiného státního orgánu, v tomto případě především ministerstva vnitra, nikdo do tohoto nemohl zasahovat. Tím pádem bylo pouze a jediné na obci, jakým způsobem a v jaké kvalitě vystrojí svůj sbor. Pochopitelně zde byla povinnost tzv. přezkoušení, kdy návrhy stejnokroje a odznaku měly být zaslány MV, které je posoudilo a poté buďto schválilo k užívání nebo zamítlo jako nevhodné ať již z jakéhokoliv důvodu. Faktem však zůstává, že obce na toto mnohdy vůbec nedbaly. Zářným příkladem toho je odznak policejního komisaře z obce Hlohová. Obec se nacházela v tehdejší soudní a politické okrese Horšovský Týn a v roce 1927 čítala 648 ryze českého obyvatelstva a neměla ani svoji poštu, přesto měla svoji obecní policii. Bohužel se nám do současné doby nepodařilo zjistit podrobnosti k tomuto sboru, nicméně přinejmenším jeho velitel disponoval odznakem, který je vskutku světovým unikátem. Jedná se o odznak, zhotovený pražskou firmou Karnet a Kyselý v dubnu 1935 a to v jediném exempláři, ovšem bez povolení příslušných úřadů. (Užívání státního znaku bylo vázáno podle vládního nařízení č. 512/1920 Sb. z. a n. na povolení ministerstva vnitra).

Odznak sám je zhotoven z legitimního odznaku pro státní cestmistry, je na něm ovšem naletován pásek s rytými nápisem policejní komisař. Odznak o průměru 13 mm, síle 1,5 mm je zhotoven z mosazi a vzadu je opatřen špendlíkem na zapínání. Podle

Odznak policejního komisaře
v Hlohově - 1935

zapínání. Je typickým příkladem toho, že neuniformované obecní sbory, mnohdy nazývaném též autonomní strážce apod. užívaly krom státního znaku především znaky měst a obcí. S podobnými případy se setkáme v některém z dalších dílů seriálu, který se bude zabývat obdobím let 1939 – 1945. *foto č. 2*

Odznaky neuniformovaných obecních sborů jsou sběratelsky, ale i badatelsky nesmírně zajímavou záležitostí, nicméně díky skutečnosti, že obecní policie jako taková zažila za dobu své existence u nás (1918 – 1945) dva zásadní zlomy a to reorganizace v období protektorátu v letech 1940 a 1942 a zrušení v roce 1945, dochovalo se jen velmi malé množství těchto odznaků, proto jsme mohli čtenářům představit zatím pouze dva zástupce těchto reálií. Nicméně aby nebyl čtenář ochuzen, nabízíme mu nyní ještě několik dalších odznaků, byť určených pro neuniformované obecní bezpečnostní sbory. jedná se naopak o odznaky stejnokrojové, přes to velmi zajímavé.

Jak již bylo předesláno, stejnokroj obecní policie musel být schvalován O povinnosti nechat si výstroj a výzbroj schválit hovoří již nařízení ministerstva vnitra (Viedeňského) č. 79/1917, které jasně uvádělo že obecní strážce bezpečnosti *smějí nositi stejnokroje jen tehdy, byly-li dle tohoto nařízení schváleny*. Podle tohoto (ještě v roce 1939) platného nařízení podléhalo usnesení obecního zastupitelstva stejnokroji obecní strážce bezpečnosti schválení ministerstva vnitra. Jak již jsme uvedli, mnohým zastupitelstvím to byla zcela lhostejno a velmi často, zejména po roce 1931 docházelo k tomu, že obecní sbory strážce bezpečnosti měly naprosto stejné stejnokroje včetně doplňků a odznaků jako strážce státní. To ovšem nebylo žádoucí. Již v roce 1932 o tom referoval vrchní velitel uniformované strážce bezpečnosti Dr. Tomek. Ve svém přípisu čj. 42007/1931-5 ze 16. listopadu 1932 upozorňuje na skutečnost, že obecní strážce používají stejných stejnokrojů jako stráž státní. Uvádí, že není postačující, aby rozlišení spočívalo pouze v jiném odznaku na čepici či přílbě a na knoflících a zdůrazňuje skutečnost, že *neinformovaná veřejnost by tento rozdíl nemusela vůbec postřehnouti* a navrhuje zavedení světle modrých doplňků pro obecní strážce např. na výložcích, okolku čepice apod. (tato barva však byla zavedena jednotně až v roce 1940).

Z přípisu je tedy zřejmo, že obecní sbory strážce bezpečnosti, tedy alespoň ty uniformované, užívaly mnohdy městské znaky. Jako důkaz lze předložit několik fotografií těchto odznaků, které jsou rovněž unikátní.

dochovaných písemností byl určen pro *označení policejní strážce při výkonu služebním* a jedná se o skutečný unikát, neboť již v květnu roku 1935 byl zadržen. Je to tedy poprvé, kdy si čtenář může vyobrazení tohoto odznaku po více než 70 letech prohlédnout.

Stejnou zajímavostí, i když ne tak unikátní, je odznak pro neuniformovaný policejní sbor města Jihlavy. Jeho atypický tvar je tvořen štítem, v němž je na bílém podkladu umístěn smaltovaný znak města.

Rozměr mosazného odznaku je 44x50 mm a je zhotoven z mosazi, vzadu opatřen špendlíkem na

neuniformovaná stráž
obecní policie Jihlava

Jednak je to čepicový bezpečnostní, který je datován Odznak je ražen z tombaku o Do věnce jež tvořen lipovými postavený čtverec, což je policejní, vojenské a četnické druhé poloviny 20. let. Vzadu byl odznak opatřen okolek čepice.

odznak pražské obecní stráže druhou polovinou 30. let. síle 1 mm a má průměr 36 mm. lístky je vsazen na hranu mimochodem typické pro odznaky 1. republiky cca od v němž je ve štítu znak města. dvěma jehlami pro připnutí na

čepicový odznak obecní policie Praha

Dalším, neméně zajímavým odznakem je odznak obecní stráže města Litoměřic. Odznak je na přilbě vsazen do tradičního lipového věnce, který je běžný pro uniformovanou státní stráž, místo státního znaku se však vsazen stylizovaný znak města, lemovaný dubovými ratolestmi. Jak se nám podařilo zjistit, příslušníků této obecní policie bylo celkem 11, jde tedy opět o unikátní odznak

přilba strážníka obecní policie Litoměřice – 1938

detail doznaku

A nakonec jedna malá záhada. Jedná se o fotografii policejní přilby, která nese naprosto ojedinělý znak, který je tvořen písmeny StJS, nad nimiž je v oválném štítku vyobrazen strom. Která kterého města, se nám však zjistiti. Odznak je ražen z opracování je vysoce však pochází období nelze našeho mínění by mohlo jít došlo ke změnám v kování nichž se vyznačovalo

přilba dosud neidentifikovaného obecního strážního sboru

obecní stráž, respektive do současné doby nepodařilo z tombaku a jeho dílenské kvalitní a precizní. Z jakého jednoznačně určit, podle o období do roku 1938, kdy policejních přileb, pomocí funkční zařazení nositele.

Posledním vzorkem je čepicový odznak obecní stráže města Uherského Hradiště, který pochází ze druhé poloviny 30. let. a je typickým představitelem těchto odznaků.

čepice obecní policie Uherské Hradiště

Odznaků neuniformované obecní stráže bezpečnosti existovala patrně celá řada, což dokazuje snaha obcí, které touto stráží disponovaly, co nejvíce kopírovat státní stráž a to včetně organizační struktury a stejnokrojů, i přes to jsou vzácností z již výše uvedených důvodů. Odznaky byly likvidovány jednak

po roce 1939, zejména pokud obsahovaly státní znak. V oblasti pohraničí, které bylo připojeno k Říši byla likvidace všeho Československého pochopitelná a podlesním hřebíčkem do rakve neuniformovaných obecních sborů pak bylo založení jednotného sboru – SNB v roce 1945, kdy obecní policie jako taková pozbyla na dlouhá léta funkce. Dochovaly se jen ojedinělé exempláře.

Naproti tomu čepicové odznaky a odznaky, užívané na policejních přilbách se dochovaly v počtu poněkud hojnějším. Je to dáno snad i tím, že uniformovaných příslušníků bylo podstatně více a navíc, stejnokroje bývalých bezpečnostních sborů se u nově vzniklého SNB donášely až do 31.12.1947, stačilo pouze sejmout odznak a nahradit jej novým. Proto mnohé skončily v zásuvkách nebo i se stejnokrojem ve skříních, kde, pokud je moli nesežraly, jsou dodnes. Mnohými pak disponují muzea a soukromí sběratelé, o kterých se tak dá hovořit jako o zachráncích těchto relikvií bezpečnostních sborů.

Tento příspěvek je pouhým nastíněním a průřezem, z něhož však lze čerpat poučení i v současné době. V době nedávno minulé jsme se stali svědky masivního nástupu různých bezpečnostních agentur a obecních policejních sborů, které disponovaly a disponují stejnokrojem, který je však mnohdy snadno zaměnitelným se stejnokrojem Policie ČR. To nás pochopitelně jako profesionály irituje. To, že se s tímto problémem protýkali již naši předkové a snažili se jej řešit jen dokazuje, jak je nutné, aby Policie ČR byla jednoznačně a snadno odlišitelnou svým stejnokrojem například o obecní policie (o různých BA nemluvě), neboť považujeme za nutné, aby veřejnost věděla, s kým jedná a jakými pravomocemi a postavením uniformovaný strážce vlastně disponuje.

Závěrem dovoluji ještě malou poznámku či spíše výzvu. Pokud snad někdo z čtenářů by chtěl přispět a pomoci nám v našem bádání a studiu, nabízíme mu následující spojení: e-mail: cscet@seznam.cz. popř. galas@mail.str.aa.

V příštím díle seznámíme čtenáře s obdobím let nesvobody 1939 – 1945.

MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE – ROK 1

Miloš VANĚČEK

Bulletin č. 3/2003 má uzávěrku 25. června 2003. Je to vlastně i téměř konec školního roku. Školního roku, kdy na třech vybraných školách v okrese České Budějovice probíhala MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE. Vám čtenářům Bulletinu ji příliš představovat nemusím. Znáte ji z předchozích článků. Přesto všechno bych se chtěl za prvním rokem ohlédnout a připomenout poslední akce. Celé jaro bylo věnováno různým soutěžím. Na všech školách proběhly výtvarné soutěže a sportovní dny s policií ČR. Jedna z posledních akcí proběhla na základní škole v Lišově, která oslavovala navíc třicet let svého trvání. Součástí oslav bylo sázení stromu. V átriu školy byl vysazen stříbrný smrk. Bylo to fantastické, když jsem vkročil do átria a dýchla na mě atmosféra naprosté pohody a dobré nálady. Měl jsem i příležitost přihodit tu svoji lopatu ke společnému dílu. Zasazenému stromku, který bude sloužit i jako vánoční strom, jsme společně popřáli úspěšný růst a MPA, jak ze vžilo označení Malé policejní akademie, jsme popřáli úspěchy v dalším školním roce. Den v Lišově pokračoval setkáním s Policií ČR, kde byly dětem předvedeny ukázky ze sebeobrany a vozidlo dopravní služby vybavené radarem a počítačem.

Jedním z vrcholů prvního ročníku bylo i závěrečné vyhodnocení. Kinosál se zaplnil těmi nejlepšími. Čestné místo v první řadě zaujali ti, kteří umožnili realizaci MPA. Ředitelé všech tří základních škol, ředitel Okresního ředitelství PČR a ředitel Národní protidrogové centrály. Dále zástupci magistrátu a Městské policie v Českých Budějovicích a čestné místo zaujal i hlavní sponzor. V rámci tohoto slavnostního

vyhodnocení byla připravena i tisková konference. Její okolnosti mě nutí se alespoň na okamžik u této tiskovky zastavit. Od samého počátku se snažíme při každé příležitosti vysvětlovat, že vybrané školy byly ochotné spolupracovat na tomto projektu, a že to není tak jak se snaží někteří novináři veřejnost informovat. Těchto pár, vlastně jeden novinář, ve svém článku uvedl, že se jedná o školy nejvíce ohrožené drogami. Přesto, že dostal dostatek informací, které tento fakt vyvracely, uvedl ve svém článku tuto zavádějící informaci. Všem zúčastněným na tomto projektu bylo velmi smutno. Vždyť jedna takováto nepravdivá informace je schopná narušit celý projekt. Samozřejmě, že se člověk ptá proč? Nedostatek informací to nemůže být a co tedy? Zlý úmysl, snaha očernit tento projekt za každou cenu? Nevím. Pozitivní ohlasy jak ze škol tak od samotných dětí zatím dávají velkou šanci projektu pokračovat i v příštím školním roce.

První ročník MPA vrcholil výletem do Prahy, kde ti nejlepší navštíví Muzeum PČR a stanoviště Letecké služby PČR na letišti Praha Ruzyně. Nejlepší žáci ze školy v Suchém Vrbném si již tuto formu odměny vybrali. Po prohlídce muzea byli přivítáni na letišti. Šťěstí jim přálo a tak byli u toho když se ze zákroku vrátil vrtulník s policejní výbavou a krátce nato přistál po převozu i vrtulník letecké záchranné služby. Pracovník záchranné služby se věnoval dětem a po malém počátečním ostychu to bylo

velice příjemné vyvrcholení celého odpoledne.

Má Malá policejní akademie pokračovat i v příštím roce? To byla jedna z otázek položených ve zpětných vazbách, na kterou měly žáci zařazení do projektu odpovědět. Nás může těšit, že většina dotazovaných odpověděla, že chtějí aby akademie pokračovala a vidí v ní šanci se něco nového dozvědět. Do posledního čísla Bulletinu chceme připravit vyjádření jak ředitelů škol tak i ředitele Okresního ředitelství PČR v Českých Budějovicích tak i ředitele Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování. Současně zveřejníme i výsledky zpětných vazeb.

LETNÍ VÝCVIKOVÉ SOUSTŘEDĚNÍ MLÁDEŽE 2003

Martina BÁRTOVÁ

Realizátor: Městská policie v Třebíči

Spolupracující organizace:

SPŠT a SOU, M. Curierových v Třebíči

Bezpečnostní agentura – Ochrana osob a majetku

Národní protidrogová centrála

Místo realizace: Sportovní areál v Pelhřimově

Termín: 8. – 11. 5. 2003

Město Třebíč je od roku 2001 zařazeno do Komplexního součinnostního programu prevence kriminality na místní úrovni, který je metodicky veden Odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra. Za necelé tři roky intenzivní práce v oblasti prevence kriminality v Třebíči bylo realizováno několik desítek projektů zaměřených svým obsahem potenciálním i skutečným pachatelům a obětem trestných činů. K zlepšení pocitu bezpečí občanů města přispěly investice do technického vybavení městské policie (městský kamerový systém, pult centrální ochrany). Nízkoprahové kluby slouží k trávení volného času neorganizované mládeži. Besedy ve školách a presentační akce bezpečnostních složek upozorňují na možnosti ochrany majetku a osob.

Jako vydařený a smysluplný preventivní projekt hodnotí organizátoři i účastníci Letní výcviková soustředění. Cílovou skupinu tvoří školní mládež, jednotlivci a skupiny, které se svým chováním obtížněji zařazují do kolektivu nebo svým chováním kolektiv třídy negativně ovlivňují. Organizátoři akcí si kladou za cíl zvýšit psychickou a fyzickou kondici mladých lidí formou bohaté nabídky outdoorových aktivit. Vycházejí z předpokladu, že potřebu zvyšování adrenalinu v krvi u hochů a dívek ve věku 16 – 18 let formou např. drogového experimentátorství je možné nahradit nabídkou adrenalinových sportů a osobním nasazením a schopností instruktorů předat dětem pozitivní hodnotové nasměrování. Letní výcviková soustředění mládeže organizuje Městská policie ve spolupráci s místními bezpečnostními agenturami a školami.

Letošní akce pořádané od 8. – 11. května 2003 se zúčastnilo 23 studentů Střední průmyslové školy technické a SOU technického v Třebíči. Tato škola je největší

v Třebíči s téměř 1200 žáky. Školní metodici prevence společně s třídními učiteli vytipovali vhodné adepty. Ti strávili náročné čtyři dny ve sportovním areálu v Pelhřimově. Městská policie spolupracovala na přípravě a realizaci programu s bezpečnostní agenturou Ochrana osob a majetku z Vícenic u Náměště nad Oslavou, pracovníky Národní protidrogové centrály a školní metodičkou prevence sociálně patologických jevů. Účastníci soustředění prošli

minimálním výcvikem v dovednostech potřebných pro zásah bezpečnostních složek v mimořádných situacích: slaňování, potápění, sebeobrana, branný výcvik a orientace v terénu byly vhodně doplněny informacemi z oblasti drog, práva, komunikace a zdravé výživy.

Zájem studentů o adrenalinové sporty je velký. Ze závěrečného hodnocení průběhu a smyslu akce bylo jednoznačně zřejmé, že studenti očekávají čtenější nabídku

podobných aktivit ze strany školy. Téměř všichni účastníci projevili zájem o školní klubovou činnost a někteří z nich i nabídli své organizační schopnosti. Jak s tímto se s tímto „potenciálem“ naloží je už věcí školy. Potvrzuje se, že zvyšování „adrenalinu“, formou zážitkové pedagogiky a pod kontrolou kvalitních instruktorů, je vhodným impulsem pro změny v orientaci a myšlení mladých lidí.

®

Tomáš Langer

Nakladatelství a vydavatelství

Novákovo nám. 702/5

Armex

197 00 Praha-Kbely

Tel./fax: 286 852 326

Nakladatelství ARMEX Praha vydalo dosud tyto odborné publikace:*Primář MUDr. Karel Nešpor, CSc. a MUDr. Václav Dvořák***PREVENCE TRESTNÉ ČINNOSTI SOUVISEJÍCÍ S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI**

Jde o aktuální fundovanou publikaci dvou lékařů Psychiatrické léčebny v Praze - Bohnicích s bohatými osobními zkušenostmi z prevence i léčení pacientů závislých na alkoholu a drogách, příp. na hazardních hrách.

Kniha se nezabývá jen otřesnými důsledky nemírného pití alkoholu a požívání drog, vyústějícími často až v závažnou trestnou činnost, ale hledá příčiny a ukazuje možnosti, jak této závislosti předcházet, příp. ji mírnit nebo léčit.

Významné místo je v publikaci věnováno neblahému vlivu jednotlivých druhů drog na lidský organismus, chování postižených, včetně účasti na trestné činnosti a nutných následných opatřeních. Přesvědčivě demonstruje, jaké místo v tomto zápase zaujímá a jak má postupovat rodina, škola, pracovní i mimopracovní kolektivy a orgány veřejné správy a policie, a to jak v prevenci, tak i v konkrétním přístupu k postiženým.

Publikace je doplněna přehledem odborné literatury o návykových látkách a malým slovníkem slangových výrazů a prevence.

*Brož., 104 str. A5. Cena 72,- Kč**Prof. PhDr. Miloslav Sýkora, CSc.***PSYCHOLOGIE VE SLUŽEBNÍ ČINNOSTI STRÁŽNÍKA OBECNÍ (MĚSTSKÉ) POLICIE A STRÁŽNÉHO CIVILNÍ BEZPEČNOSTNÍ SLUŽBY**

Publikace se zabývá základními otázkami psychologie, zaměřené na praktickou činnost profesionálních pracovníků při ochraně zdraví a majetku občanů, příp. organizací podle platných zákonů v České republice. Doplněno kreslenými vtipy R.A.Hrubého.

*Brož., 80 str. A5. Cena 67,- Kč**Prof. JUDr. Miroslav Protivinský, DrSc. a JUDr. Zdeněk Náchodský***ORGANIZACE A TAKTIKA PŘEPRAVY PENĚZ A CENNOSTÍ**

Tato pomůcka se zabývá teoretickým i praktickým návodem, jak s maximální bezpečností organizovat převoz peněz a cenností. Dotýká se i převozu, příp. přenášení menších částek, vycházejících z každodenní praxe menších i středních podniků. Uváděné zásady a doporučení jsou doloženy četnými fotografiemi a náčrtky.

Publikace je určena nejen profesionálním přepravníkům z řad soukromých civilních bezpečnostních služeb, bank, pošt, pojišťoven, velkých podniků apod., ale i

zaměstnancům menších firem, kteří jsou rovněž nuceni se touto rizikovou činností zabývat. Ve značné míře je zde použito zahraničních zkušeností, zejména SRN.

Brož., 176 str. A5, 56 vyobrazení. Cena 129,- Kč

Z dřívější tvorby JUDr. Zdeňka Náchodského je možné v omezeném množství dodat:

TAKTIKA POLICEJNÍ AKCE

Váz., 233 str., 520 vyobrazení. Zlevněno ze 78,- Kč na 39,- Kč

Videokazeta: SEBEOBRAÑA V BOJI PROTI ULIČNÍ KRIMINALITĚ

Z obsahu: Napadení ze zálohy, útok nožem, holí, pistolí; ženská sebeobrana; profesní sebeobrana: řidiči taxi a MHD, obsluha benzinového čerpadla, hostinský aj.; metodika nácviku obrany. Opakované zpomalené sekvence.

(3. vydání) 60 minut. Cena 290,- Kč (včetně 22% DPH)

JUDr. Zdeněk Čížek

KOMENTÁŘ K ZÁKONU O OBECNÍ POLICII A NĚKTERÝM SOUVISEJÍCÍM PŘEDPISŮM

Pomůcka pro výcvik obecní (městské) policie. Jde v podstatě o rozbor úkolů obecní (městské) policie vycházejících ze zákona o obecní policii, zákona o přestupcích i dalších zákonů a vyhlášek dotýkajících se činnosti obecní (městské) policie. Úplné znění zákona o obecní policii č. 553/91 Sb.

Brož., 148 str. A5 (rozebráno, připravuje se nové vydání). Cena 110,- Kč

Dipl. ing. Jaroslav Maták, prof. JUDr. Miroslav Protivinský, JUDr. Karel Klvaňa: ZABEZPEČOVACÍ SYSTÉMY. SITUAČNÍ PREVENCE KRIMINALITY.

Pomůcka je určena všem, kteří zodpovídají za ochranu a ostrahu objektů všeho druhu. Zahrnuje nejnovější poznatky z oblasti mechanických a elektronických bezpečnostních systémů, jejich popis, možnosti i praktické využití. Zvláštní pozornost je věnována kontrole osob a zabezpečení přístupů do objektu. V pomůcce jsou využity zkušenosti předních světových výrobců zabezpečovací techniky. Doplněna je 67 vyobrazeními.

Brož., 118 str. A5. Cena 127,- Kč

Ronald J. Adams, Thomas M. Mc.Ternan, Charles Rembsberg

JAK PŘEŽÍT V BETONOVÉ DŽUNGLI

V této tematicky vůbec nejznámější publikaci daného oboru autoři odpovídají na otázku, jak přežít v boji se zločinem v ulicích městských aglomerací. Popisují optimální taktiku správného chování a pohybu v rizikových situacích, v kriminálním prostředí. Jde o metodiku pro všechny osoby, které jsou vystaveny zvýšenému riziku napadení nebo ozbrojených či neozbrojených konfliktů.

Přínosem knihy je množství praktických příkladů úspěšných i neúspěšných zásahů policie v ozbrojených střetnutích se zločinci, v mnoha případech vedoucích ke zbytečné ztrátě životů policistů i nevinných osob. Kladné i záporné zkušenosti policistů jsou dokumentovány více než 450 vyobrazeními, převážně přímo z místa střetu.

Publikace jistě zaujme svým bezprostředním spojením se životem, vysokou odborností, inteligentním zobecněním profesních zkušeností i svým živým jazykem.

Vázaná, 365 str. (18x26 cm), 450 vyobrazení. Cena 342,- Kč

Prof. JUDr. Miroslav Protivinský, DrSc., doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc., JUDr. Antonín Hýsek, JUDr. Zdeněk Náchodský

BANKOVNÍ LOUPEŽE (PŘEPADENÍ BANK, PENĚŽNÍCH TRANSPORTŮ A KRIMINALITA V BANKOVNICTVÍ)

Publikace se zabývá charakteristikou loupežných přepadení peněžních ústavů, rozebírá jejich příčiny, morální profil a myšlení pachatelů. Uvádí nejnovější organizační, taktické a technické poznatky o možnostech snížení rizika při manipulaci s penězi v bankách i jiných peněžních ústavech a obchodních podnicích, včetně jejich přepravy.

Přínosem pomůcky je velký počet skutečných praktických příkladů z České republiky i ze zahraničí (SRN, Rakousko aj.), které skýtají cenná poučení.

278 str. A5, 25 vyobrazení. Cena 221,- Kč

Obdržíte v prodejnách:

Praha – Neoluxor, Václavské nám. 41,

Černá labuť, Na Poříčí 25

Brno – Knihkupectví Litera, Divadelní 6

Plzeň – Univerzitní knihkupectví, Sedláčkova 31

Karlovy Vary – Knihkupectví DINO, I.P. Pavlova 36

Nebo u nakladatelství Armex, Novákovo nám. 702/5, 197 00 Praha-Kbely

Pavel VALÍČEK a kol. **ROSTLINNÉ DROGY**

nakladatelství START, 2000, ISBN 80-86231-09-7

Užívání omamných drog se v současnosti stává významným nebezpečím pro naši společnost. Nejde však jen o této hrozbě vědět, ale také se s podstatou tohoto problému i možnostmi řešení seznámit. Jen tak může být boj proti tomuto celospolečenskému nebezpečí účinný.

Publikace podobného charakteru existují ve všech vyspělých státech světa a mají především informativní charakter. Úvodní kapitola je věnována otázce toxikomanie, charakteristice drog, vzniku závislosti. Další je zaměřena na problematiku rostlinných drog u nás i ve světě.

Podstatnou část tvoří deset významných rostlinných drog (konopí, mák, koka, kat, betel, kawa-kawa, peyotl, harmala, durman, halucinogenní houby), u kterých je zachycena historie, původ a rozšíření, botanická charakteristika, chemická a farmaceutická část a možnosti zneužití.

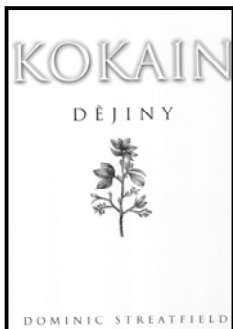
Poslední částí je problematika boje proti drogové závislosti, a to jak prevence a léčení, tak i samotná represe.

Publikace je určena širokému okruhu čtenářů, tj. laické veřejnosti, která by tak měla získat základní informace, tak i odborným pracovníkům (kriminalistům, psychologům

apod.), kteří s rostlinnými drogami a jejich užíváním přicházejí v rámci plnění pracovních povinností do styku.

Uvedenou knihu lze objednat v nakladatelství START, ul.J.Horáka 1558, 256 01 Benešov, tel./fax 317721828, email: jbrozek@email.cz

Dominic STREATFIELD: **KOKAIN, DĚJINY**

Nakladatelství BB art, 2003, ISBN 80-7257-957-6, Cena 299,-Kč

Dne 16. května roku 1499 vyplouval Amerigo Vespucci objevovat nový svět. Tři měsíce se plavil okolo brazilských břehů, až zakotvil u idylického a zdánlivě opuštěného ostrova, nějakých patnáct námořních mil od pevniny. Zde k nemalému zděšení potkal kmen šeredných indiánů, kteří měli ústa napěchovaná jakýmsi listy. Přezvykovali je „jako dobytek“! ty listy, to byla koka, původce kokainu.

Jaké měl jeho objev důsledky, pocítujeme i dnes, po více než pěti stech letech. V roce 1999 vyprodukovala Jižní Amerika celkem 613 400 tun koky, což dělá přibližně 765 tun čistého kokainu, a z posledních průzkumů OSN vyplynulo, že celosvětový obchod kokainem dosahuje ročního obrátu 92 miliard dolarů – tedy o 20 miliard více, než vydělají Microsoft, Kellogs a McDonalds dohromady.

Koka se v Jižní Americe užívala po tisíciletí jako lék prakticky na všechno, střevní chřipkou počínaje a sněžnou slepotou konče. Čtyřista padesát let předtím, než civilizovaný svět zaznamenal objev lokálních anestetik, prováděli Inkové s její pomocí dokonce operace mozku. Při nich používali kokové listy – klíčové byly jejich magické umrtvovací účinky. Španělští konkviskadoři pak kokou po několik staletí doslova krmili podrobené indiány, aby je přinutili dolovat stříbro – díky tomu sice vydělávalo Španělské království, ale stejnou měrou bylo decimováno i jihoamerické obyvatelstvo.

Když se pak dostal kokain do Evropy, stala se z něho záhy móda. Jako povzbuzující prostředek se přidával do nejrůznějších nápojů a posilujících léků, z nichž se asi nejvíce proslavila Coca-Cola. Kokain jako takový si postupně získával řady příznivců, záhy těžce závislých, dokud ho začátkem dvacátého století nezakázali. Jenže v šedesátých letech se vrátil zpátky na výsluní a od té doby je s ním spousta problémů.

Dominic Streatfield vypracoval jakési dějiny kokainu, které začínají prvními zmínkami o jeho léčebném využití a končí líčením chaosu, který vnáší kokain do současného světa. Výzkum nezavál autora jen mezi zaprášené regály Britské knihovny, ale také do odlehlých cel těch nejpřísněji střežených věznic; nezavedl ho jen do newyorských kuřáckých doupat provoněných crackem, ale také do pralesů Peru a Kolumbie. Hovořil se všemi, kdo mu mohli k věci cokoli říci: s ekonomy, vědci, botaniky, právníky, historiky i překupníky. A také s nejprovařenějším dealerem Balhamu, proslulým Magic Eddiem.

Push & Mireille SILCOTTOVÁ: **KNIHA O EXTÁZI**

Nakladatelství GARAMOND v roce 2003, ISBN 80-86379-50-7

Z předmluvy.

Shodli jsme se na tom, že tento kolážovitý přístup bude dobře odrážet současnou zkušenost s extází, často připomínající procházku zrcadlovým bludištěm. V Knize o extázi tedy najdete vše, kulturním přehledem počínaje a přímočarými informacemi konče – vše od přetištěných pamfletů varujících před užíváním E až po rozhovory, zpracovává ústní svědectví, texty písní a úryvky z televizních a filmových scénářů, které se drogou zabývají.

Podle odhadů přesahuje měsíční spotřeba extáze v Británii jeden milion tablet. Podobné číslo platí i pro Spojené státy. Každý z jejich uživatelů má na tuto drogu vlastní názor, což platí i o mnoha z těch, kteří ji nikdy nevyzkoušeli. Cílem našeho snažení bylo zprostředkovat co nejširší možné spektrum těchto názorů. Čtenářům doporučujeme otevřít knihu na libovolné kapitole či stránce přibližující tento úhel pohledu, který jim samotným připadá nejzajímavější. Doufáme, že mezi všemi těmi slovy, točícími se kolem jedné malé pilulky, se i vám podaří dopátrat vlastního pohledu na ni.

OSLAVUJTE S NÁMI

Vážení čtenáři, ani se mi nechce věřit, že v roce 2004 pro Vás budu připravovat již desátý ročník BULLETINU NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY. Chci Vám, čtenářům, nabídnout – pojďte oslavit 10. let s námi. Správná oslava by měla být veselá a proto zkusme, jinak velice závažnou problematiku drog, vzít z té veselejší stránky a proto vyhlašuji soutěž:

O ZLATOU MAKOVICI BULLETINU NPC

Do redakce Bulletinu zasílejte vtipy i kreslené, které se nějak dotýkají drogové problematiky. Vítané budou i perličky ze školních sešitů či lavic.

Autoři nejlepších vtipů dostanou:

1. místo předplatné Bulletinu na rok 2004 a 2005
2. místo předplatné Bulletinu na rok 2004
3. upomínkové předměty NPC

Uzávěrka soutěže: 30. listopadu 2003

Zaslané příspěvky budou publikovány na stránkách Bulletinu.

K zaslání již lze využít E-mailovou adresu: bulletinnpc@centrum.cz